

University of Groningen

Atlas van de lokale lasten 2011

Allers, M.A.; Hoeben, C.; Bolt, J.

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date: 2011

Link to publication in University of Groningen/UMCG research database

Citation for published version (APA): Allers, M. A., Hoeben, C., & Bolt, J. (2011). Atlas van de lokale lasten 2011. COELO.

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverneamendment.

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): http://www.rug.nl/research/portal. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Download date: 11-12-2022

University of Groningen

Atlas van de lokale lasten 2006

Allers, Maarten; Hoeben, Corine; Veer, J. Th. van der; Gerritsen, E.; Zeilstra, A.S.; Toolsema,

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

Link to publication in University of Groningen/UMCG research database

Citation for published version (APA): Allers, M. A., Hoeben, C., Veer, J. T. V. D., Gerritsen, E., Zeilstra, A. S., & Toolsema, L. A. (2006). Atlas van de lokale lasten 2006. Groningen: COELO.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): http://www.rug.nl/research/portal. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Download date: 23-01-2019

K

 $K_{\underline{}}$

ISBN 978 90 76276 687 ISSN 1566-1245

© COELO, Groningen 2011

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Aan het verzamelen en het verwerken van de gegevens voor deze uitgave is de grootst mogelijke zorg besteed. ledere aansprakelijkheid voor de gevolgen van activiteiten die op basis van deze gegevens worden ondernomen wordt echter afgewezen.

Tervito del Carrement Dai, File File, Adjuntemoscally, Color-sept, Society, Billione spot Ef Vermion: 3015,102 XXI Version 0.1 Neurislan 3 ASI, Higged on Mediceday, March 39, 3 Tervitorion: 3015,102 XXI Version 0.1 Neurislan 3 ASI, Higged on Mediceday, March 39, 3 K

Atlas van de lokale lasten 2011

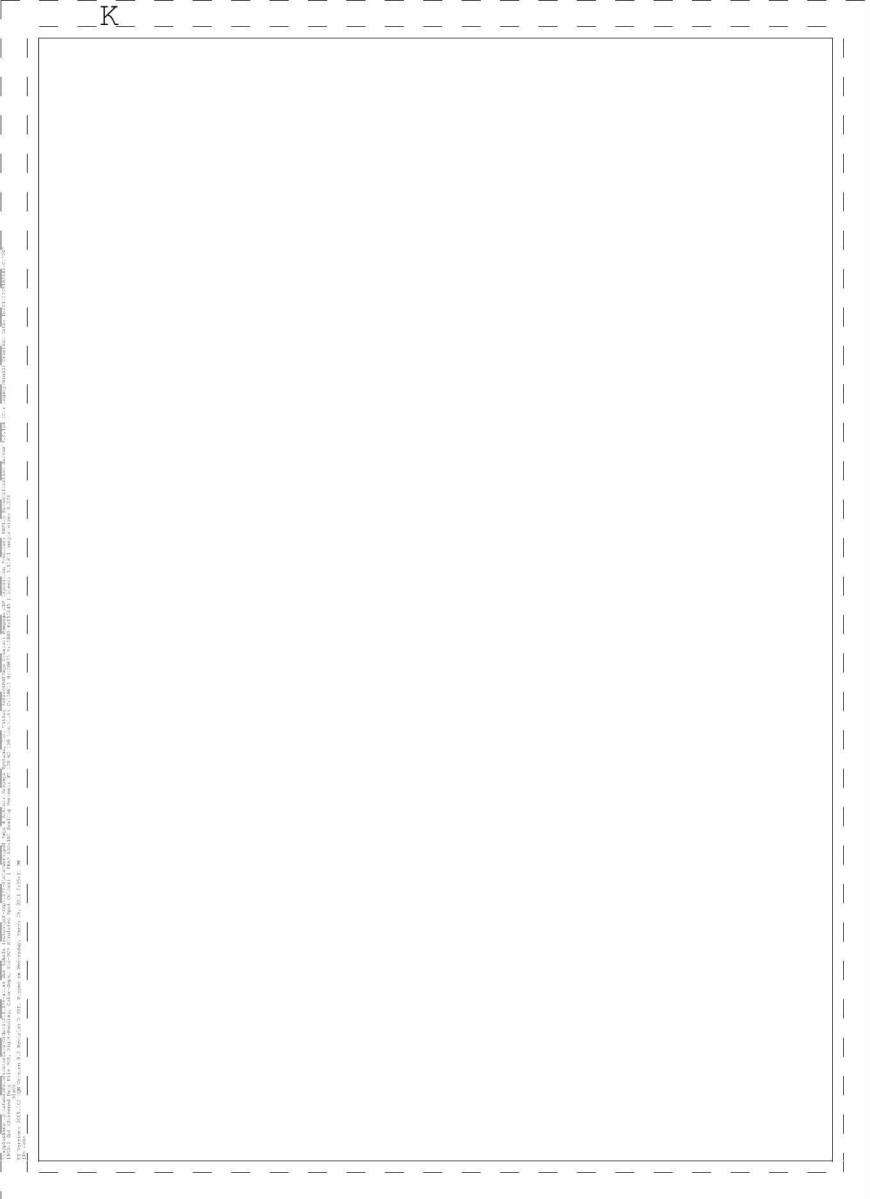
prof. dr. M.A. Allers dr. C. Hoeben dr. J. Bolt

COELO

Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden Rijksuniversiteit Groningen Postbus 800 9700 AV Groningen

www.coelo.nl

1950.8 ap. (Grieened Dage Pile 705, Aight-Reading, Color-Ages, Sid-0v2 Almidités Spot Coloral I EF Vermiors 2015.122 700 Version 6.3 Revision 3 851, Rigged on Medicably, Narry 39, 8011 6123193

Inhoud

I ALGEMEEN DEEL

	eiding	Ş
20	11: een overzicht	10
Ov	er variatie tussen gemeenten	13
Ontwikkeling woonlasten		
Но	e kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?	18
Be	lastingen en voorzieningenniveau	2
11	GEMEENTEN	
Ale	gemeen	
1	Gemeentelijke herindeling en artikel 12-status	24
Oz	ь	
2	Waardeontwikkeling woningen	26
3	Waardeontwikkeling niet-woningen	26
4	Gemiddelde woningwaarde	28
5	Ozb-tarief woningen	30
6	Mutatie ozb-tarief woningen	30
7	Ozb-aanslag woning met gemiddelde waarde	32
8	Gestandaardiseerd ozb-tarief woningen	32
9	Ozb-tarief niet-woningen	34
10	Mutatie ozb-tarief niet-woningen	34
11	Gestandaardiseerd ozb-tarief niet-woningen	36
12	Tariefdifferentiatie ozb: eigenaren versus gebruikers (niet-woningen)	38
13	Tariefdifferentiatie ozb: woning versus niet-woningen	38
14	Hefboomeffect	40
Mi	lieuheffingen	
15	Reinigingsheffing: tariefsystemen	42
16	Tarief reinigingsheffing éénpersoonshuishouden	44
17	Tarief reinigingsheffing meerpersoonshuishouden	44
18	Mutatie tarief reinigingsheffing meerpersoonshuishouden	46
19	Rioolheffing: tariefsystemen eigenarenheffing	48
20	Rioolheffing: tariefsystemen gebruikersheffing	48
21	Tarief rioolheffing éénpersoonshuishouden	50
22	Tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden	50
23	Mutatie tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden	52
24	Kostendekkendheid reinigingsheffing	54
25	Kostendekkendheid rioolheffing	54
Ge	meentelijke woonlasten	
	Woonlasten éénpersoonshuishouden	56
	Woonlasten meerpersoonshuishouden	58
28	Mutatie woonlasten meernersoonshuishouden	60

1800 to put darrement Outs Pille 205, Augus-Recoing, Color-Repui, Scioty: Birudatek Spot Colore | TIME AS PER PROPERTY BIRUDA (M. Percent) | March 1800 | Marc

29 Netto woonlasten	62
30 Woonlasten huurder	64
31 Woonlasten verhuurder	64
32 Verhouding woonlasten één- en meerpersoonshuishouden	66
33 Percentage woonlasten voor rekening gebruiker	66
34 Gemeentelijke progressiefactor	66
	155
Kwijtschelding	
35 Kwijtscheldingsmogelijkheden reinigingsheffing	68
36 Kwijtscheldingsmogelijkheden rioolheffing	68
37 Woonlasten na kwijtschelding	70
or mornation in improviously	,,,,
Overige belastingen	
38 Toeristenbelasting: tariefsystemen	72
39 Tarief toeristenbelasting	74
40 Mutatie tarief toeristenbelasting	74
41 Tarief hondenbelasting	76
42 Mutatie tarief hondenbelasting	76
42 Mutatie tarier nonderibelasting	7.0
Burgerzaken	
43 Tarief paspoort	78
44 Mutatie tarief paspoort	78
45 Tarief identiteitskaart	80
46 Mutatie tarief indentiteitskaart	80
47 Tarief rijbewijs	82
48 Mutatie tarief rijbewijs	82
49 Tarief uittreksel GBA	84
50 Mutatie tarief uittreksel GBA	84
50 Mutatie tarier dittrekser OBA	04
Omgevingsvergunning	
51 Dakkapel	86
52 Uitbouw woning	86
53 Nieuwbouw woning	86
54 Index kosten omgevingsvergunning woning	86
54 Index Rosten omgevingsvergunning worling	00
III PROVINCIES	
III PROVINCIES	
Inleiding	
Het provinciale belastinggebied	89
Het provinciale belastinggebied	09
Opcenten	
55 Opcenten op de motorrijtuigenbelasting	90
	90
56 Mutatie opcenten op de motorrijtuigenbelasting	90
IV WATERSCHAPPEN	
TO MAILENSONAFFER	
Inleiding	
Waterschappen	92
waterschappen	26

[802] pp. Gariemed Date Pile 205, Afgit-Reading, Color-Seps, S.G. DVF Simulating Spot Colors! | Tribar Aster Box Branch Colors | London Color | Tribar Date | Proceedings of the Color | Proceedings of the Color | Procedure | Procedu

Verantwoording

Noten

Woonlasten per gemeente (tabel)

63 Gemeenten en stadsdelen

Zuiveringsheffing 57 Tarief zuiveringsheffing 58 Mutatie tarief zuiveringsheffing 96 Watersysteem- en wegenheffing 59 Tarief ingezetenenheffing 98 60 Mutatie tarief ingezetenenheffing 91 61 Tarief heffing gebouwd 62 Mutatie tarief heffing gebouwd 100 V BIJLAGEN

102

106

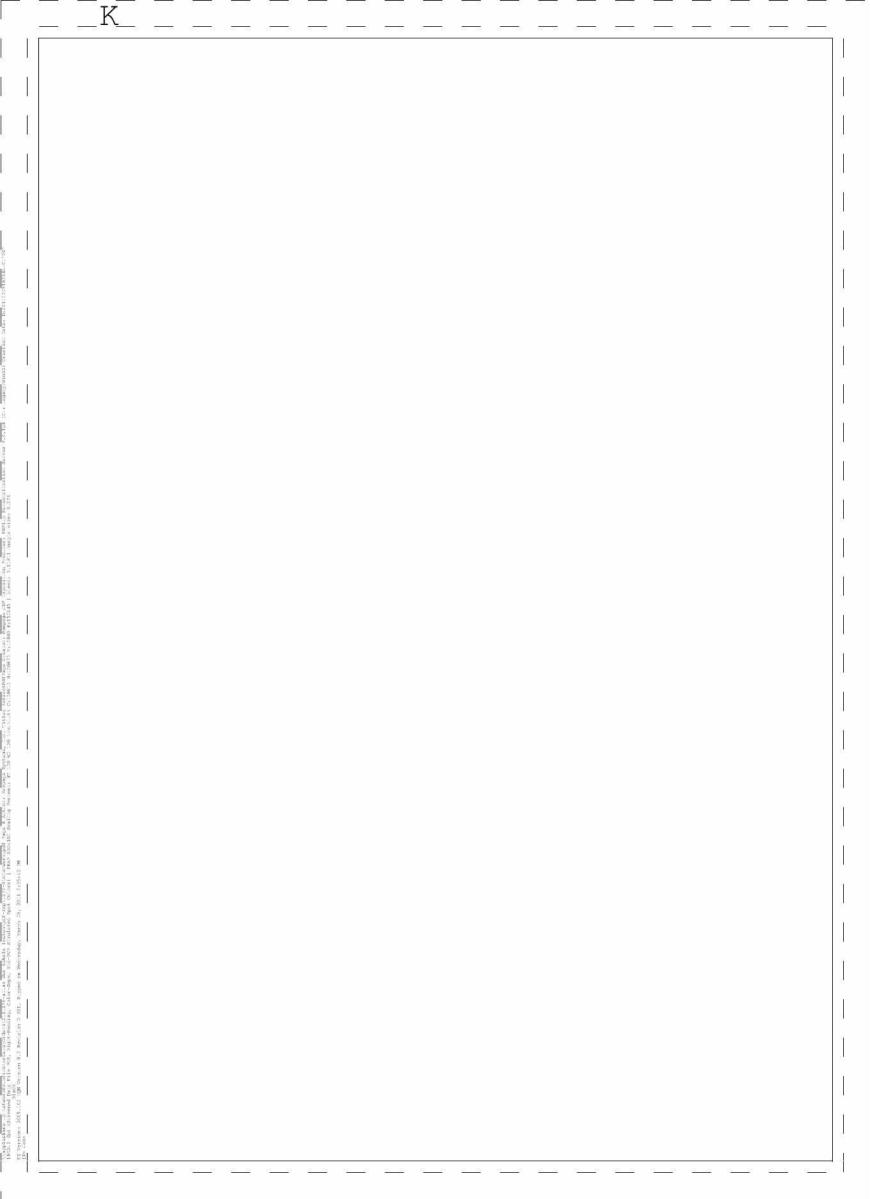
118

120

Hibida LDS Lighticut Fronces: FDFL: Eribidas | Erec: 5.138.1 nargin site:

Free Las de Lobela Lateracher Physics Correl | Free Assistant Section | Architecture | Architect

1865.1 dol (dricened Dorg File 755, AlGAT-Reccing, Color-Jeps, s Es vermion: 5015.122.738 Version 0.1 Newslan 3 851, Rigged on M

Inleiding

Atlas

Sinds 1997 brengt de COELO-Atlas van de lokale lasten de belastingen van gemeenten, provincies en waterschappen in kaart. Hierbij ligt de nadruk op de woonlasten voor huishoudens. Voor alle gemeenten worden ozb, rioolheffing en reinigingsheffingen uitgebreid in kaart gebracht: heffingssystematiek, tarieven en kwijtschelding. Ook is onderzocht welke gemeenten de hoogste en laagste woonlasten hebben. Hiernaast bevat de atlas onder meer kaarten over de toeristenbelasting, de hondenbelasting en de kosten van paspoorten, rijbewijzen en uittreksels uit de GBA. Nieuw is dit jaar een overzicht van de kosten van bouw/omgevingsvergunningen. Naast de gemeentelijke heffingen zijn de provinciale opcenten en de waterschapsheffingen meegenomen.

Systematiek

Gemeenten kennen soms uiteenlopende tarieven voor verschillende delen van hun grondgebied, als erfenis van gemeentelijke herindelingen. In deze atlas is er daarom voor gekozen zo nodig delen van gemeenten afzonderlijk op te nemen. Ook de Amsterdamse stadsdelen, die verschillende reinigingstarieven kennen, zijn apart opgenomen. De consequentie is dat niet gemeenten maar delen van gemeenten de kleinste eenheden vormen. Het woonlastenoverzicht in de bijlage kent daardoor niet 418 maar 454 (deel-)gemeenten.

Het is helaas niet goed mogelijk de waterschappen net zo uitgebreid te behandelen als de gemeenten. Dit hangt samen met de gecompliceerde heffingsstructuur, waarvan het bijbehorende kaartmateriaal niet digitaal beschikbaar is. Wel is nagegaan waar de waterschapslasten en de som van gemeentelijke en waterschapslasten het hoogst en het laagst zijn.

De gegevens in deze atlas hebben betrekking op het jaar 2011. Bedragen zijn uitgedrukt in euro's per jaar. Lage niveaus worden in blauw afgebeeld; hoge niveaus in rood. Hieraan ligt geen waardeoordeel ten grondslag over de wenselijkheid van bepaalde tariefniveaus of de ontwikkeling daarvan. Voor details over de precieze berekeningswijze van een en ander wordt verwezen naar de verantwoording achterin deze atlas.

Gegevens

Bij veel gemeenten en andere belangstellenden bestaat de behoefte de precieze tarieven te kennen van bijvoorbeeld omliggende gemeenten. De tarieven van de belangrijkste lokale belastingen zijn daarom terug te vinden op www.coelo.nl.

De gegevens zijn verzameld door middel van jaarlijkse enquêtes onder alle gemeenten, provincies en waterschappen in Nederland. Hoewel er aan het verzamelen en het verwerken van de gegevens de grootst mogelijke aandacht is besteed, leert de ervaring toch dat een dergelijk groot databestand zelden geheel foutloos is. De auteurs houden zich van harte aanbevolen voor eventuele correcties, die meteen op de COELO-website zullen worden verwerkt. Ook inhoudelijke suggesties zijn overigens welkom.

Dank

Aan de totstandkoming van deze atlas hebben veel mensen meegewerkt. Allereerst willen wij de mensen bedanken die onze vragenlijsten hebben ingevuld. Jelmer Berendsen, Jacob Dankert, Romana Dijk, Anton Nanninga, Fleur Ruiterman en Mirjam Zengers hebben geassisteerd bij de dataverzameling en -verificatie. Hendrik Jan IJsinga heeft geholpen met het achterhalen van door waterbedrijven doorberekende precariobedragen. De Unie van Waterschappen is behulpzaam geweest bij het verzamelen van de waterschapsgegevens. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van de papieren en de digitale atlas berust uiteraard geheel bij de auteurs.

2011: een overzicht

Hieronder worden in vogelvlucht de belangrijkste punten uit deze atlas belicht. De details vindt u elders in deze uitgave.

Tarieven en mutaties in 2011

In 2011 wordt voor de onroerendezaakbelastingen de waarde in peiljaar 2010 als grondslag gebruikt. Vorig jaar was dit 2009. De waarde van een gemiddelde woning is hierdoor gedaald (-2,6 procent). Gemeenten houden bij hun tariefstelling rekening met de waarde-ontwikkeling. De ontwikkeling van de ozb-opbrengst staat dan ook goeddeels los van de prijsontwikkeling van onroerende zaken.

Gecorrigeerd voor de waardestijging ligt het gemiddelde ozb-tarief voor woningen 2,0 procent hoger dan vorig jaar. Het gemiddelde huishouden betaalt daardoor dit jaar 4,69 euro meer aan ozb. Het tarief voor eigenaren en gebruikers van niet-woningen samen is nu 1,9 procent hoger. Ter vergelijking: de inflatie was gemiddeld 1,3 procent in 2010 en zal in 2011 naar verwachting 2 procent bedragen.¹

Met ingang van 2008 zijn de maxima voor de ozb-tarieven afgeschaft. Het Rijk wil wel dat de gemeenten gezamenlijk de ozb-opbrengst dit jaar niet meer dan 3,5 procent laten stijgen (de zogeheten macronorm). De stijging van de ozbopbrengst blijft met 2,3 procent ruim binnen de macronorm.

De gemiddelde rioolheffing voor huishoudens stijgt dit jaar met 6,49 euro (3,9 procent). De rioolheffing stijgt al jaren sterker dan de inflatie als gevolg van nieuwe milieuregelgeving en de noodzaak oude rioleringen te vervangen. De gemiddelde reinigingsheffing ligt dit jaar iets lager dan vorig jaar (-1,30 euro, ofwel -0,5 procent). Gecorrigeerd voor de inflatie is dus sprake van een significante daling, die het gevolg is van lagere kosten voor de verwerking van huishoudelijk afval.

De zalmsnip is al in 2005 afgeschaft, maar 2 gemeenten verlenen thans op eigen kosten een heffingskorting. De hoogste korting geeft Kapelle (101 euro).

73 procent van alle gemeenten heft toeristenbelasting. Het tarief van de toeristenbelasting gaat dit jaar (gemiddeld in alle gemeenten) met 3,6 procent omhoog. Dat komt voor een deel doordat er dit jaar meer gemeenten zijn die toeristenbelasting heffen: 9 (delen van) gemeenten voeren een toeristenbelasting in, terwijl 1 gemeente de toeristenbelasting afschafte. Bezien we alleen de gemeenten die (dit jaar en vorig jaar) toeristenbelasting heffen dan bedraagt de tariefstijging gemiddeld 2,1 procent. Aan hondenbelasting, die in 71 procent van de gemeenten voorkomt, wordt gemiddeld 1,6 procent meer betaald (tarief voor één hond). Dit jaar voert 1 gemeente een hondenbelasting in, terwijl 2 gemeenten hun hondenbelasting afschaften.

Een paspoort is 1,15 euro duurder geworden, ofwel 2,3 procent, en een rijbewijs 0,53 euro (1,3 procent). Een uittreksel uit de gemeentelijke basisadministratie is 0,54 euro (6,6 procent) duurder geworden.

Aan provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting is de Nederlandse automobilist dit jaar gemiddeld 0,4 procent meer kwijt dan het jaar ervoor.

Het gemiddelde tarief voor de zuiveringsheffing is 2,6 procent hoger dan het tarief in 2010, het tarief van de ingezetenenheffing stijgt met 4,9 procent. Het gemiddelde tarief van de heffing gebouwd (de "ozb van de waterschappen") stijgt met 0,1 procent. Een huiseigenaar betaalt nu gemiddeld 65 euro voor de heffing gebouwd. Dat is gelijk aan 2010.

Gemeentelijke woonlasten

Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan ozb, rioolheffing en reinigingsheffing, minus een eventuele heffingskorting. Sommige waterleidingbedrijven berekenen de gemeentelijke precario die zij voor hun leidingen moeten betalen direct door aan hun klanten. Deze lasten² nemen wij hier niet mee.

Voor het gemiddelde meerpersoonshuishouden stijgen de gemeentelijke woonlasten dit jaar met

10

Algemeen

o do interment data Plia 25; Algo-Recolng, Color-Sep, Scardy: Bindates Spet Colors | FTMA AGGING: Discrete Color (12 No. Recoln 6.7 Revision 2 SEF, Rippes on Medicaday, Marci 29, 2001 0124129 99 noise

10 euro (1,6 procent). De belangrijkste stijger is de rioolheffing, die gemiddeld 6,49 euro (3,9 procent) hoger ligt dan vorig jaar. Gemeenten moeten veel in de riolering investeren als gevolg van strengere milieueisen op het gebied van oppervlakte- en grondwater en ter bestrijding van regionale en stedelijke wateroverlast. Verder is een groot deel van de riolering aan vervanging toe. Verwacht wordt dat het tarief om deze redenen nog een aantal jaren zal blijven stijgen.

De reinigingsheffing tempert de woonlastenstijging (-1,30 euro, ofwel -0,5 procent), en de ozb-aanslag draagt 4,69 euro bij (+2,1 procent). De resterende woonlastenstijging hangt samen met veranderingen in de heffingskorting die enkele gemeenten verlenen. Achter de gemiddelde stijging gaan lokale veranderingen schuil die lopen van een verlaging met 24 procent (De Ronde Venen/Abcoude, als gevolg van gemeentelijke herindeling) tot een verhoging met 21 procent (Borsele). In de goedkoopste gemeente bedragen de woonlasten 480 euro (Zevenaar) en in de duurste

Tabel 1 Tarievenoverzicht 2011

<u> 0</u>						
7	arief in euro's o	of procenten		Veranderin	g t.o.v. 2010	
Laagste	Gemiddelde ^a	Hoogste	Laagste	Mutatie van Gemiddelde	Hoogste	Zie blz.
	II 4 → 33		· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·			
0,0412%	0,0992%	0,1916%	-37%	2,0%	33%	30
0,0761%	0,3408%	0,7192%	-36%	1,9%	104%	34
24	269	400	-41%	-0,5%	42%	44
44	172	469	-42%	3,9%	35%	50
480	671	1.165	-24%	1,6%	21%	58
0,35 ^d	1,34	5,43	-74%	3,6%	200%	74
25,00 ^d	58,01	117,70	-23%	1,6%	70%	76
28,65	51,75	52,12	-18%	2,3%	11%	78
23,35	42,31	65,50	-25%	1,3%	34%	82
0,00	8,75	16,50	-58%	6,6%	151%	84
156	184	218	0%	0,4%	5%	90
122	158	235	-5%	2,6%	9%	96
29	66	114	-12%	4,9%	14%	98
0,0125%	0,0269%	0,0556%	-35%	0,1%	8%	100
	0,0412% 0,0761% 24 44 480 0,35 ^a 25,00 ^a 28,65 23,35 0,00	0,0412% 0,0992% 0,0761% 0,3408% 24 269 44 172 480 671 0,35° 1,34 25,00° 58,01 28,65 51,75 23,35 42,31 0,00 8,75 156 184	0,0412% 0,0992% 0,1916% 0,0761% 0,3408% 0,7192% 24 269 400 44 172 469 480 671 1.165 0,35d 1,34 5,43 25,00d 58,01 117,70 28,65 51,75 52,12 23,35 42,31 65,50 0,00 8,75 16,50 156 184 218	Laagste Gemiddelde ^a Hoogste Laagste 0,0412% 0,0992% 0,1916% -37% 0,0761% 0,3408% 0,7192% -36% 24 269 400 -41% 44 172 469 -42% 480 671 1.165 -24% 0,35 ^a 1,34 5,43 -74% 25,00 ^a 58,01 117,70 -23% 28,65 51,75 52,12 -18% 23,35 42,31 65,50 -25% 0,00 8,75 16,50 -58% 156 184 218 0% 122 158 235 -5% 29 66 114 -12%	Laagste Gemiddelde³ Hoogste Laagste Gemiddelde Mutatie van Gemiddelde 0,0412% 0,0992% 0,1916% -37% 2,0% 0,0761% 0,3408% 0,7192% -36% 1,9% 24 269 400 -41% -0,5% 44 172 469 -42% 3,9% 480 671 1.165 -24% 1,6% 0,35³ 1,34 5,43 -74% 3,6% 25,00³ 58,01 117,70 -23% 1,6% 28,65 51,75 52,12 -18% 2,3% 23,35 42,31 65,50 -25% 1,3% 0,00 8,75 16,50 -58% 6,6% 156 184 218 0% 0,4% 122 158 235 -5% 2,6% 29 66 114 -12% 4,9%	Laagste Gemiddelde ^a Hoogste Laagste Gemiddelde Mutatie van Gemiddelde Hoogste Gemiddelde 0,0412% 0,0992% 0,1916% -37% 2,0% 33% 0,0761% 0,3408% 0,7192% -36% 1,9% 104% 24 269 400 -41% -0,5% 42% 44 172 469 -42% 3,9% 35% 480 671 1.165 -24% 1,6% 21% 0,35° 1,34 5,43 -74% 3,6% 200% 25,00° 58,01 117,70 -23% 1,6% 70% 28,65 51,75 52,12 -18% 2,3% 11% 23,35 42,31 65,50 -25% 1,3% 34% 0,00 8,75 16,50 -58% 6,6% 151% 156 184 218 0% 0,4% 5% 122 158 235 -5% 2,6% 9% 29

a Gemiddelden zijn gewogen naar aantal inwoners (gemeenten en provincies), vervuilingseenheden (zuiveringsheffing), aantal ingezetenen (ingezetenenheffing) of woz-waarde (heffing gebouwd). Nultarieven zijn meegerekend.

b Het ozb-tarief en het tarief van de heffing gebouwd zijn allebei een percentage van de woz-waarde. De verandering ten opzichte van 2010 is gecorrigeerd voor de waardestijging van de grondslag.

c Meerpersoonshuishouden.

d Wordt niet overal geheven.

e Het bedrag dat een meerpersoonshuishouden in een woning met gemiddelde waarde betaalt aan ozb, rioolheffing en reinigingsheffing, na aftrek van een eventuele heffingskorting.

f Hotelovernachting.

g Auto van 1.150 kg, benzinemotor, op jaarbasis.

1.165 euro (Blaricum). De gemiddelde woonlasten liggen op 671 euro. Eénpersoonshuishoudens zijn gemiddeld 70 euro goedkoper uit dan meerpersoonshuishoudens. Net als vorig jaar zijn er maar weinig gemeenten waar huishoudens met een minimuminkomen gemeentelijke belastingen verschuldigd zijn.

Woonlasten inclusief waterschapslasten

Nemen we ook de waterschapslasten mee,³ dan zijn de woonlasten net als in 2010 het laagst in Zevenaar (756 euro). De tweede plek is voor Bunschoten (759 euro). Op de derde plaats staat Beesel met 771 euro. De duurste plek om te wonen is net als in 2010 Blaricum. Hier betaalt het gemiddelde huishouden 1.497 euro per jaar, 1.165 euro aan de gemeente en 331 euro aan het waterschap Amstel, Gooi en Vecht. Op de tweede plaats staat Wassenaar waar een huishouden in totaal 1.408 euro betaalt. Op de derde plaats staat Bergen NH met 1.358 euro.

Netto woonlasten

Het is niet altijd zo dat gemeenten met hoge woonlasten ook veel geld overhouden aan de belastingen die zij van huishoudens innen. Dat komt doordat gemeenten met relatief waardevol onroerend goed binnen hun grenzen een lagere algemene uitkering van het Rijk ontvangen dan andere gemeenten. Zij worden geacht zelf meer belasting te heffen. De netto woonlasten geven een indicatie van het bedrag dat een gemeente per huishouden van de woonlasten overhoudt. De netto woonlasten zijn de woonlasten gecorrigeerd voor de verevening van belastingcapaciteit via de algemene uitkering.

De netto woonlasten zijn het laagst in Ameland (442 euro). De hoogste netto woonlasten heeft Bodegraven-Reeuwijk/Reeuwijk (1.040 euro). Van gemeenten met hoge netto woonlasten die geen bijzondere kostenposten hebben mag worden verwacht dat zij hun inwoners een bovengemiddeld voorzieningenniveau bieden. Is dat niet zo dan wordt er niet efficiënt gewerkt.

Tariefdifferentiatie

Dit jaar voeren 2 gemeenten een gedifferentieerd

tarief in voor de reinigingsheffing. Daardoor woont 19,5 procent van de Nederlanders nu in een gemeente waar de reinigingsheffing (afvalstoffenheffing of reinigingsrecht) afhangt van de hoeveelheid aangeboden huishoudelijk afval (diftar). Dat is twee keer zo veel als in het jaar 2000 (9,7 procent). In gemeenten met diftar wordt minder afval aangeboden, afhankelijk van het gekozen tariefsysteem.

Ook bij de rioolheffing wordt gebruik gemaakt van (naar watergebruik) gedifferentieerde tarieven (11 procent van de bevolking), maar het effect hiervan is kleiner omdat het waterverbruik minder prijsgevoelig is dan het afvalaanbod.

Heffing voor Bedrijveninvesteringszones (BIZ)

Vanaf mei 2009 mogen gemeenten Bedrijveninvesteringszones instellen. Een BIZ is een afgebakend gebied, waarbinnen ondernemers gezamenlijk investeren in de kwaliteit van hun bedrijfsomgeving. De gemeente stelt hiervoor een heffing in en keert de opbrengst van de heffing uit aan de vereniging of stichting die de activiteiten namens de ondernemers uitvoert. De opbrengst van deze heffing kan bijvoorbeeld worden benut voor het verbeteren van verkeersvoorzieningen, bewegwijzering, groenvoorziening, afvalinzameling, verlichting, schoonmaak, onderhoud, brandveiligheid, graffitiverwijdering, extra surveillance, hekwerken en camerabewaking.

Gemeenten als Leiden, Nijmegen, Middelburg en Tilburg kenden al een ondernemersfonds dat via een bestaande lokale belasting (ozb of reclamebelasting) werd gevoed.⁴ Nu kan dit dus via een aparte heffing. Op dit moment kennen 28 gemeenten een of meer BI-zones (kaart 9).

Belastingen komen en gaan

Dit jaar voeren 9 (delen van) gemeenten een toeristenbelasting in. Daar staat tegenover dat 1 andere gemeente de toeristenbelasting juist afschaft. Eén gemeente introduceert een hondenbelasting; 2 gemeenten schaffen deze belasting juist af.

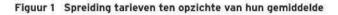
Over variatie tussen gemeenten

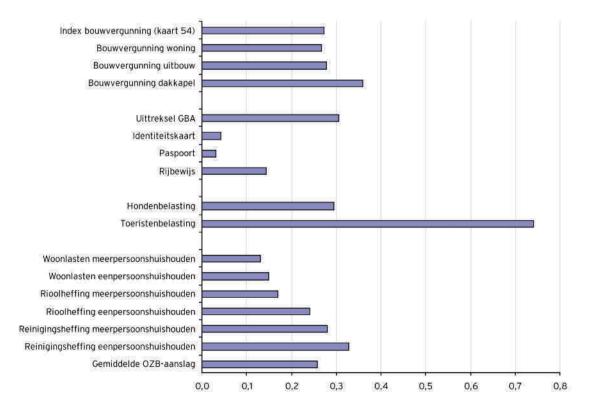
Meer nog dan de hoogte van de lokale lasten, wekt de variatie tussen gemeenten maatschappelijke weerstand op. De verschillen die bestaan tussen de prijzen die gemeenten voor een rijbewijs vragen was aanleiding tot instelling van een wettelijk maximum, zoals dat al bestaat voor de kosten van een paspoort en een identiteitskaart. Ook van de kosten voor een bouwvergunning wordt vaak gezegd dat die te veel verschillen. Dergelijke uitspraken gaan doorgaans vergezeld van enkele sprekende cijfermatige voorbeelden, die echter geen beeld geven van de variatie over de gehele linie.

Onderstaande figuur geeft voor verschillende belastingen en heffingen de variatiecoëfficiënt weer. Dat is een maatstaf voor de spreiding, die een zinvolle vergelijking mogelijk maakt omdat de spreiding wordt gerelateerd aan het gemiddelde.⁵ Daardoor kan de spreiding van de kosten van een uittreksel uit de GBA (die gemiddeld 8,75 euro bgedragen) toch worden vergeleken met die van de kosten van een bouwvergunning voor een woning (gemiddeld 3.341 euro).

Het eerste dat opvalt in de figuur is de lage spreiding van de kosten van een paspoort en een identiteitskaart. Dit hangt samen met het bestaan van maximumtarieven. De meeste gemeenten hanteren tarieven die zeer dicht bij die maxima liggen. Ook voor de kosten van een rijbewijs is een maximumtarief in de maak. De figuur laat echter zien dat de spreiding van die kosten in vergelijking met die van andere heffingen niet uitzonderlijk groot is – eerder integendeel.

De tarieven van de toeristenbelasting variëren het meest.⁶ Hierbij moet wel worden bedacht dat het om kleine bedragen gaat. De variatie betreft hooguit enkele euro's per overnachting. Iets dergelijks geldt voor de kosten van een uittreksel uit de GBA. De variatie is relatief groot, maar het gaat om beperkte bedragen.

Van de woonlastenheffingen varieert de reinigingsheffing het meest; daarna komt de gemiddelde ozb-aanslag en de rioolheffing. Opgeteld tot de totale woonlasten is de variatie kleiner dan die van de afzonderlijke heffingen. Opvallend is dat tarieven voor eenpersoonshuishoudens meer variëren dan die voor meerpersoonshuishoudens.

De spreiding van de kosten voor een bouwvergunning is niet uitzonderlijk groot - vergelijkbaar met de spreiding van de tarieven van de reinigingsheffing en de hondenbelasting.⁷

cened Ossa File 505, Might-Reading, Color-Seppi, Scient's Erniethe spot Occimel 1,000 [5,102 MgW Vecacon 0.3 Newsiann 0 881, Ripped on Vederaday, Varial 99, 2021 Rib [5,102 MgW Vecacon 0.3 Newsiann 0 881, Ripped on Vederaday, Varial 99, 2021 Rib

Ontwikkeling woonlasten

Inleiding

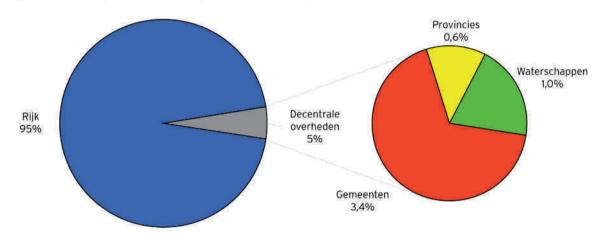
Dit onderdeel schetst een beeld van het niveau, de ontwikkeling en de samenstelling van de gemeentelijke woonlasten sinds 1998, het eerste jaar waarvoor vergelijkbare cijfers bestaan.

Niveau lokale lasten

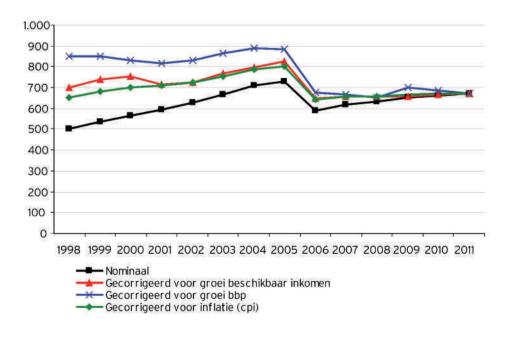
Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen gaat ruim drie cent naar de gemeenten (figuur 2). De gemeentelijke lasten zijn dus minder hoog dan wel eens wordt gedacht.

Figuur 3 geeft het niveau van de woonlasten voor huishoudens (ozb, reinigingsheffing en rioolheffing, minus een eventuele heffingskorting)⁹ sinds 1998. Wie naar de nominale cijfers kijkt ziet een stijging

Figuur 2 Belasting- en premieopbrengst naar overheidslaag, 20118

Figuur 3 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (euro)

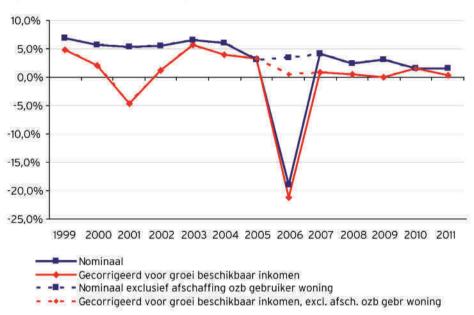

van 500 euro in 1998 tot 731 euro in 2005, waarna de afschaffing van de ozb op het gebruik van woningen leidt tot een daling naar 592 in 2006. Vervolgens stijgen de woonlasten weer, zij het nu minder sterk, tot 671 in 2011. Deze cijfers houden echter geen rekening met de geldontwaarding. Gecorrigeerd voor de inflatie, de groei van het beschikbaar inkomen of de groei van het bbp is de stijging tot 2005 en vanaf 2006 beperkt geweest, zoals de figuur laat zien.

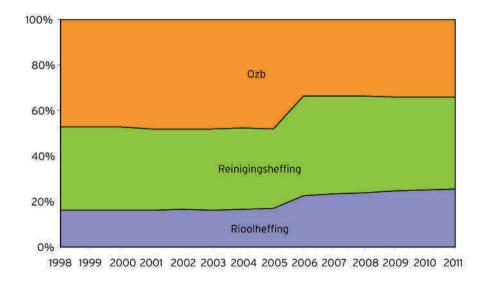
Lastenstijging

Figuur 4 toont de jaarlijkse stijging van de gemeentelijke woonlasten. De nominale groei schommelt in de jaren 1998 - 2004 rond de zes procent. Vanaf 2005 ligt de nominale groei ongeveer half zo hoog (even afgezien van de afschaffing van de gebruikersheffing van de ozb in 2006). In de jaren 2000-2002 lag de voor de inkomensgroei gecorrigeerde lastenstijging aanzienlijk onder de nominale groei, als gevolg van

Figuur 5 Samenstelling woonlasten meerpersoonshuishouden

(defended Date File 50s, Algui-Reccing, Color-Seps, S.G.-DVP Simulating Spot Colors)

1,0015.102.000 Version N.J Herision O SET, Ripped on Wednesday, Narrai St, 3011 (185):

de voorspoedige economische ontwikkeling en van de belastingverlaging in 2001. In de jaren vanaf 2006 is de voor de inkomensgroei gecorrigeerde lastenstijging zeer gering.

Samenstelling woonlasten en toekomstige ontwikkeling

Figuur 5 laat zien dat de samenstelling van de gemeentelijke woonlasten tot 2006 weinig is veranderd. De ozb nam bijna de helft van de woonlasten voor zijn rekening, de reinigingsheffing ruim een derde en de rioolheffing een zesde. Met de afschaffing van de ozb op het gebruik van woningen komt hierin verandering, en daalt het aandeel van de ozb in de woonlasten tot 34 procent. Ook in 2011 ligt dit percentage op 34.

Een andere ontwikkeling, die minder in het oog springt, is de geleidelijke groei van het aandeel van de rioolheffing. Dit is het gevolg van taakuitbreiding (voornamelijk door nieuwe milieuregelgeving op nationaal en Europees niveau) en de noodzaak veel rioleringen te vervangen. Gezien de grote opgaven waarvoor gemeenten nog staan op het gebied van de riolering, valt te verwachten dat de rioolheffing de komende jaren blijft stijgen met percentages die aanzienlijk boven de inflatie uitkomen (zie de tekst bij kaart 23). Voor de gedeeltelijke afschaffing van de ozb in 2006 lag het aandeel van de rioolheffing in de woonlasten op 17 procent, dit jaar is het 25 procent. De stijging van de rioolheffing heeft sindsdien dus een grotere invloed op de groei van de woonlasten. De procentuele woonlastenstijging ligt hierdoor hoger dan zonder afschaffing het geval was geweest.

De stijging van de reinigingsheffing is aanzienlijk geringer dan die van de rioolheffing. De laatste jaren verlagen veel gemeenten hun tarieven zelfs, als gevolg van lagere verwerkingskosten. Dit jaar doen 191 (deel)gemeenten dat.

Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?

Appels en peren op één lijn

Een van de doelen van deze atlas is het vergelijken van de hoogte van de belastingen in verschillende gemeenten. Dat is niet zo eenvoudig als het lijkt. Zo wordt bijvoorbeeld bij gelijke ozb-tarieven in gemeenten met dure huizen meer ozb betaald dan in gemeenten met goedkope huizen. Verder kan een gemeente met hoge ozb-tarieven weer lage tarieven kennen voor rioolheffing of reinigingsheffing. Ook zijn sommige gemeenten veel meer aangewezen op hun eigen belastinginkomsten dan andere gemeenten, omdat zij een lagere uitkering ontvangen uit het gemeentefonds.

Hoe kunnen lokale lasten nu zinvol worden vergeleken? Wij onderscheiden hierbij twee perspectieven: dat van de belastingbetaler en dat van de gemeente. Voor de belastingbetaler gaat het er in de eerste plaats om hoeveel hij betaalt. Voor de gemeente gaat het er om hoeveel middelen de belastingheffing per saldo oplevert, en dus hoeveel middelen beschikbaar komen om voorzieningen te bekostigen.

Eerst gaan we na hoe de hoogte van de ozb vanuit deze perspectieven kan worden vergeleken. Daarna kijken we naar het geheel van de gemeentelijke woonlasten: ozb, rioolheffing en reinigingsheffing.

Vergelijking hoogte ozb: het perspectief van de belastingbetaler

Om te weten te komen of de ozb in de ene gemeente hoger is dan in de andere heeft het weinig zin om de ozb-tarieven te vergelijken. Immers, lage tarieven kunnen in combinatie met een hoge grondslag best tot een hoge belastingaanslag leiden. Een zelfde soort huis is in de ene gemeente veel duurder dan in de andere. Bovendien staan in de ene gemeente meer villa's dan in de andere. Vanuit het standpunt van de belastingbetaler is de gemiddelde belastingaanslag een nuttiger indicator dan het

tarief. Dit is de aanslag voor een woning met een voor de gemeente geldende gemiddelde waarde, ofwel, wat de gemiddelde burger aan ozb betaalt. Omdat niet-woningen zeer divers van aard en waarde zijn is dit concept voor niet-woningen minder geschikt. De gemiddelde ozb-aanslag voor woningen is weergegeven in kaart 7.

Vergelijking hoogte ozb: het perspectief van de gemeente

Vanuit het gezichtspunt van de gemeente moet rekening worden gehouden met iets anders. Gemeenten met veel dure woningen en bedrijfspanden binnen hun grenzen (en dus een grote belastingcapaciteit) ontvangen bij een bepaald ozb-tarief een hogere opbrengst dan gemeenten met minder of met minder dure onroerende zaken. Anders gezegd: gemeenten met veel dure onroerende zaken binnen hun grenzen kunnen met een laag ozb-tarief toch een redelijke opbrengst binnen halen.

De rijksoverheid compenseert gemeenten gedeeltelijk voor dergelijke verschillen door daarmee rekening te houden bij de verdeling van de algemene uitkering die gemeenten ontvangen uit het gemeentefonds. Als het verdeelsysteem van de algemene uitkering de verschillen in belastingcapaciteit volledig zou verevenen, zouden twee gemeenten met dezelfde ozb-tarieven per saldo dezelfde algemene middelen ontvangen (ozb en algemene uitkering opgeteld). De verevening is echter niet volledig.

Doordat niet volledig wordt verevend kunnen gemeenten met bovengemiddelde waarden van onroerende zaken bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan gemeenten waar onroerende zaken minder waard zijn.

Gemeenten met lage waarden van onroerende zaken kennen dan ook relatief hoge ozb-tarieven.

Om de hoogte van de ozb-tarieven toch te kunnen vergelijken berekenen wij gestandaardiseerde tarieven (kaart 8 en kaart 11). Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou worden verevend).

Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo (dus rekening houdend met de eigeninkomstenmaatstaf) dezelfde ozbopbrengst per inwoner. Een gemeente met hoge gestandaardiseerde ozb-tarieven kan dus meer voorzieningen bekostigen dan gemiddeld, tenzij het lokale kostenniveau hoger ligt. Enige nuancering is hier wel op zijn plaats; zie daarvoor de paragraaf "Woonlasten: het perspectief van de gemeente" hieronder. In de verantwoording achter in deze atlas staat hoe de gestandaardiseerde tarieven precies worden berekend.

Woonlasten: het perspectief van de belastingbetaler

De hoogte van de ozb kan vanuit het perspectief van de belastingbetaler worden vergeleken aan de hand van de gemiddelde belastingaanslag.

Maar, zoals gezegd, de ozb kan hoog zijn terwijl de tarieven voor de rioolheffing of de reinigingsheffing laag zijn, of omgekeerd. Sommige gemeenten bekostigen (een deel van) de kosten van de riolering of de reiniging uit de ozb. Daarom vergelijken we ook het geheel van de gemeentelijke woonlasten: de som van de gemiddelde ozb-aanslag, de rioolheffing en de reinigingsheffing, verminderd met een eventuele heffingskorting. Voor éénpersoonshuishoudens gebeurt dit in kaart 26, voor meerpersoonshuishoudens in kaart 27.

Woonlasten: het perspectief van de gemeente

Doordat gemeenten met dure woningen een lagere algemene uitkering ontvangen uit het gemeentefonds (de rijksoverheid vindt immers dat ze zelf meer belasting kunnen heffen) hebben zij over het algemeen hogere woonlasten, zonder daar meer middelen aan over te houden. Een vergelijking van de woonlasten gaat vanuit gemeentelijk perspectief dus mank. Hiervoor moet de gemiddelde ozb-opbrengst worden gecorrigeerd voor het feit dat verevening van belastingcapaciteit plaatsvindt.

De zo berekende netto woonlasten geven weer wat de gemeente per saldo - dus na rekening te houden met de verevening van belastinggrondslag - overhoudt aan de belastingheffing. De netto woonlasten zijn gedefinieerd als de woonlasten die er zouden zijn als de belastingcapaciteit niet zou worden verevend. De extra ozb-opbrengst die gemeenten met dure woningen nu nodig hebben om de lagere algemene uitkering te compenseren is van de bruto woonlasten afgetrokken. Bij gemeenten met lage woningwaarden is het profijt van de verevening bij de bruto woonlasten opgeteld.

Als we afzien van verschillen in de kosten van riolering en afvalverwijdering geven de netto woonlasten aan of gemeenten meer of minder te besteden hebben om hun voorzieningenniveau op peil te houden dan andere gemeenten. Verschillen in kosten, behoeften en belastingcapaciteit zijn (in theorie) geëgaliseerd via de verdeling van de algemene uitkering. Gemeenten die dan relatief veel geld binnenkrijgen zouden een relatief hoog voorzieningenniveau moeten hebben. Anders werken ze niet efficiënt.

Een eerste kanttekening hierbij is dat het verdeelsysteem van de algemene uitkering natuurlijk niet perfect is.¹⁰ Verder zijn er verschillen in de kosten van riolering en vuilnisophaal en -verwerking, die tot hogere opbrengsten kunnen nopen.³¹ Ook is geen rekening gehouden met de belasting op niet-woningen, en kunnen sommige gemeenten vrij gemakkelijk alternatieve geldbronnen aanboren (bijvoorbeeld toeristenbelasting). Er zijn bovendien gemeenten met hoge inkomsten uit rente of dividend. Redenen genoeg dus om verschillen in netto woonlasten voorzichtig te interpreteren.

Samenvatting

Om te kunnen vergelijken in welke gemeente de burger meer of minder aan ozb betaalt kan het beste de gemiddelde ozb-aanslag worden vergeleken. Dit is de aanslag voor een woning met gemiddelde waarde. Om te vergelijken welke gemeente per saldo meer of minder aan de ozb overhoudt is het gestandaardiseerde ozb-tarief een betere maatstaf. Dit is het tarief gecorrigeerd voor het feit dat gemeenten met goedkope woningen hogere tarieven nodig hebben om een bepaalde opbrengst te genereren dan gemeenten met dure woningen. Hoge ozb-tarieven kunnen samengaan met lage tarieven voor andere heffingen. Om te beoordelen in welke gemeente de burger duurder of goedkoper uit is, worden daarom de woonlasten vergeleken.

uit is, worden daarom de woonlasten vergeleken. Die bestaan uit de gemiddelde ozb-aanslag, de rioolheffing en de reinigingsheffing (soms verminderd met een heffingskorting). De hoogte van de woonlasten is geen goede maatstaf voor het bedrag dat de gemeente beschikbaar krijgt om voorzieningen te bekostigen. Daarvoor worden de netto woonlasten gebruikt: de woonlasten gecorrigeerd voor het feit dat gemeenten met dure woningen een lagere algemene uitkering uit het gemeentefonds ontvangen dan andere gemeenten.

doi (Arrennel Dos. File 755, Aight-Reading, Calar-Agan, S.G-1975 Brudattek spot Co.orell | Bern 2015, U.S. 700 Version D.J Havisian 2 851, Ruspok on Konday, Neses 14, 2011, 2016)34

Belastingen en voorzieningenniveau

Belastingen geven gemeenten de mogelijkheid om de hoogte van het voorzieningenniveau aan te passen aan de plaatselijke wensen en omstandigheden. Maar dat is voor de ene gemeente wel duurder dan voor de andere. Eigenlijk zou dat niet moeten: de rijksoverheid streeft naar een gelijk financieel speelveld (in jargon: het derde aspiratieniveau). Dat is er nu niet, maar het is wel mogelijk dat te bereiken.

Meer uitgeven? Hogere belastingen!

Gemeenten ontvangen het grootste deel van hun inkomsten van de rijksoverheid. De bedragen die zij van het Rijk ontvangen zijn door gemeenten niet of nauwelijks te beïnvloeden. Daarnaast hebben gemeenten verschillende soorten eigen inkomsten, bijvoorbeeld uit grondexploitatie. Ook die inkomsten worden vaak voor een groot deel door externe factoren bepaald. Wanneer een gemeente meer te besteden wil hebben staat vaak maar één weg open: het verhogen van de belastingen. Het kan ook omgekeerd: door minder uit te geven kan de belasting omlaag.

Meestal alleen ozb relevant

Gemeenten mogen slechts een beperkt aantal in de wet vastgelegde belastingen heffen. De meeste daarvan leveren maar weinig op (baatbelasting, hondenbelasting). De parkeerbelasting heeft naar verhouding wel een hoge opbrengst, maar die wordt voor een groot deel weer gebruikt voor het parkeerbeleid zelf (voor parkeerwachters bijvoorbeeld). Ook kan het tarief niet te hoog worden omdat dan de plaatselijke middenstand zijn clientèle verliest.

Voor sommige gemeenten (zoals de waddeneilanden) is de toeristenbelasting een belangrijke inkomstenbron, maar dat zijn uitzonderingen. Grosso modo is de onroerendezaakbelasting (ozb) daarom de enige belasting die gemeenten in staat stelt binnen zekere grenzen zelf de hoogte van hun inkomsten – en dus hun uitgaven – te bepalen. Maar dat levert niet overal evenveel op.

Verhoging ozb-tarief levert niet overal evenveel op

Gemeenten kiezen het belastingtarief dat past bij het door hen gewenste uitgavenniveau. Daarbij moeten ze rekening houden met hun belastingcapaciteit. In de ene gemeente zijn onroerende zaken nu eenmaal meer waard dan in de andere. Ook staan in sommige gemeenten veel meer bedrijfspanden dan in andere gemeenten. Deze verschillen in belastingcapaciteit hebben tot gevolg dat een bepaald ozb-tarief, per inwoner gemeten, in elke gemeente weer een andere opbrengst oplevert.

Voorzieningen niet overal even duur

Daar komt nog iets bij. Een hoge belastingopbrengst garandeert geen hoog voorzieningenniveau, terwijl omgekeerd soms veel voorzieningen kunnen worden geleverd met weinig belastinggeld. Dat hangt af van de kosten per eenheid. Hoe hoger die kosten, hoe lager het voorzieningenniveau per euro aan uitgaven. Hoge kosten kunnen samenhangen met de omvang van de doelgroep (veel of weinig schoolgaande kinderen) of met fysieke omstandigheden (een verzakkende bodem die de rioleringskosten opjaagt).

Gevolg: meer of minder waar voor je belastinggeld

Voor een bepaalde verhoging van het voorzieningenniveau moet de ene gemeente het ozbtarief dus meer verhogen dan de andere. Gemeenten van het type Rotterdam (kleine belastingcapaciteit, hoge kosten) kunnen met eenzelfde belastingverhoging veel minder extra voorzieningen bekostigen dan gemeenten van het type Blaricum (grote belastingcapaciteit, lage kosten). Er is dus niet "voor alle gemeenten in gelijke mate ruimte om verschillen in eigen voorkeuren ten aanzien van voorzieningenniveau en lastendruk tot uitdrukking te brengen". Dat wordt wel voorgeschreven door de Memorie van Toelichting bij de Financiëleverhoudingswet, waaruit dit citaat afkomstig is.

dol (Artemed Osa File 705, Algo-Pecoding, Color-Spp, Sci-Oys Bindated Spot Colors) | Indiana (1915,182 %) Version 1.7 Hevision 2 SEE, Rigoro on Medicaday, Varial 29, 2021 112713

Verschillen worden beperkt verevend

De Financiële-verhoudingswet regelt dat verschillen tussen gemeenten in belastingcapaciteit en in de kosten van voorzieningen voor een groot deel worden verevend. Dit streven staat bekend als het "derde aspiratieniveau". Dit gebeurt via de verdeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Die verevening heeft echter alleen betrekking op het standaard voorzieningenniveau. Dat is het voorzieningenniveau dat gemeenten kunnen bekostigen als zij een standaard ozbtarief heffen: het rekentarief. Bij dat tarief kunnen zij allemaal - in theorie althans, het verdeelsysteem is natuurlijk niet perfect - hetzelfde voorzieningenniveau bekostigen.

Willen zij echter een afwijkend voorzieningenniveau, en kiezen zij voor een hoger tarief, dan levert dat in de ene gemeente meer op aan voorzieningen dan in de andere. Omgekeerd maakt een keuze voor een lager voorzieningenniveau in de ene gemeente een grotere tariefverlaging mogelijk dan in de andere.

Oplossing

Deze situatie is het gevolg van de gemaakte keuze voor het bestaande verdeelsysteem van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Uit recent onderzoek blijkt dat dit systeem zo kan worden aangepast dat het voorzieningenniveau dat bij elk belastingtarief kan worden bekostigd voor alle gemeenten wel gelijk is.¹³ En niet, zoals nu, alleen bij hantering van het rekentarief.

Dit vereist geen nieuw onderzoek naar verdeelmaatstaven. De bestaande verdeelmaatstaven kunnen worden gehandhaafd. Alleen verandert de manier waarop daarmee de uitkeringen worden berekend. Voor gemeenten die het rekentarief hanteren verandert er niets. Andere gemeenten ontvangen een hogere of lagere uitkering, afhankelijk van hun voorzieningencapaciteit (de verhouding tussen belastingcapaciteit en kosten van voorzieningen) en van het gekozen belastingtarief.

Huidige uitgangspunten conflicteren

Dat laatste is nieuw. Bij het bestaande systeem

kunnen gemeenten de hoogte van de door hen ontvangen uitkering niet beïnvloeden. Dit is een van de uitgangspunten van het bestaande stelsel. Dit uitgangspunt is echter principieel in strijd met het derde aspiratieniveau. Alleen door de uitkering mede afhankelijk te maken van het gekozen belastingtarief kan rekening worden gehouden met het feit dat de ene gemeente met een tariefverhoging meer extra voorzieningen kan bekostigen dan de andere.¹⁴

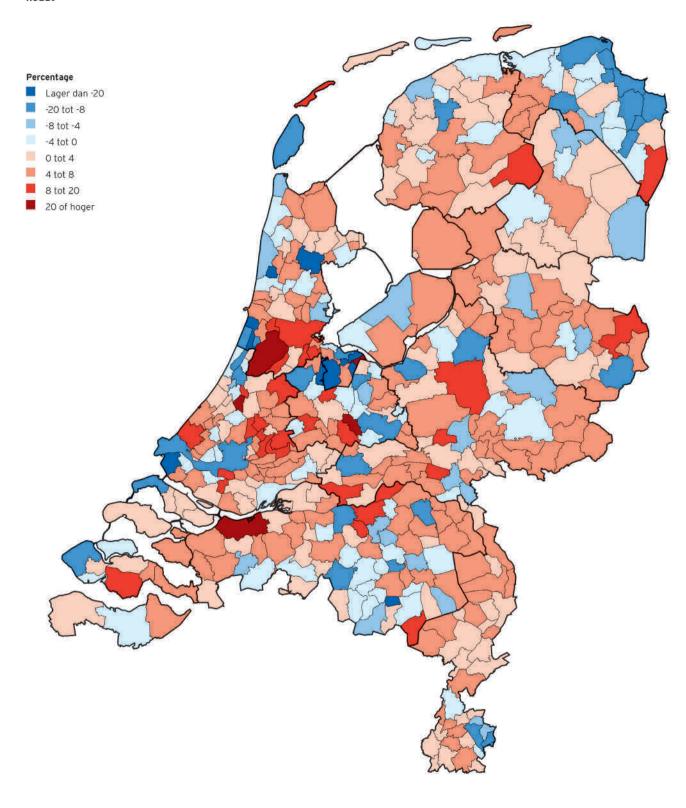
Gevolgen

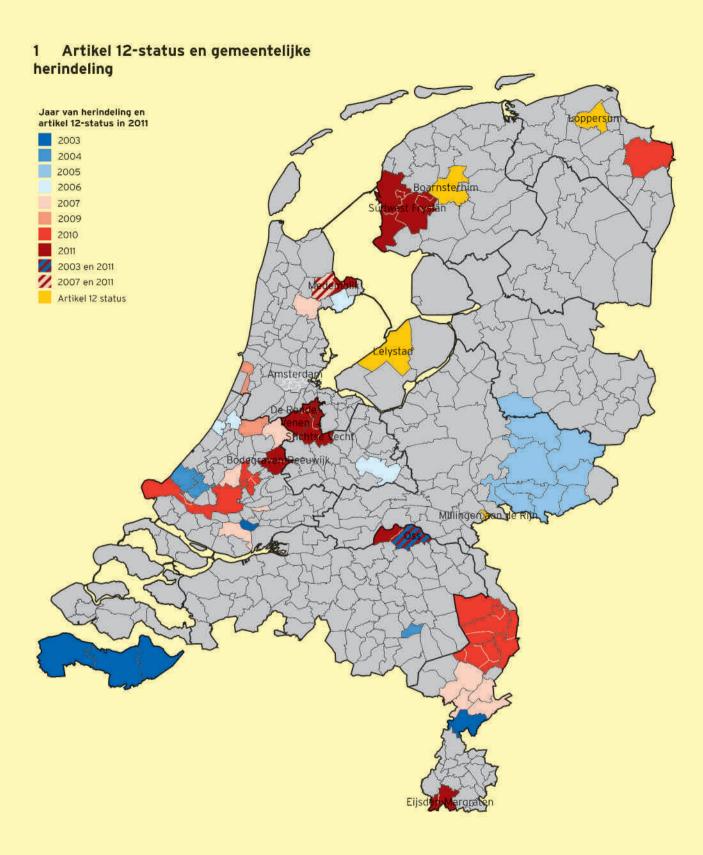
Rotterdam heeft thans een iets lager voorzieningenniveau dan Blaricum, terwijl het belastingtarief in Rotterdam ruim 60 procent hoger ligt. Na de hier voorgestelde aanpassing van het verdeelsysteem van de algemene uitkering uit het gemeentefonds kunnen alle gemeenten bij een bepaald belastingtarief een even hoog voorzieningenniveau bekostigen.
Rotterdam zou de ozb kunnen verlagen, zonder het voorzieningenniveau aan te tasten.¹5 Wat ook kan is het voorzieningenniveau uitbreiden zonder de belasting te verhogen. Blaricum zou moeten bezuinigen, of voor hogere een belasting moeten kiezen.

De kaart hieronder laar zien met hoeveel procent elke gemeente de ozb-tarieven zou veranderen wanneer het verdeelsysteem zou worden aangepast, en elke gemeente ervoor zou kiezen het bestaande voorzieningenniveau te handhaven. Het gaat hierbij soms om aanzienlijke percentages. Aan de ene kant is dat een belemmering om deze verandering door te voeren. Aan de andere kant geeft dit aan hoe ver de huidige verdeling af ligt van het officiële uitgangspunt - het derde aspiratieniveau.

Procentuele verandering ozb-tarieven na aanpassen verdeelsysteem, wanneer elke gemeente het voorzieningenniveau constant houdt

(Spinalaria - zodovne III.voje i prominajanja i na izdavaja i zakovaja i zako

1 Gemeentelijke herindeling en artikel 12-status

Gemeentelijk herindeling

Van 2010 op 2011 is het aantal gemeenten met twaalf afgenomen tot 418. Op de kaart hiernaast zijn de gemeenten ingekleurd die de afgelopen jaren zijn heringedeeld.

Sommige heringedeelde gemeenten hanteren voor een aantal gemeentelijke belastingen nog verschillende tarieven in de territoria van de opgeheven gemeenten. Ook de Amsterdamse stadsdelen kennen verschillende belastingtarieven. In deze uitgave worden daarom de binnengemeentelijke tariefgebieden afzonderlijk weergegeven. De relevante binnengrenzen zijn op de kaart hiernaast wit ingetekend.

De 14 Amsterdamse stadsdelen zijn op 1 mei 2010 heringedeeld tot 8 nieuwe.

Artikel 12

Gemeenten die in ernstige financiële problemen verkeren, kunnen op grond van artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet een aanvullende uitkering aanvragen. Dit kan als de algemene middelen van de gemeente aanmerkelijk en structureel tekortschieten om in de noodzakelijke behoeften te voorzien, terwijl de eigen inkomsten zich op een redelijk peil bevinden. Dit laatste betekent (in 2011) concreet dat reinigingsheffing en rioolheffing kostendekkend moeten zijn, dat het gewogen gemiddelde ozb-tarief ten minste 0,1201 procent van de woz-waarde moet bedragen, en de rioolheffing ten minste 175,00 euro per aansluiting. Niet-kostendekkende tarieven voor riool en reiniging zijn wel toegestaan als deze door een hoger ozbtarief worden gecompenseerd.

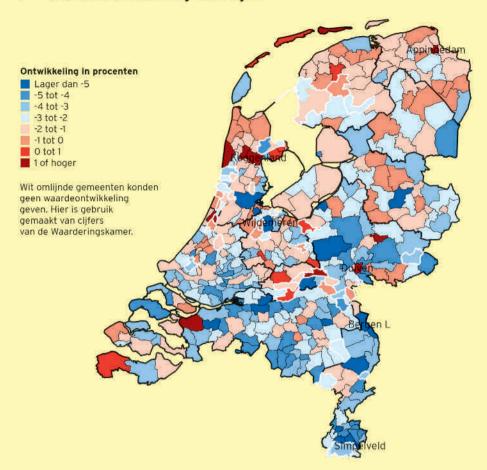
Artikel 12-gemeenten zijn dus genoodzaakt hoge tarieven te hanteren. Of dit ook altijd tot hoge lasten voor hun inwoners leidt, hangt af van de waarde van de onroerende zaken binnen deze gemeenten.

Aantal artikel 12-gemeenten gestabiliseerd

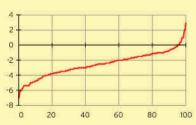
In de jaren tachtig van de vorige eeuw hadden nog tientallen gemeenten de artikel 12-status. Sindsdien is dit aantal gestaag teruggelopen, onder meer door de voortdurende gemeentelijke herindelingen en de invoering van de nieuwe Financiëleverhoudingswet uit 1997, die beter rekening houdt met kostenverschillen tussen gemeenten. Dit jaar zijn er vier artikel 12-gemeenten, net als vorig jaar. Op de kaart zijn artikel 12-gemeenten geel gekleurd.

CMYK

2 Waardeontwikkeling woningen

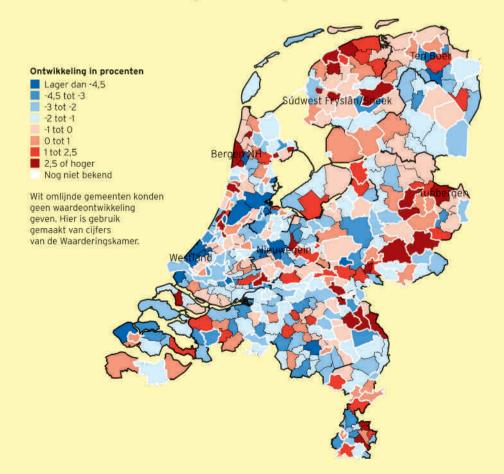

Bergen L	-7,0%
Wijdemeren	-6,7%
Simpelveld	-6,2%
Appingedam	2,0%
Koggenland	2,3%
Duiven	2,9%
Gemiddelde	-2,6%
Mediaan	-2,5%

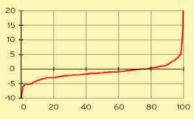

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

3 Waardeontwikkeling niet-woningen

Westland	-9,6%
Ten Boer	-8,4%
Nieuwegein	-7,5%
Tubbergen	12,0%
Súdwest Fryslân/Sneek	14,2%
Bergen NH	20,0%
Gemiddelde	-1,7%
Mediaan	-1,3%

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

(SO) My contraction on long and the second contraction of the secon

2 en 3 Waardeontwikkeling woningen en niet-woningen

Taxatie

De waarde van woningen en van niet-woningen wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld, waarbij het peiljaar telkens een jaar opschuift. Voor 2011 geldt de waarde op 1 januari 2010. Vorig jaar was dat 2009. Doordat jaarlijks wordt getaxeerd zijn de waardesprongen bij hertaxatie nu minder groot dan vroeger. Een nadeel is wel dat de nieuwe waarde vaak pas in een laat stadium definitief kan worden vastgesteld (onder meer als gevolg van bezwaar- en beroepprocedures), zodat gemeenten hun definitieve ozb-tarieven pas laat kunnen vaststellen. De ozb-tarieven moeten weliswaar voor het begin van het jaar worden gekozen, maar mogen in de loop van het jaar nog worden verlaagd (niet verhoogd).

De waarde van de onroerende zaken binnen de gemeentegrenzen kan ook zijn toegenomen door nieuwbouw (of afgenomen door sloop). Deze zogeheten areaalontwikkeling wordt bij de waardeontwikkeling niet meegerekend. De waardeontwikkeling wordt in deze atlas gebruikt om de mutatie van de ozb-tarieven te corrigeren. Immers, hogere waarden leiden vaak tot lagere tarieven, en andersom. Om de reële tariefontwikkeling te berekenen wordt voor de waardeontwikkeling gecorrigeerd.

Waardeontwikkeling woningen

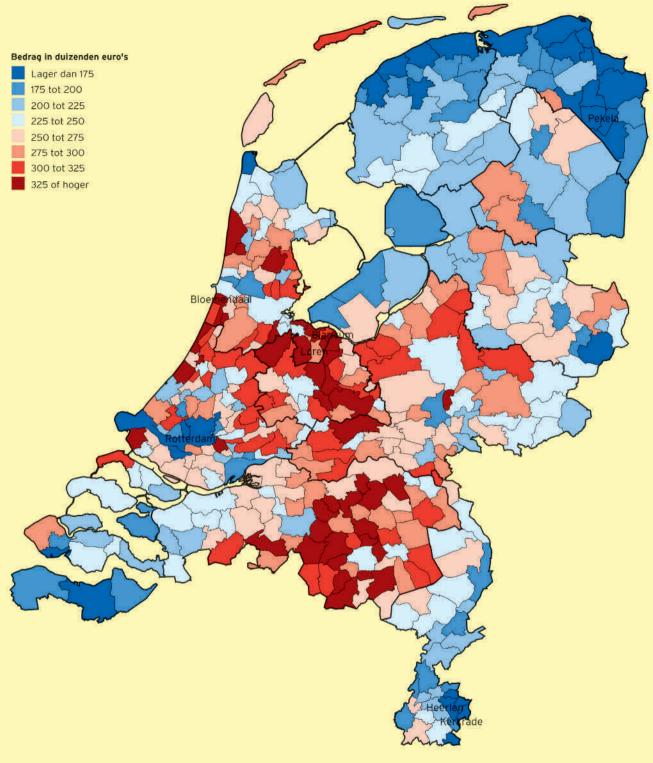
De definitieve waardemutaties waren nog niet beschikbaar op het moment dat deze atlas is samengesteld. De vermelde waardeontwikkelingen betreffen voorlopige cijfers. Sommige gemeenten konden de voorlopige waardeontwikkeling exclusief areaalontwikkeling niet geven. Dan is waar mogelijk de stijging inclusief areaalontwikkeling gebruikt, gecorrigeerd voor de toename van het aantal woningen. In de overige gevallen is uitgegaan van cijfers van de Waarderingskamer. Dit zijn de gemeenten die wit zijn omlijnd op nevenstaande kaarten.

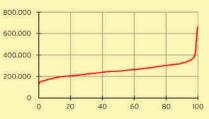
De gemiddelde waardeontwikkeling van woningen varieert van -7,0 procent in Bergen L tot 2,9 procent in Duiven. Het landelijke gemiddelde bedraagt -2,6 procent. In 397 gemeenten daalde de gemiddelde woning in waarde. Voor 81 procent van de gemeenten geldt dat de waardeontwikkeling tussen de -4 en de nul procent ligt.

Waardeontwikkeling niet-woningen

De gemiddelde waardeontwikkeling van nietwoningen varieert van -9,6 procent in Westland tot 20,0 procent in Bergen NH. Gemiddeld bedroeg de waardeontwikkeling -1,7 procent. In 59 procent van de gemeenten ligt de waardeontwikkeling tussen de -3 en de nul procent. In 302 gemeenten daalt de gemiddelde waarde van niet-woningen. **C**MYK

4 Gemiddelde woningwaarde

ercentage van aantal i	gemeenten	(cumulatief)
------------------------	-----------	--------------

Heerlen	134.000
Kerkrade	144.000
Pekela	146.000
Laren	618.000
Blaricum	620,000
Bloemendaal	659.000
Gemiddelde	239.000
Mediaan	250,000

1850 da defende Osa Tile 25; Algis-Macding, Colas-Saps, Sciouz Sindated spot Octari I Than 20110 1871 de tractor 2015,102 XXI Venecen B.J Havisian S MSI, Ripper on Medicaday, Yardin 59, 2011 (15813) 38 De Sans

4 Gemiddelde woningwaarde

Gemiddelde

De taxatiewaarde van een woning bedraagt gemiddeld 239.000 euro. Dat is een verandering van -2,6 procent in vergelijking met vorig jaar. Via de ozb-aanslag (en in sommige gemeenten ook via de rioolheffing) werkt de woningwaarde door in de woonlasten die huishoudens aan de gemeente moeten betalen. Ook de heffing gebouwd van de waterschappen, de inkomstenbelasting (het eigenwoningforfait en de vermogensheffing in box 3) en de overdrachtsbelasting gebruiken de woningwaarde als grondslag.

Omdat de definitieve waardecijfers van onroerende zaken nog niet beschikbaar zijn, vermelden wij voorlopige gegevens. Die zijn berekend door de gemiddelde waarde van woningen binnen een gemeente in 2010 (bron: CBS) te verhogen met behulp van de voorlopige waardestijging voor die gemeente.

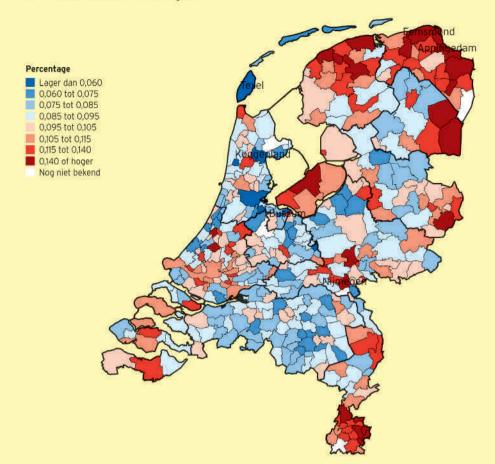
Grote verschillen

De goedkoopste woningen staan in de periferie: het Noorden, Zeeland en Limburg, maar ook in en om Rotterdam zijn woningen gemiddeld weinig waard. In Heerlen bedraagt de gemiddelde woningwaarde 134.000 euro. De duurste woningen staan in de villadorpen rond de grote steden. Bloemendaal spant de kroon met een gemiddelde waarde van 659.000 euro.

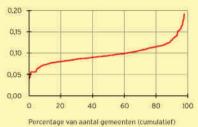
De verschillen in de waarde van onroerende zaken hebben twee oorzaken. Ten eerste zijn sommige plaatsen gewilder dan andere: een vrijwel identieke woning is in Bloemendaal veel meer waard dan in Heerlen. Heerlen ligt in Zuid-Limburg, één van de gebieden waar de bevolking daalt. Daarnaast verschilt de samenstelling van het woningenbestand: in Bloemendaal staan veel villa's, in Heerlen meer eenvoudige woningen.

CMYK

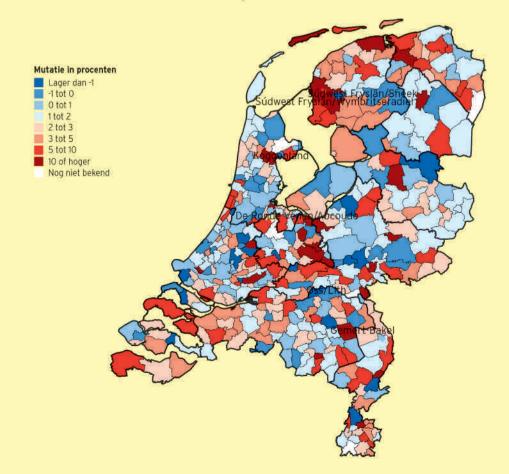
5 Ozb-tarief woningen

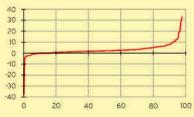
Texel	0,0412
Koggenland	0,0426
Bussum	0,0435
Nijmegen	0,1774
Eemsmond	0,1816
Appingedam	0,1916
Gemiddelde	0,0992
Mediaan	0,0933

6 Mutatie ozb-tarief woningen

De Ronde Venen/	
Abcoude	-37%
Oss/Lith	-16%
Súdwest Fryslân/Sneek	-7%
Gemert-Bakel	30%
Súdwest Fryslân/	
Wymbritseradiel	31%
Koggenland	33%

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

Appliation 2015.02 proposed filtroviers (Control 2015) 12.12 per entrol 2015 introviers (Control 1192) 300 decreased to a relief of the control 2015.02 (South 1192) 500 filtroviers (Control 1192) 500 decreased to a relief of the control 2015.02 (South 1192) 500 filtroviers (Control 1192) 500 filtroviers (Cont

5 en 6 Ozb-tarief woningen en mutatie

Tarieven

Kaart 5 hiernaast laat het ozb-tarief zien voor eigenaren van woningen. Vijf gemeenten had bij het ter perse gaan van deze atlas nog geen ozb-tarieven bepaald. Van twee andere gemeenten zijn voorlopige tarieven opgenomen, omdat vrijwel vaststond dat dit de definitieve tarieven zouden worden. Het gemiddelde tarief bedraagt 0,0992 procent. Dat is (gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling) 2,0 procent hoger dan vorig jaar.

Volgens de macronorm van het Ministerie van BZK mag de landelijke opbrengst van de ozb niet meer stijgen dan 3,5 procent. Op basis van de ozb-tarieven voor 2010 en 2011 en de voorlopige waardeontwikkeling valt een opbrengstgroei te becijferen van 2,3 procent, ruim onder de macronorm.

In 69 procent van de gemeenten ligt het tarief tussen 0,0800 en 0,1200 procent (zie de figuur bij de kaart). Ter vergelijking: het eigenwoningforfait komt gemiddeld overeen met een tarief van 0,2310 procent van de woz-waarde en het gemiddelde tarief van de met de ozb vergelijkbare "heffing gebouwd" van de waterschappen bedraagt 0,0269 procent.20 Dit jaar heeft Texel het laagste tarief (0,0412 procent) en Appingedam het hoogste (0,1916 procent). Een vergelijking van de tarieven is echter niet helemaal eerlijk, omdat gemeenten met goedkope woningen hogere tarieven nodig hebben om een bepaalde opbrengst te krijgen dan gemeenten met dure huizen (zie "Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?" voorin deze atlas). Kaart 8 laat daarom de gestandaardiseerde tarieven zien, die hiervoor zijn gecorrigeerd.

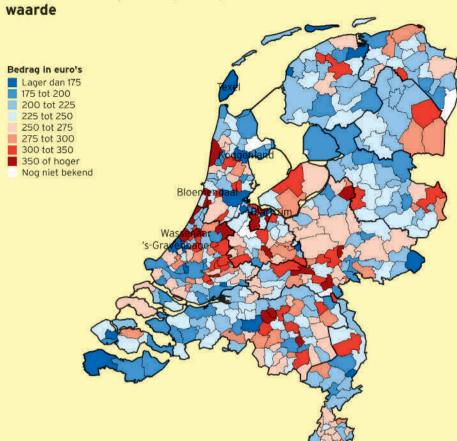
Tariefmutaties

Een deel van de jaarlijkse tariefaanpassing is bedoeld om te compenseren voor de ontwikkeling van de waarde van onroerende zaken. Immers, wanneer deze waarde stijgt kan met een lager tarief dezelfde opbrengst worden verkregen. Bij een waardedaling moet het tarief omhoog om de opbrengst ten minste gelijk te houden. Om de reële tariefontwikkeling te kunnen bepalen zijn de tarieven in 2011 daarom vergeleken met de tarieven in 2010 die zijn gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling. Het gemiddelde tarief van de ozb op het eigendom van woningen is – aldus gecorrigeerd - dit jaar 2,0 procent verhoogd.

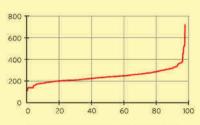
Dit jaar daalt het ozb-tarief voor woningen (na correctie voor de waardeontwikkeling) in 58 gemeenten. De grootste dalingen vonden plaats in herindelingsgemeenten De Ronde Venen/Abcoude (-37 procent) en in Oss/Lith (-16 procent). Abcoude en Lith hadden vorig jaar elk een hoger tarief dan de gemeenten waarmee zij zijn samengevoegd, maar na de herindeling zijn de tarieven gelijkgetrokken. De grootste tariefverhoging vindt plaats in Koggenland (33 procent). Deze gemeente had vorig jaar het laagste tarief van Nederland, en heeft nu het op één na laagste tarief (na Texel). Súdwest Fryslân/Wymbritseradiel verhoogt het ozb-tarief met 31 procent als gevolg van gemeentelijke herindeling.

CMYK

7 Ozb-aanslag woning met gemiddelde

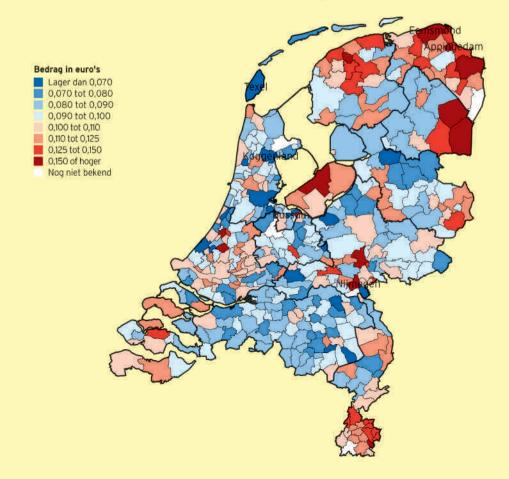

Texel	11
Koggenland	119
's-Gravenhage	13
Wassenaar	518
Bloemendaal	525
Blaricum	719
Gemiddelde	230
Mediaan	237

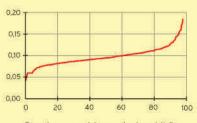

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

8 Gestandaardiseerd ozb-tarief woningen

Koggenland	0,0432
Texel	0.0474
Bussum	0,0515
Eemsmond	0,1725
Nijmegen	0,1758
Appingedam	0,1842
Gemiddelde	0,0984
Mediaan	0,0942

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

Application 2 conversion for the specimens of the specime

7 en 8 Gemiddelde aanslag en gestandaardiseerd ozbtarief woningen

Vergelijken is lastig

Een vergelijking van de ozb-tarieven van verschillende gemeenten zegt op zichzelf betrekkelijk weinig. Immers, een laag tarief kan in combinatie met een hoge grondslag best tot een hoge belastingaanslag leiden. We presenteren daarom in deze atlas twee alternatieve vergelijkingsmaatstaven. Vanuit het standpunt van de belastingbetaler is de gemiddelde aanslag een nuttige indicator. Dit is de hoogte van de aanslag bij een voor de gemeente geldende gemiddelde woningwaarde (kaart 7). Vanuit het gezichtspunt van de gemeente is het gestandaardiseerde ozbtarief (kaart 8 voor woningen en kaart 11 voor nietwoningen) een goede indicator. Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo evenveel te besteden. Beide maatstaven worden uitgebreid behandeld voorin deze atlas ("Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?").

Gemiddelde aanslag

De hoogte van de ozb kan vanuit de belastingbetaler gezien het best worden vergeleken met behulp van de hoogte van de aanslag voor een woning met de in de betreffende gemeente geldende gemiddelde waarde. De zo gedefinieerde gemiddelde ozb-aanslag varieert van 111 euro in Texel tot 719 euro in Blaricum (kaart 7). Blaricum heeft geen uitzonderlijk hoog tarief, maar de huizen zijn er wel buitengewoon duur. De figuur onder kaart 7 laat zien dat maar enkele gemeenten met hun gemiddelde ozb-aanslag boven de 400 euro uitkomen. Het (naar inwoners gewogen) gemiddelde ligt op 230 euro. Dit is 4,69 euro (2,1 procent) meer dan vorig jaar. In 69 procent van de gemeenten ligt de gemiddelde aanslag tussen 200 euro en 300 euro.

Gedeeltelijke verevening van belastingcapaciteit leidt tot tariefverschillen

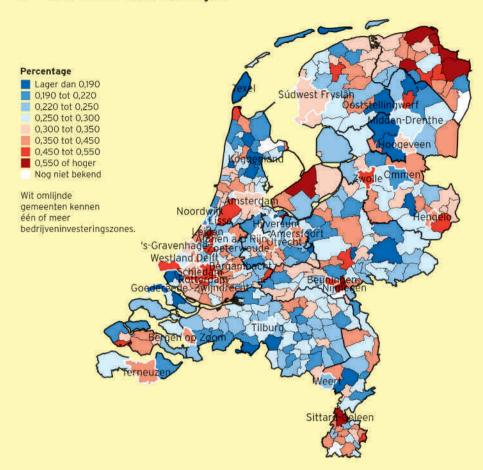
De belastingopbrengst is gelijk aan het tarief maal de grondslag. Gemeenten met een verhoudingsgewijs kleine belastinggrondslag - en dus relatief lage woningwaarden - hebben hogere ozb-tarieven nodig dan gemeenten met een grote grondslag om een zelfde belastingopbrengst te genereren. De rijksoverheid houdt hier rekening mee door gemeenten met dure woningen een lagere uitkering te geven uit het gemeentefonds, maar deze compansatie is niet volledig. Dat betekent dat gemeenten met bovengemiddeld dure woningen bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan andere gemeenten. Dit is één van de redenen dat gemeenten met een lage waarde van onroerende zaken relatief hoge ozbtarieven kennen.

Gestandaardiseerd tarief

Om de hoogte van de ozb-tarieven vanuit gemeentelijk perspectief te kunnen vergelijken zijn gestandaardiseerde tarieven berekend. Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de rijksoverheid verschillen in belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou verevenen). Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo evenveel te besteden. In deel I ("Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?") wordt dit nader toegelicht. Koggenland heeft voor woningen het laagste gestandaardiseerde ozb-tarief (0,0432 procent), Appingedam het hoogste (0,1842). Het gemiddelde bedraagt 0,0984 procent.

CMYK

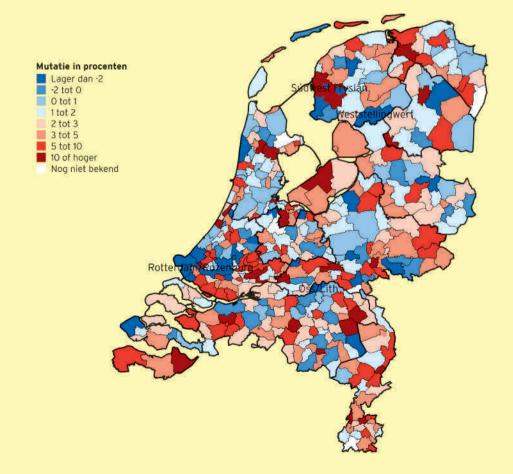
9 Ozb-tarief niet-woningen

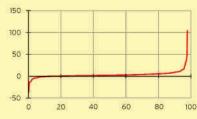
Koggenland	0,0761
Texel	0,1193
Ooststellingwerf	0,1299
Sittard-Geleen	0,6533
Leiden	0,6838
Nijmegen	0,7192
Gemiddelde	0,3408
Mediaan	0,2824

10 Mutatie ozb-tarief niet-woningen

Oss/Lith	-36%
Súdwest Fryslân/Sneek	-19%
Weststellingwerf	-15%
Súdwest Fryslân/	
Wûnseradiel	41%
Súdwest Fryslân/	
Wymbritseradiel	47%
Rotterdam/Rozenburg	104%

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

National Section (1997) and the Section (1997

9 en 10 Ozb-tarief nietwoningen en mutatie

Tarief

Zowel de eigenaar als de gebruiker van een nietwoning (doorgaans een bedrijfspand) betaalt ozb. Kaart 9 laat het tarief voor de eigenaar en de gebruiker samen zien. De afzonderlijke tarieven voor de eigenaar en voor de gebruiker zijn niet erg interessant. Die zeggen namelijk niets over de vraag welk deel de eigenaar of de gebruiker uiteindelijk betaalt. Immers, belasting wordt als het even kan afgewenteld. Zo zal de eigenaar van een bedrijfspand de ozb die hij moet betalen zoveel mogelijk doorberekenen in de huur.

Gemiddeld bedraagt het ozb-tarief voor nietwoningen 0,3408 procent. Dat is 1,9 procent hoger dan vorig jaar. Toen het kabinet Balkenende-4 aankondigde de maximering van de ozb-tarieven af te schaffen kwam daarop veel kritiek van belangenorganisaties die hoge lastenstijgingen vreesden (VNO-NCW noemde de afschaffing zelfs "onverantwoord").²¹ Die vrees is ongegrond gebleken. Het ozb-tarief voor niet-woningen varieert van 0,0761 procent in Koggenland tot 0,7192 procent in Nijmegen (kaart 9).

Mutatie

Kaart 10 laat zien in hoeverre het ozb-tarief voor niet-woningen is veranderd. Een deel van de jaarlijkse tariefaanpassing is bedoeld om te compenseren voor de ontwikkeling van de waarde van onroerende zaken. Immers, wanneer deze waarde stijgt kan met een lager tarief dezelfde opbrengst worden verkregen. De tariefmutatie in kaart 10 is daarom gecorrigeerd voor de gemiddelde waardeontwikkeling van niet-woningen binnen elke gemeente.

De tariefmutatie varieert van -36 procent in Oss/Lith tot 104 procent in Rotterdam/Rozenburg. Het tarief lag vorig jaar in Lith aanzienlijk hoger dan in Oss. Na het samengaan van deze gemeenten zijn de tarieven gelijkgetrokken. Rozenburg had vorig jaar nog een tarief dat minder dan de helft bedroeg van dat van

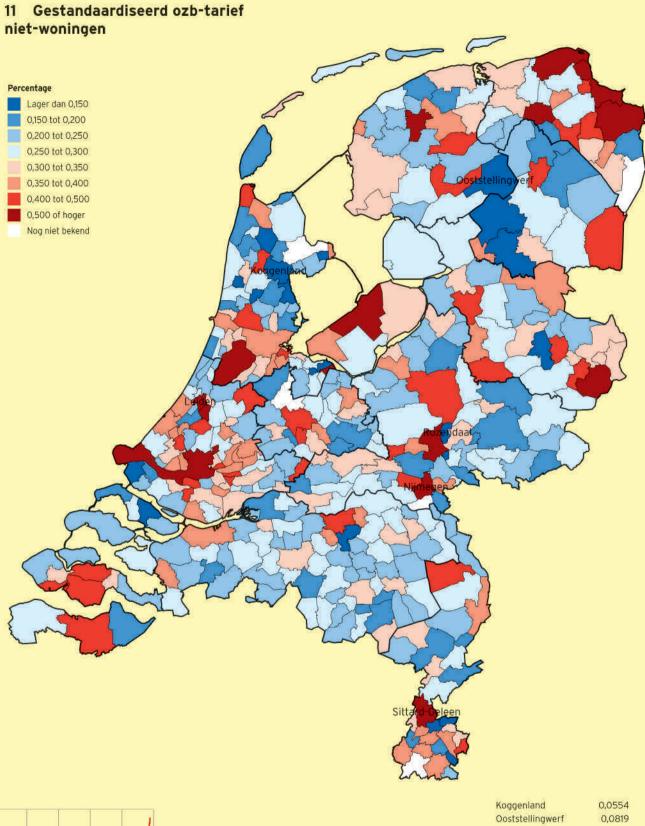
Rotterdam.

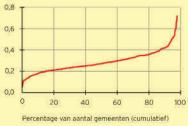
Het gemiddelde tarief stijgt met 1,9 procent. 69 gemeenten verlagen het (voor waardestijging gecorrigeerde) tarief. Dat betekent dat de opbrengst daalt, tenzij er meer onroerende zaken zijn bijgekomen die onder deze belasting vallen.

Bedrijveninvesteringszones

De 28 gemeenten die wit zijn omlijnd in kaart 9 kennen één of meer bedrijveninvesteringszones (BIZ), afgebakende gebieden waarbinnen een afzonderlijke heffing bestaat waarmee investeringen in de kwaliteit van bedrijfsterreinen worden bekostigd. De opbrengst van de BIZ-heffing kan bijvoorbeeld worden gebruikt om grafitti te verwijderen, of voor extra surveillances of camerabewaking.

BIZ kunnen worden ingesteld sinds 1 mei 2009. Dat kan alleen bij voldoende draagvlak onder de betrokken bedrijven. Het gaat om een experiment dat aanvankelijk zou lopen tot 1 mei 2011. Deze termijn bleek te kort, omdat het tijd kost om een BIZ in te stellen en vervolgens te evalueren. De Experimentenwet BIZ is daarom verlengd tot 1 januari 2012. Ondernemersverenigingen en de VNG hadden gevraagd om verlenging tot 1 mei 2012.

Koggenland	0,0554
Ooststellingwerf	0,0819
Rozendaal	0,1043
Sittard-Geleen	0,6690
Leiden	0,6697
Nijmegen	0,7174
Gemiddelde	0,3334
Mediaan	0,2688

(Spinishine 2 stockhore III.com marketine 1.00 m. 1.00

11 Gestandaardiseerd ozbtarief niet-woningen

Vergelijkbaarheid ozb-tarieven beperkt

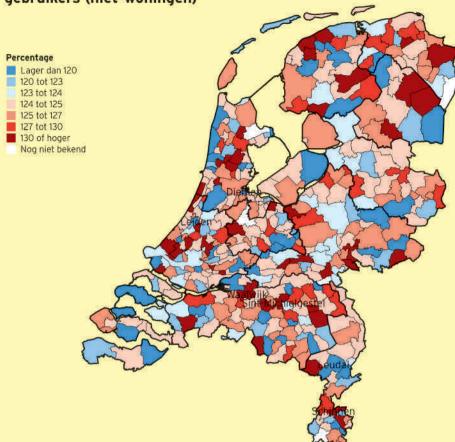
Twee gemeenten die dezelfde ozb-tarieven hanteren kunnen daar verschillende bedragen aan overhouden. De opbrengst hangt immers mede af van de belastinggrondslag. Een gemeente met veel dure bedrijfspanden behaalt met een bepaald tarief een hogere opbrengst dan een gemeente met weinig bedrijvigheid. Dergelijke verschillen in belastinggrondslag worden via het verdeelsysteem van de algemene uitkering uit het gemeentefonds gedeeltelijk gecompenseerd, maar niet helemaal (bij niet-woningen voor 70 procent). Om deze reden zegt een vergelijking van de ozb-tarieven tussen gemeenten betrekkelijk weinig.

Gestandaardiseerd tarief

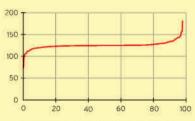
Om de hoogte van de ozb-tarieven toch te kunnen vergelijken zijn gestandaardiseerde tarieven berekend. Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou worden verevend). Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo evenveel te besteden. Voor een uitgebreidere behandeling wordt verwezen naar deel I van deze atlas ("Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?")

Kaart 11 laat het gestandaardiseerde ozb-tarief zien voor niet-woningen (eigenaar en gebruiker samen). Koggenland heeft het laagste gestandaardiseerde ozb-tarief (0,0554 procent). Nijmegen heeft het hoogste gestandaardiseerde ozb-tarief voor niet-woningen (0,7174 procent). Het gemiddelde bedraagt 0,3334 procent.

12 Tariefdifferentiatie: eigenaren versus gebruikers (niet-woningen)

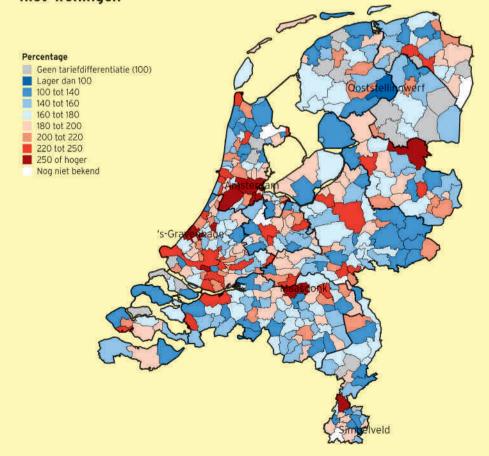

Diemen	75%
Leudal	100%
Leiden	100%
Waalwijk	156%
Sint-Michielsgestel	156%
Schinnen	181%
Gemiddelde	125%
Mediaan	125%

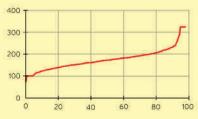

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

13 Tariefdifferentiatie: woningen versus niet-woningen

Simpelveld Ooststellingwerf	75% 85%
Coststellingwerr	03%
Maasdonk	288%
's-Gravenhage	302%
Amsterdam	324%
Gemiddelde	194%
Mediaan	171%

Percentage van aantal gemeenten (cumulațief)

Application to movement in the foreign of the control of the contr

12 en 13 Tariefdifferentiatie in de ozb

Verhouding tarief eigenaar en gebruiker niet-woningen

De verhouding tussen het ozb-tarief voor de eigenaar van een niet-woning en dat voor de gebruiker bedraagt gemiddeld 125 procent. Tot 2006 mocht dit percentage niet hoger zijn dan 125. De meeste gemeenten zaten toen aan dit maximum. In 2006 is deze limiet afgeschaft. Gemeenten zijn wat deze verhouding betreft nu geheel vrij.

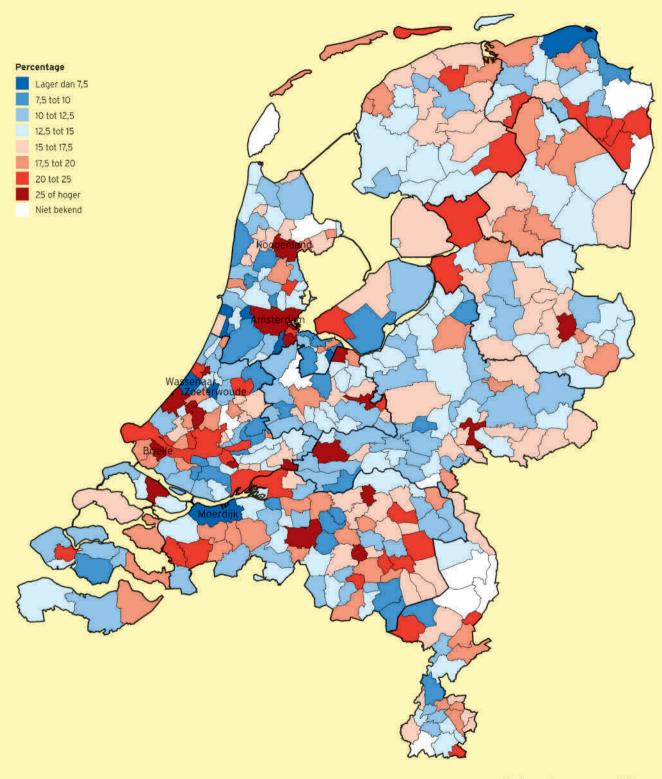
Dit jaar zitten 197 gemeenten met deze verhouding tussen 124 en 126 procent, terwijl 98 gemeenten hier boven zitten. Diemen zit met 75 procent het laagst, Schinnen met 181 het hoogst. De verhouding tussen het tarief voor de eigenaar en dat voor gebruiker zegt overigens niets over de vraag welk deel de eigenaar of de gebruiker uiteindelijk betaalt. De eigenaar zal immers proberen de ozb zoveel mogelijk aan de huurder door te berekenen.

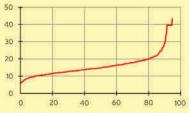
Verhouding eigenarentarief woningen en niet-woningen

Met ingang van 1997 mogen voor woningen andere ozb-tarieven worden vastgesteld dan voor niet-woningen (voornamelijk bedrijven). Tariefdifferentiatie werd destijds toegestaan omdat woningen veel sterker in waarde bleken te stijgen dan niet-woningen. Door verschillende tarieven te hanteren konden gemeenten voorkomen dat de aandelen van beide categorieën in de ozb-opbrengst na hertaxatie erg zouden veranderen. Tot 2006 bestond er een limiet voor de verhouding tussen het tarief voor woningen en dat voor niet-woningen. Thans is er op dit vlak geen enkele wettelijke beperking meer.

In Amsterdam bedraagt het eigenarentarief voor niet-woningen 324 procent van dat voor woningen. 19 gemeenten hanteren voor woningen en voor niet-woningen hetzelfde tarief. Simpelveld zit met 75 procent het laagst. Gemiddeld ligt het tarief nietwoningen op 194 procent van dat voor woningen, iets lager dan vorig jaar (195 procent).

14 Hefboomeffect

breantaga	unn nant	Jaamaan	on formul	ation
ercentage	van aanta	ai gemeent	en (cumui	atter

Zoeterwoude	6,1%
Moerdijk	6,3%
Wassenaar	6,3%
Koggenland	35%
Amsterdam	40%
Brielle	43%
Gemiddelde	18%
Mediaan	14%

1850 - St. compact on the state of the state

14 Hefboomeffect

Groot hefboomeffect door klein belastinggebied

Elke gemeente mag zelf bepalen hoeveel geld via de ozb wordt binnengehaald. Zo kan een afweging worden gemaakt tussen belastingoffer en de baten van de met de extra opbrengst bekostigde voorzieningen.

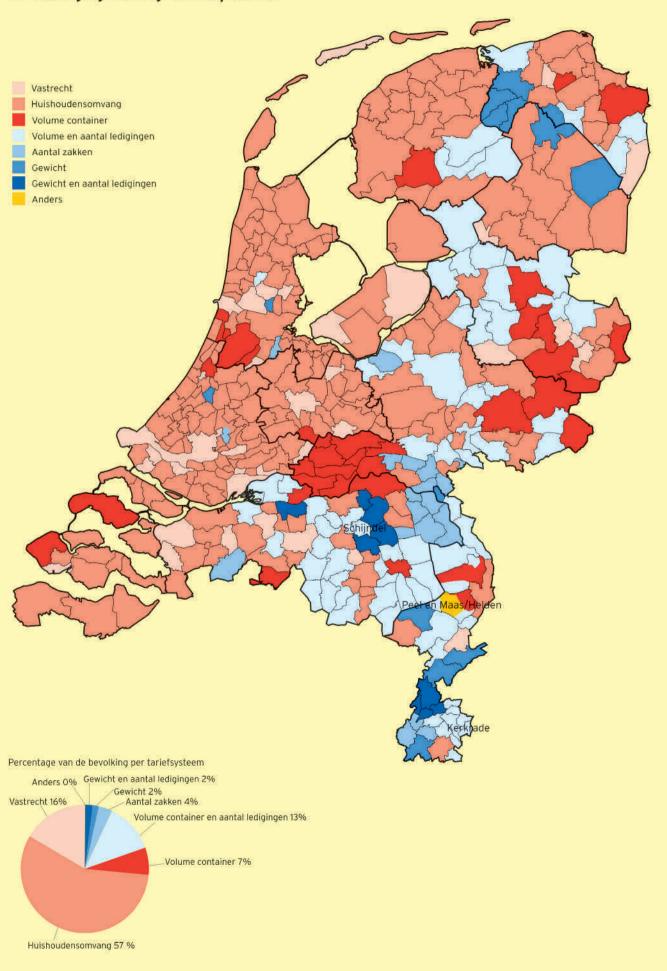
Doordat de ozb een relatief kleine inkomstenbron voor gemeenten is, moeten zij de ozb wel aanzienlijk verhogen om een procentueel geringe uitgavenstijging te financieren. Dit wordt het hefboomeffect (ook wel vliegwieleffect of *gearing*) genoemd. Een maatstaf voor het hefboomeffect is het percentage waarmee de ozb-tarieven moeten worden verhoogd om de uitgaven met één procent te laten toenemen. Omdat begrotingscijfers voor 2011 op het moment van schrijven nog niet beschikbaar waren berekenen we het hefboomeffect op basis van gegevens voor 2010. Ook die zijn overigens niet voor alle gemeenten beschikbaar.²²

Door de afschaffing, in 2006, van de ozb op het gebruik van woningen, heeft het hefboomeffect flink aan kracht gewonnen. De gemiddelde hefboom bedroeg in 2005, het laatste jaar voor afschaffing, nog 12,4 procent. In 2010 is dit 17,6 procent. Gemiddeld moet de ozb dus met 17,6 procent omhoog om de uitgaven met één procent te laten toenemen. De mate waarin de bestedingen via de ozb worden gedekt verschilt echter aanzienlijk tussen gemeenten, en de hefboom dus ook.

Kaart 14 illustreert het hefboomeffect. De omvang van het hefboomeffect varieert van 6,1 procent in Zoeterwoude tot 43,4 procent in Brielle.

Aught-Resolute, Color-Septi, Soc-DVS 2.

15 Reinigingsheffing: tariefsystemen

[800] Bill Carrenald dar Hills 2003 High-Resoluty Calactering, School School Cocken | Head School For Particular 2015, 421 (2015) Services of the School Sch

15 Reinigingsheffing: tariefsystemen

Op de kaart hiernaast is te zien dat de meeste gemeenten het tarief van de afvalstoffenheffing of het reinigingsrecht (samen reinigingsheffingen genoemd) laten afhangen van de huishoudensomvang. Ook een vastrecht komt nog vrij veel voor. Soms is de tariefstructuur erg ingewikkeld. In Helden, sinds 2010 onderdeel van Peel en Maas, hangt het te betalen bedrag af van de huishoudensomvang, het soort woning èn de bakinhoud.

Aandeel diftar aanzienlijk

Bij een vastrecht, of een tarief gekoppeld aan de huishoudensomvang, kost het aan de straat zetten van meer afval de burger niets extra, maar dit levert de gemeente wel meer kosten op. Door het ontbreken van een prijs voor het aanbieden van meer afval is de hoeveelheid afval vermoedelijk groter dan in de optimale situatie. Om de burger een direct belang te geven bij het beperken van de afvalstroom is het tarief in een groot aantal gemeenten daarom gekoppeld aan de aangeboden hoeveelheid afval (gedifferentieerd tarief, ofwel diftar). Men betaalt dan per kilo, per zak of per lediging (vaak gecombineerd met een vastrecht).

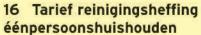
Het aandeel gemeenten dat huishoudens meer laat betalen naarmate zij meer afval aan de straat zetten is vanaf de tweede helft van de jaren negentig flink toegenomen. Dit jaar voeren 2 gemeenten diftar in (Kerkrade en Schijndel). Uit onderzoek blijkt dat gemeenten die diftar invoeren vaak in gebieden liggen waar al veel diftargemeenten zijn.²³ Er zijn dit jaar geen gemeenten die van diftar zijn afgestapt.

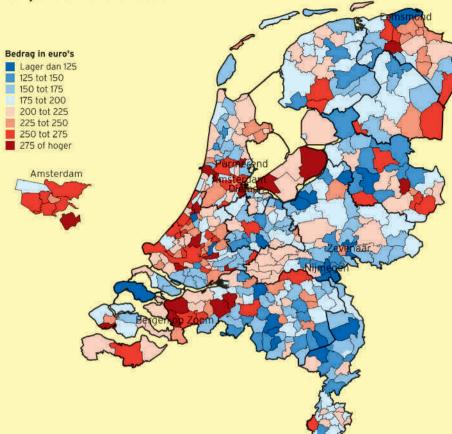
In 2000 woonde 9,7 procent van de Nederlanders in een diftargemeente. Dat is opgelopen tot 19,5 procent dit jaar, tegen 19,1 procent vorig jaar. In de meeste gevallen hanteren diftargemeenten een bedrag dat afhangt van het aantal keren dat de container wordt geleegd (12,6 procent van alle huishoudens; doorgaans in combinatie met de grootte van de container). Betaling per zak (3,5 procent) of per kilo (3,3 procent) komt ook voor.

Effecten diftar kleiner dan eerst gedacht

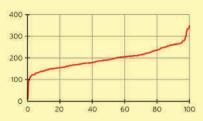
Uit COELO-onderzoek blijkt dat diftargemeenten per inwoner minder afval inzamelen.²⁴ De hoeveelheid aft-afval kan vrii eenvoudig worden verminderd door zelf een compostbak in de tuin zetten. Bij restafval zijn de mogelijkheden wat beperkter. In diftargemeenten wordt meer afval gescheiden aangeboden (papier, glas enzovoort). Toch kan extra recycling slechts achttien procent verklaren van de restafvalreductie die het gevolg is van diftar. Afvaltoerisme, waarbij mensen afval aan de straat zetten in buurgemeenten, blijkt het resterende deel niet te kunnen verklaren. Het diftartarief bij buurgemeenten heeft namelijk geen effect op de hoeveelheid afval die in een bepaalde gemeente wordt aangeboden. Een andere mogelijkheid is illegale dumping, bijvoorbeeld op natuurterreinen. In dit geval zou het kunnen dat sommige gemeenten om deze reden met diftar zijn gestopt. Dat blijkt echter vrijwel niet voor te komen.

Uit het genoemde COELO-onderzoek blijkt het effect van diftar niet zo groot te zijn als eerder onderzoek suggereerde. Toch is het nog steeds aanzienlijk. Hoewel diftar leidt tot minder afval, en dus tot kostenbesparingen, brengt het wel weer nieuwe kosten met zich mee. De afvalwagens moeten bijvoorbeeld worden uitgerust met meetapparatuur en er moet voor worden gezorgd dat huishoudens op de juiste manier worden gefactureerd. Ook voor burgers zijn er (immateriële) kosten. Zij gaan bijvoorbeeld vaker naar de glasbak. Per saldo blijken de kosten en de milieubaten ongeveer tegen elkaar op te wegen.25 Naast milieuoverwegingen kunnen er echter andere redenen zijn om diftar in te voeren. Bijvoorbeeld dat huishoudens die weinig vuil produceren dan niet opdraaien voor de kosten veroorzaakt door huishoudens die veel afval kwijt willen.

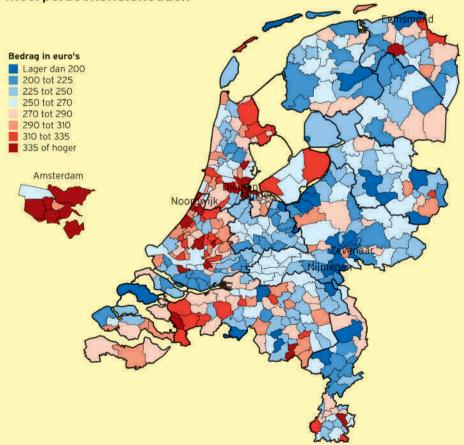

Eemsmond	12
Nijmegen	70
Zevenaar	95
Bergen op Zoom	336
Purmerend	336
Diemen	347
Gemiddelde	212
Mediaan	191

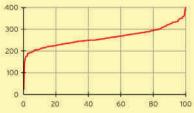

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

17 Tarief reinigingsheffing meerpersoonshuishouden

Eemsmond	24
Nijmegen	108
Zevenaar	146
Noordwijk	385
Muiden	393
Diemen	400
Gemiddelde	269
Mediaan	257

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

Application 2 conception for the form of the form of the foliation of the

16 en 17 Tarief reinigingsheffing één- en meerpersoonshuishouden

Heffing

Sinds 2007 kent elke gemeente een reinigingsheffing voor huishoudens. Vroeger bekostigden sommige gemeenten de reiniging volledig uit de ozbopbrengst. Om bedragen per huishouden te kunnen berekenen zijn voor gemeenten met tariefdifferentiatie aannames gemaakt omtrent de aangeboden hoeveelheid afval. Hierbij houden we rekening met het feit dat diftargemeenten minder afval inzamelen (zie de verantwoording achterin deze atlas).

Tarief

Kaart 16 laat het tarief zien voor éénpersoonshuishoudens. Dat bedraagt gemiddeld 212 euro, een fractie lager dan vorig jaar (-0,8 procent). Eemsmond kent het laagste tarief (12 euro), dat overigens verre van kostendekkend is. Het hoogste tarief vinden we in Diemen (347 euro).

Net als voor éénpersoonshuishoudens kent Eemsmond voor meerpersoonshuishoudens het laagste reinigingstarief (24 euro, kaart 17). Het hoogste tarief (400 euro) heeft de gemeente Diemen. Het (gewogen) gemiddelde bedraagt 269 euro, iets minder dan afgelopen jaar (-1,30 euro, ofwel -0,5 procent). Meerpersoonshuishoudens betalen gemiddeld 58 euro meer dan éénpersoonshuishoudens.

Verschillende tarieven binnen gemeenten

In Amsterdam stellen de deelraden de tarieven vast. Dit verklaart de verschillende kleuren binnen de grenzen van deze gemeente (inzetkaart). Ook na een gemeentelijke herindeling komen soms verschillende tarieven binnen één gemeente voor. ²⁶ Sommige gemeenten hebben samenwerkingsverbanden gevormd voor het inzamelen van huishoudelijk afval. Binnen deze gebieden worden de kosten omgeslagen waardoor de tarieven in de deelnemende gemeenten gelijk zijn.

Redenen tariefverschillen

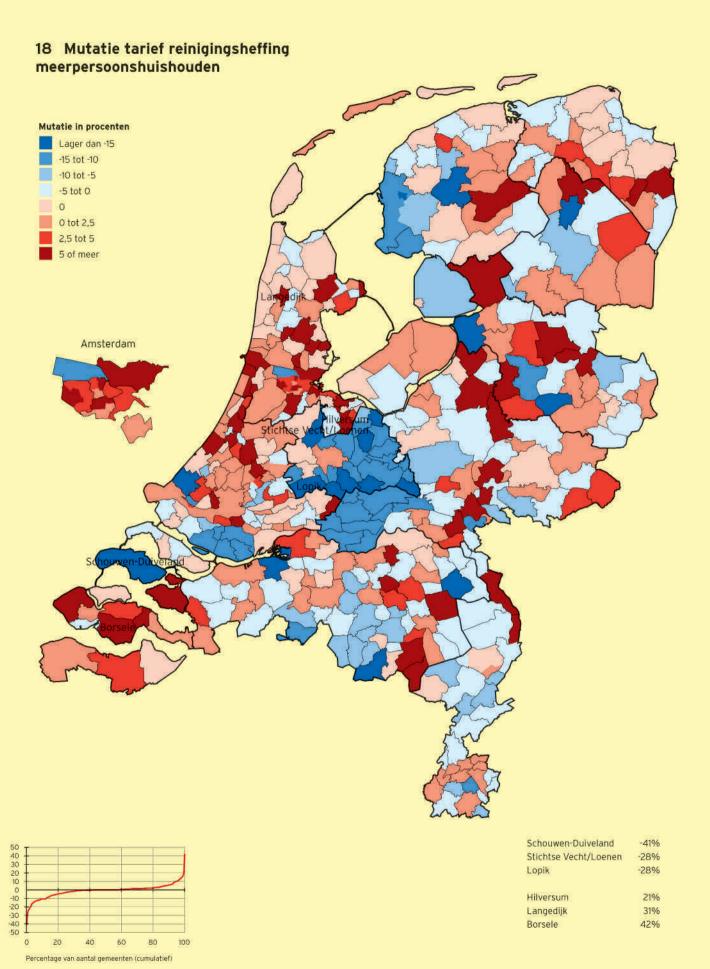
De grote tariefverschillen zijn het gevolg van kostenverschillen en van verschillen in kwijtscheldingsbeleid (kaart 35), tariefsystematiek (kaart 15) en kostendekkingsgraad (kaart 24).

Kostenverschillen kunnen onder meer samenhangen met uiteenlopende verwerkingstarieven en met het niveau van de dienstverlening (bijvoorbeeld de frequentie waarmee het huisvuil wordt opgehaald).

In diftargemeenten betalen meerpersoonshuishoudens gemiddeld 10 procent minder dan in andere gemeenten. Dat komt omdat daar minder afval ingezameld hoeft te worden. Eenpersoonshuishoudens profiteren nog meer van diftar: gemiddeld 24 procent. Dat ligt voor de hand, aangezien eenpersoonshuishoudens in de regel minder afval produceren dan meerpersoonshuishoudens. Onder een vastrechtsysteem betalen zij een deel van de rekening van de meerpersoonshuishoudens. Ten slotte kunnen grote tariefverschillen ontstaan door verschillen in kostendekkingspercentage (zie kaart 24). Zo betaalt Eemsmond de reinigingskosten voor een groot deel uit de algemene middelen (lees: ozb).

45

Gemeenten

18 Mutatie tarief reinigingsheffing meerpersoonshuishouden

Tariefontwikkeling

Het gemiddelde meerpersoonstarief van de reinigingsheffing daalt dit jaar voor het eerst sinds het verschijnen van deze Atlas (-0,5 procent, zie tekst bij kaart 17). Het gemiddelde maskeert echter grote uitschieters naar beide kanten.
In Schouwen-Duiveland betaalt een meerpersoonshuishouden dit jaar 41 procent minder dan vorig jaar. Deze gemeente bleek een lager tarief nodig te hebben om de kosten van de reiniging te dekken, terwijl er bovendien geen hogere reserve nodig was. Het gemeentebestuur koos echter voor gelijkblijvende lokale lasten. Dit betekent dat de ozb is verhoogd; ook is er een vastrecht geïntroduceerd voor de rioolheffing voor gebruikers.

In Stichtse Vecht/Loenen daalt het tarief met 28 procent als gevolg van gemeentelijke herindeling. In totaal verlagen niet minder dan 191 (deel) gemeenten hun tarief dit jaar; in 73 gemeenten betalen huishoudens hetzelfde bedrag als vorig jaar.

De grootste tariefverhogingen vinden plaats in Borsele (42 procent) en in Langedijk (31 procent). Borsele kende vorig jaar nog een aan de reinigingsheffing verbonden heffingskorting. Doordat die is verdwenen stijgt het te betalen bedrag. Ook stijgt het tarief omdat de kostendekking stijgt.²⁷ De tariefverhoging in Langedijk is het gevolg van een uitgebreide dienstverlening (ondermeer uitbreiding ondergrondse containers) en het toerekenen van extra kosten aan de reiniging (btw).

Tariefontwikkeling afgelopen jaren

Tot 2005 steeg het meerpersoonstarief van de reinigingsheffing steeds met zo'n 5 procent per jaar, ruim boven de inflatie. Deels kwam dit door een groeiende kostendekking van de heffing, deels door een stijging van de kosten. Met name de inzameling van afval werd duurder.²⁸ Vanwege de strengere arbo-regelgeving is de inzameling vergaand

gemechaniseerd. Gemeenten hebben geïnvesteerd in ondergrondse containers en geavanceerde inzamelwagens.

Vanaf 2005 stijgt het gemiddelde tarief voor de reinigingsheffing opeens aanzienlijk minder (2005 en 2006 1,6 procent, 2007 2,3 procent, in 2009 0,5 procent, in 2010 0,2 procent en dit jaar -0,5 procent). Dit is extra opmerkelijk omdat de gemiddelde kostendekking sinds 2005 elk jaar wat is opgelopen. Veel gemeenten geven aan hun tarief te verlagen omdat een voordeliger contract is gesloten voor de inzameling of de verwerking van huishoudelijk afval.

Producenten verantwoordelijk voor inzameling verpakking

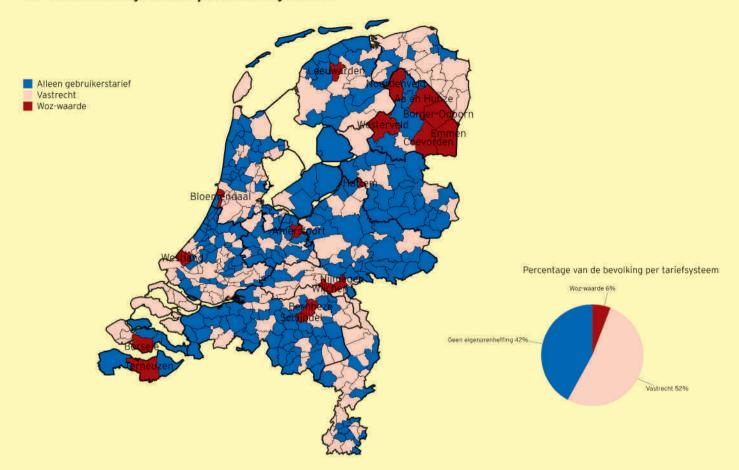
Met ingang van 2006 zijn producenten en importeurs financieel en organisatorisch verantwoordelijk voor de gescheiden inzameling, nascheiding en herverwerking van verpakkingen, papier en glas.²⁹ In 2007 is hierover een akkoord gesloten tussen gemeenten en het verpakkende bedrijfsleven. Gemeenten blijven het afval inzamelen en zorgen er voor dat kunststofverpakkingen gescheiden worden van de rest van het afval. Zij krijgen voor de gescheiden inzameling van verpakkingen (naast kunststof onder meer glas en karton) een vergoeding uit het afvalfonds. Dit afvalfonds wordt gevoed uit een verpakkingenbelasting die uiteindelijk door consumenten wordt betaald.

In 2009 is bepaald dat gemeenten bij bronscheiding 475 euro per ton ingezameld kunststof verpakkingsafval ontvangen. De vergoeding voor gemeenten die het verpakkingsmateriaal achteraf scheiden bedraagt 350 euro per ton.³⁰ Begin 2011 is afgesproken om het bedrag niet te wijzigen behoudens een inflatiecorrectie.³¹ De huidige afspraken over vergoedingen lopen tot 2012. Het is nu nog niet bekend wat daarna zal gebeuren.³²

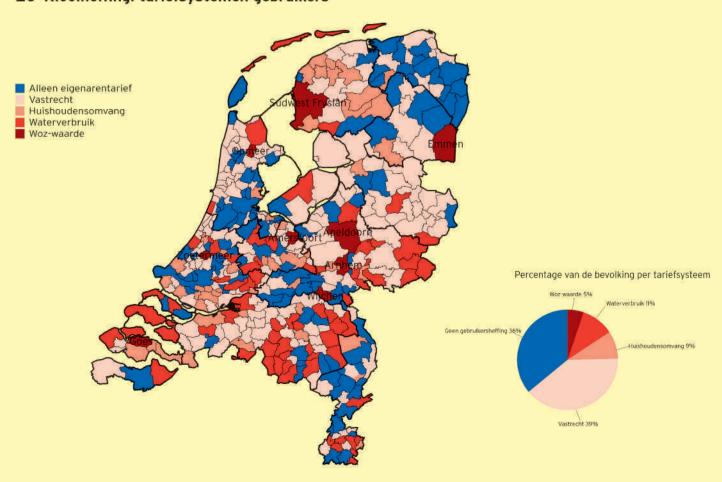
De vergoeding hoeft echter niet te betekenen dat de reinigingsheffing daalt. Dit is mede afhankelijk van de kosten die gemeenten maken, de lopende contracten met afvalinzamelaars en het scheidingsgedrag van huishoudens.

NAME AND ADDRESS OF STREET STREET OF STREET

19 Rioolheffing: tariefsystemen eigenaren

20 Rioolheffing: tariefsystemen gebruikers

Nursinger general random, 1988-1988 - 188, annual random, 1980 - 1880 -

19 en 20 Rioolheffing: tariefsystemen

Meestal vastrecht

De rioolheffing kan van de eigenaar (aansluitrecht), van de gebruiker (afvoerrecht) of van allebei worden geheven.³³ Het eigenarentarief is doorgaans een vast bedrag (kaart 19). In een groeiend aantal gemeenten (19 (delen van) gemeenten, met daarin 6 procent van de bevolking) is het eigenarentarief gekoppeld aan de woz-waarde. Westland en Wijchen voerden dit tariefysteem in 2004 in waarna andere gemeenten volgden.

Ook bij de gebruikersheffing gaat het vaak om een vast bedrag (kaart 20). Verder kan het tarief zijn gekoppeld aan het waterverbruik, de huishoudensomvang of de woz-waarde van de woning. In 2004 was Wijchen de enige gemeente die het gebruikerstarief koppelde aan de woz-waarde.³⁴ Nu doen 13 (delen van) gemeenten dat.

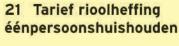
Een aan het waterverbruik gekoppeld tarief dat tot 250 m³ of meer een vast bedrag is, is in de kaart ingekleurd als een vastrecht. Omdat weinig huishoudens over deze drempel komen is een dergelijke tariefdifferentiatie in de praktijk immers voornamelijk voor bedrijven effectief (zie ook de verantwoording).

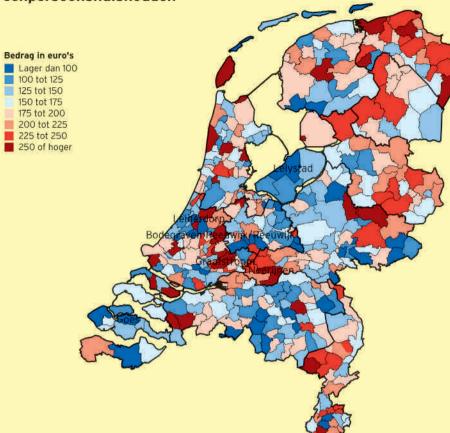
Diftar minder effectief dan bij afval

Dit jaar woont 11 procent van de bevolking in gemeenten waar het te betalen bedrag afhangt van het waterverbruik. Bij de rioolheffing is het eenvoudiger om het principe "de vervuiler betaalt" in te voeren dan bij de reinigingsheffing. Dat komt omdat de praktische problemen van het heffen naar rato van het watergebruik veel kleiner zijn: ontwijking (afvaltoerisme) is niet mogelijk, en in vrijwel alle woningen zijn inmiddels watermeters geïnstalleerd. Uit onderzoek blijkt echter dat watergebruik minder gevoelig is voor prijsprikkels dan afvalaanbod.³⁵ In diftargemeenten ligt de rioolheffing ook niet lager dan in niet-diftargemeenten, zoals bij de reinigingsheffing wel het geval is.

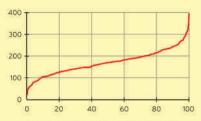
49

Gemeenten

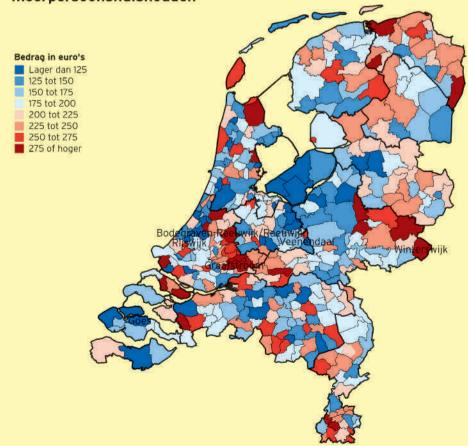

Lelystad	24
Leiderdorp	42
Goes	44
Graafstroom	340
Neerijnen	343
Bodegraven-Reeuwijk/	
Reeuwijk	394
Gemiddelde	160
Mediaan	170

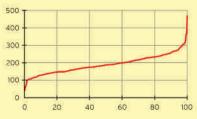

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

22 Tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden

Rijswijk	56
Veenendaal	61
Goes	44
Winterswijk	368
Graafstroom	372
Bodegraven-Reeuwijk/	
Reeuwijk	469
Gemiddelde	172
Mediaan	187

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

Appliants 2 described to the contraction of the con

21 en 22 Tarief rioolheffing één- en meerpersoonshuishouden

Heffing

Alle gemeenten kennen een rioolheffing. Ook de laatste gemeente waar huishoudens nog geen rioolheffing betaalden, Terneuzen, voert deze heffing dit jaar in. Voor gemeenten waar de rioolheffing geen vast bedrag is zijn we uitgegaan van enkele veronderstellingen om tot een één- en meerpersoonstarief te komen (zie verantwoording). Eigenarenheffingen en gebruikersheffingen zijn samengenomen.

Tarieven

Gemiddeld bedraagt de rioolheffing voor éénpersoonshuishoudens 160 euro, 6,70 euro (4,4 procent) meer dan in 2010. Lelystad kent het laagste éénpersoonstarief: 24 euro. Het hoogste tarief heeft Bodegraven-Reeuwijk/Reeuwijk: 394 euro.

Voor een meerpersoonshuishouden varieert de rioolheffing van 44 euro in Goes tot 469 euro in Bodegraven-Reeuwijk/Reeuwijk. Het gemiddelde ligt op 172 euro. Dit is 6,49 euro (3,9 procent) hoger dan het gemiddelde bedrag in 2010 en slechts 12 euro boven het gemiddelde tarief voor éénpersoonshuishoudens.

Achtergronden tariefverschillen

Naast verschillen in kostendekkingsgraad - sommige gemeenten bekostigen de riolering gedeeltelijk uit de algemene middelen (kaart 25) - is de grote variatie in tarieven te verklaren uit verschillen in de hoogte van de kosten en verschillen in de verdeling van de lasten over groepen burgers. Kostenverschillen kunnen samenhangen met verschillen in bodemgesteldheid (riolering in een slappe bodem gaat minder lang mee) en met de dichtheid van de bebouwing (aantal meter riool per aansluiting). Dergelijke verschillen worden overigens deels gecompenseerd via de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

Boekhoudverschillen

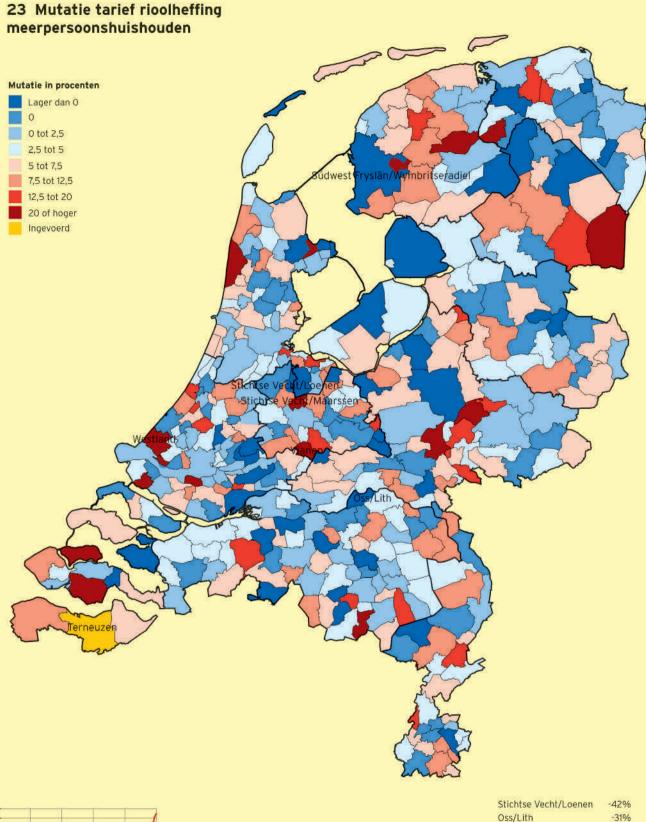
Gemeentelijke boekhoudvoorschriften bieden gemeenten veel vrijheid om te kiezen welke kosten (overheadkosten, veegkosten, wegbeheer, enz.) ze wel of niet aan de riolering toerekenen en in welke mate. De vervanging van de riolering wordt vaak gecombineerd met andere infrastructurele werken, zoals wegaanleg en reconstructie van de openbare ruimte. Een deel van deze kosten kan aan de riolering worden toegerekend. De mate waarin dit gebeurt verschilt sterk tussen gemeenten en soms ook in de tijd.

Ook de mogelijkheid van gemeenten om investeringen in het riool al dan niet (deels) te activeren, maakt het moeilijk om de werkelijke kosten van de riolering in kaart te brengen. De eerste aanleg van riolering in nieuw te ontwikkelen gebied wordt doorgaans eenmalig geheel ten laste gebracht van de grondexploitatie. Op de begrotingsfunctie riolering worden pas kosten geboekt zodra vervangingsinvesteringen worden gepleegd. Tot die tijd blijven de kosten van het rioolnet onzichtbaar.

Lastenverdeling

De kosten kunnen verschillend over de burgers worden verdeeld. In gemeenten met een variabel tarief zijn éénpersoonshuishoudens relatief goedkoop uit; zij gebruiken relatief weinig water. Een andere verklaring voor de gevonden tariefverschillen kan liggen bij het kwijtscheldingsbeleid. Bij een ruim kwijtscheldingsbeleid kunnen hogere tarieven nodig zijn om een gegeven opbrengst te genereren. Kaart 36 en de bijbehorende tekst laten echter zien dat het kwijtscheldingsbeleid weinig verschilt tussen gemeenten.

ce.ch B.3 Hevieron 5 at

-42%
-31%
-24%
34%
34%
35%

1607) de destruction dons fills 705, Night-Reccing, Color-Beps, Sci-UVF Simulative Spot Colors | I TRAF Abri 100, Traff Color | 100

23 Mutatie tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden

Tariefmutaties

Meerpersoonshuishoudens uit Stichtse Vecht/ Loenen zien hun rioolheffing (eigenaar en gebruiker samen) het meest dalen (42 procent). In Oss/Lith daalt het tarief met 31 procent. In beide gevallen gaat het om herindelingsgemeenten, waar de tarieven worden gelijkgetrokken.

De rioolheffing stijgt in sommige gemeenten flink – het sterkst in Westland (35 procent). Dit is het gevolg een stijging van de kosten van de gemeentelijke riolering, door maatregelen die moeten worden getroffen om hemelwater en grondwater goed af te kunnen voeren, en door het aansluiten van woningen en bedrijven buiten de bebouwde kom. De stijging van de rioolheffing in deze gemeente wordt gecompenseerd door een daling van de tarieven van de afvalstoffenheffing, zodat burgers per saldo gemiddeld genomen nauwelijks meer gaan betalen. Deze compensatie geldt niet voor bedrijven, want die betalen geen afvalstoffenheffing.

De op één na grootste tariefverhoging (34 procent) vindt plaats in Vianen. Ook daar spelen kostenstijgingen een rol, als gevolg van nieuwe taken op rioleringsgebied. Doordat de afvalstoffenheffing kon dalen is besloten tot een inhaalslag bij de rioolheffing.

De gemiddelde rioolheffing stijgt met 3,9 procent (zie tekst bij kaart 22). 60 gemeenten veranderen hun tarief dit jaar niet, 37 gemeenten verlagen de rioolheffing.

Achtergronden tariefstijgingen

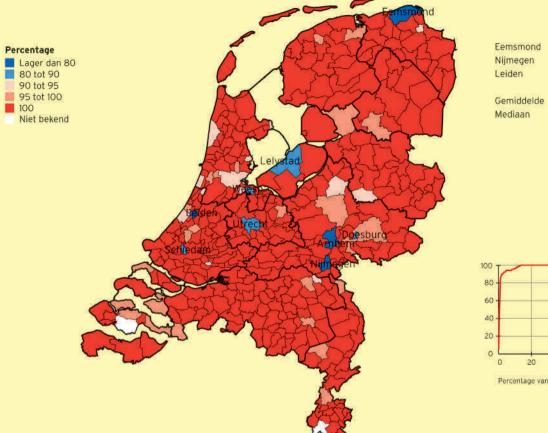
De gemiddelde rioolheffing stijgt al ten minste vanaf 1998 (voor eerdere jaren zijn geen vergelijkbare gegevens beschikbaar) met vijf tot acht procent op jaarbasis. Vorig jaar was de stijging lager (3,2 procent), en ook dit jaar is de stijging (3,9 procent) minder groot dat in de voorgaande jaren. Veel tariefstijgingen in het afgelopen decennium hangen samen met het aansluiten van percelen in het buitengebied en het saneren van overstorten. Hiertoe waren gemeenten verplicht op grond van aangescherpte milieuregelgeving. Inmiddels hebben gemeenten deze zaken grotendeels op orde. Verder is het nodige aan achterstallig onderhoud weggewerkt. Dat is nog niet voltooid. Daarnaast neemt al jaren de kostendekkendheid van de rioolheffing toe. Een steeds kleiner gedeelte van de rioleringsuitgaven wordt uit algemene middelen gefinancierd. De inperking van de mogelijkheid om ozb te heffen (in 2006 en 2007) versterkte deze trend.

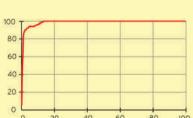
Kosten blijven toenemen

Tot 2009 steeg de rioolheffing jaarlijks met circa 5 procent. In 2010 en 2011 vlakt de stijging af. Naar verwachting zal de rioolheffing de komende jaren met zo'n 4 procent per jaar stijgen.³⁶ Grote delen van het rioleringsstelsel zullen binnenkort moeten worden vervangen. Vervanging leidt tot lastenstijging omdat pas vanaf dat moment op de riolering wordt afgeschreven (zie de tekst bij de vorige kaart).³⁷ Door de invoering van de nieuwe rioolheffing kunnen nu bovendien ook kosten voor het opvangen van regenwater uit de rioolheffing worden gedekt. Door samen te werken met waterschappen en drinkwaterbedrijven willen gemeenten de kostenstijging proberen te beperken.³⁸

File 705, Aight-Pending, Colbe-3eph, Soc DVF a eracks Bill Hewision D SEL Rigges on Medicaday

24 Kostendekkendheid reinigingsheffing

6%

40%

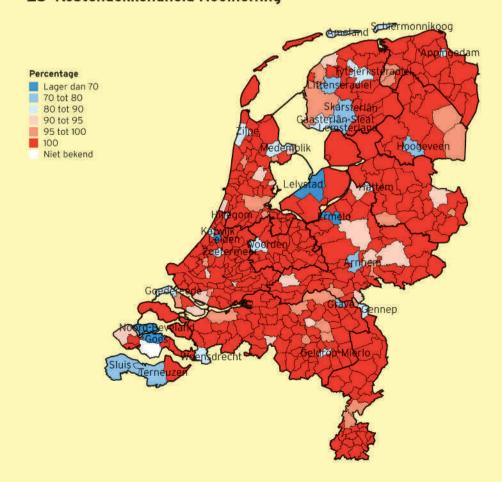
52%

98%

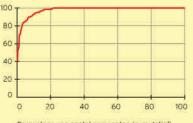
100%

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

25 Kostendekkendheid rioolheffing

Noord-Beveland	41%
Goes	52%
Lelystad	54%
Gemiddelde	98%
Mediaan	100%

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

24 en 25 Kostendekkendheid reinigingsheffing en rioolheffing

Bestemmingsheffingen

Er zijn twee soorten gemeentelijke heffingen: belastingen en bestemmingsheffingen, ook wel retributies of rechten genoemd. De opbrengst uit belastingen komt terecht in de algemene middelen van de gemeenten en is vrij besteedbaar. Het vaststellen van de tarieven is uiteindelijk een politiek proces, er gelden in principe geen maxima.39 De opbrengst uit een bestemmingsheffing wordt gebruikt om de kosten te dekken van de voorziening waarvoor de heffing bestaat (bij de afvalstoffenheffing bijvoorbeeld is dat de afvalinzameling en -verwijdering). De Gemeentewet bepaalt dat de geraamde baten van bestemmingsheffingen niet hoger mogen zijn dan de geraamde lasten terzake.40 Er mag dus geen winst op worden gemaakt. Deze eis geldt voor de geraamde baten en lasten. De feitelijke kostendekking kan - achteraf gezien - incidenteel wel hoger zijn dan honderd procent.

Hoewel er dus wel beperkingen zijn bij de vaststelling van bestemmingsheffingen, hebben gemeenten ook veel vrijheden. De geraamde opbrengsten uit een bestemmingsheffing mogen niet hoger zijn dan de geraamde kosten, maar wel lager. Een gemeente kan dus kiezen voor een onvolledige kostendekking.

Welke kosten worden meegenomen?

Ook is er bijvoorbeeld nergens voorgeschreven welke kosten al dan niet mogen worden gedekt uit een bestemmingsheffing. Er is wel enige jurisprudentie, vooral rond de rioolheffing, maar op basis daarvan kan zeker geen uitputtende lijst worden geconstrueerd van wat wel en niet mag. Dit is dan ook deels een bestuurlijke keuze, net als de mate van kostendekkendheid van de bestemmingsheffingen.

Vergelijkbaarheid beperkt

Gemeenten kunnen er voor kiezen om bepaalde kosten te dekken via één of zelfs verschillende bestemmingsheffingen, of om dit juist niet te doen. De kosten van het vegen van de straat kunnen bijvoorbeeld deels worden toegerekend aan de rioolheffing en deels aan de reinigingsheffing. Een gemeente kan er ook voor kiezen om deze kosten geheel te dekken uit de algemene middelen. Op dezelfde wijze kan een gemeente er voor kiezen om de inkomsten die zij derft door kwijtschelding van de reinigings- en rioolheffing mee te nemen in de kostprijsbepaling of juist er voor kiezen deze kosten te dekken uit algemene middelen. Dit maakt het moeilijk kostendekkingscijfers tussen gemeenten te vergelijken. Bij de ene gemeente worden andere kosten toegerekend dan bij de andere. Begin 2010 heeft de VNG kostenonderbouwingmodellen gepubliceerd waarmee gemeenten inzichtelijk kunnen maken waarvoor en hoe zij kosten verhalen.41

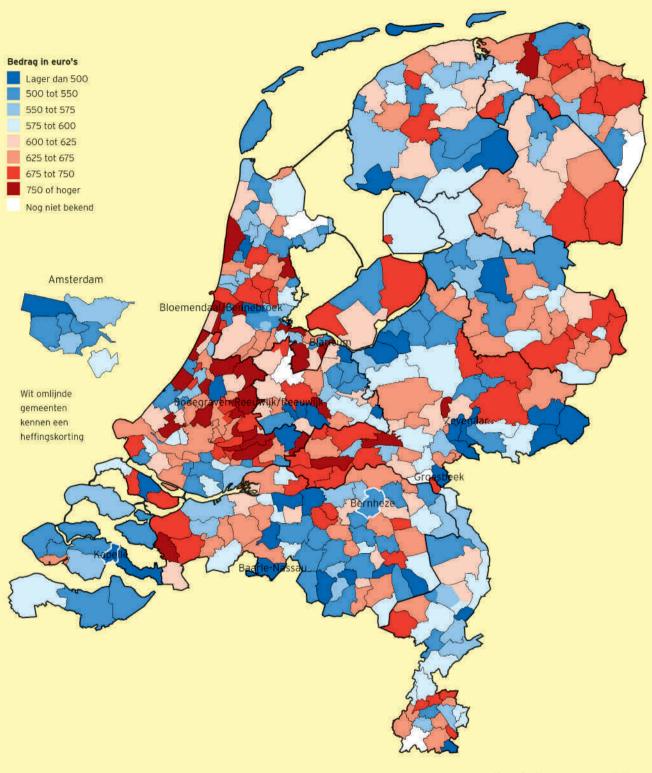
Reinigingsheffing

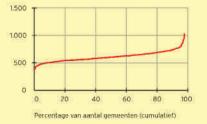
De reinigingsheffing dekt gemiddeld 97,5 procent van de kosten, iets meer dan vorig jaar (97,2 procent). De kostendekking is met 6 procent het laagst in Eemsmond. Bij het leeuwendeel van de gemeenten (87 procent) ligt de kostendekking op 100 procent.

Rioolheffing

De gemiddelde kostendekking van de rioolheffing ligt op hetzelfde niveau als die van de reinigingsheffing: 97,7 procent (vorig jaar 97,1 procent). In 81 procent van de gemeenten bedraagt de kostendekking van de rioolheffing 100 procent. Noord-Beveland heeft de laagste dekkingsgraad (41 procent). <u>CMY</u>K

26 Woonlasten éénpersoonshuishouden

Groesbeek	386
Zevenaar	390
Baarle-Nassau	404
Bloemendaal/Bennebroek	928
Bodegraven-Reeuwijk/	
Reeuwijk	943
Blaricum	1.025
Gemiddelde	601
Mediaan	600

(Spinishing a professer file of the control of the

26 Woonlasten éénpersoonshuishouden

Maatstaf

Ozb, rioolheffing en reinigingsheffing vormen samen, na aftrek van een eventuele heffingskorting (in de 2 wit omlijnde gemeenten op deze kaart), de gemeentelijke woonlasten. Op de kaart zijn eigenaren- en gebruikersheffingen samengevoegd. Huurders betalen minder aan de gemeente dan de kaart aangeeft (zie hiervoor kaart 30), maar de eigenarenheffingen kunnen (deels) in de huurprijs zijn opgenomen.

Er is discussie mogelijk over de beste manier waarop een woonlastenindicator kan worden samengesteld (zie deel I van deze atlas: "Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?"). 42 De kaart hiernaast laat het bedrag zien dat een éénpersoonshuishouden in een woning met een gemiddelde waarde moet betalen. Met kwijtschelding is hier nog geen rekening gehouden (zie hiervoor kaart 35 tot en met 37). De gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden staan op kaart 27. Het gemiddeld betaalde bedrag voor een bepaald huishoudenstype geeft de beste indruk van de woonlasten voor huishoudens.

Vanuit de gemeenten gezien heeft deze woonlastenindicator het belangrijke nadeel dat geen rekening wordt gehouden met het feit dat gemeenten met relatief dure woningen minder geld uit het gemeentefonds krijgen, zodat zij meer belasting binnen moeten halen om een gelijkwaardig voorzieningenniveau aan te kunnen bieden.

Gemeenten met hoge woonlasten beschikken dus niet altijd over veel middelen om voorzieningen te bekostigen. Kaart 29 geeft een beeld van de bedragen die de gemeenten van de woonlasten overhouden (netto woonlasten).

Cijfers

De bijlage achterin deze atlas geeft de woonlasten in alle gemeenten cijfermatig weer. De hoogste éénpersoonslasten voor een gemiddelde woning vinden we in Blaricum, met 1.025 euro. Bodegraven-Reeuwijk/Reeuwijk bezet met 943 euro de tweede plaats. De meeste dure gemeenten hebben gemeen

dat het gemiddelde huishoudensinkomen en de gemiddelde woningwaarde ver boven het landelijke gemiddelde liggen. Zoals gezegd hangt dit mede samen met de verdeelsystematiek van de algemene uitkering, die gemeenten met hoge woz-waarden in de praktijk dwingt tot hoge lasten (zie deel I).

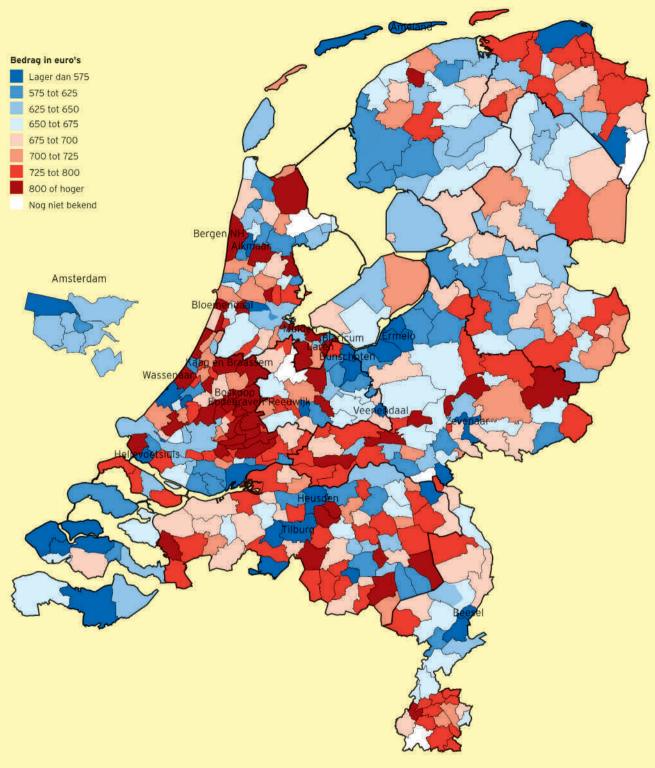
Het goedkoopst is dit jaar Groesbeek (386 euro). Daarna komt Zevenaar (390 euro). Gemeentelijke woonlasten voor éénpersoonshuishoudens kunnen in de ene gemeente dus 2,7 keer zo hoog zijn als in de andere. Het gewogen gemiddelde ligt op 601 euro. Dat is 10 euro (1,7 procent) hoger dan vorig jaar.

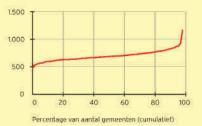
Sommige gemeenten verlenen nog een heffingskorting, een overblijfsel uit de tijd van de zogeheten zalmsnip. Als de heffingskorting is gekoppeld aan een bepaalde belasting is het desbetreffende bedrag door ons simpelweg afgetrokken van het desbetreffende tarief. Alleen in de overige gevallen spreken wij in deze atlas nog van een heffingskorting. Deze heffingskorting, die nog in 2 gemeenten bestaat, varieert van 50 euro in Bernheze tot 101 euro in Kapelle.

57

Gemeenten

27 Woonlasten meerpersoonshuishouden

Zevenaar	480
Bunschoten	492
Hellevoetsluis	522
Bodegraven-Reeuwij	k/
Reeuwijk	1.079
Wassenaar	1.101
Blaricum	1.165
Gemiddelde	671
Modiaan	684

(Spinishing a professer file of the control of the

27 Woonlasten meerpersoonshuishouden

Woonlastencijfers

Ozb, reinigingsheffing en rioolheffing bedragen samen voor een meerpersoonshuishoudens gemiddeld 671 euro (na aftrek van een eventuele heffingskorting), ofwel 70 euro hoger dan bij éénpersoonshuishoudens. Dit is 10 euro (1,6 procent) meer dan diezelfde heffingen de burger vorig jaar kostten. De stijging van de woonlasten komt voor 63 procent voor rekening van de rioolheffing, voor -13 procent voor rekening van de reinigingsheffing (die dit jaar gemiddeld daalt) en voor 46 procent voor rekening van de ozb. De gemiddelde heffingskorting is dit jaar goed voor de resterende 4 procent.

Voor meerpersoonshuishoudens zijn de woonlasten het laagst in Zevenaar (480 euro). Blaricum is het duurst (1.165 euro), zie tabel 2. In de bijlage achterin deze atlas staan de woonlasten voor alle gemeenten.

Achtergronden

Gemeenten met duur onroerend goed komen duur uit de bus; gemeenten met goedkoop onroerend goed hebben echter niet altijd lagere woonlasten. Het eerste is geheel volgens verwachting, omdat gemeenten met duur onroerend goed minder geld uit het gemeentefonds krijgen. Kaart 29 laat de woonlasten zien waar dit effect van het verdeelstelsel van de algemene uitkering is uitgefilterd. De bijlage achterin deze atlas vermeldt de aldus berekende netto woonlasten voor alle gemeenten.

Een andere reden voor uitzonderlijk hoge woonlasten vormde, in elk geval tot voor kort, een slappe bodem. Gemeenten als Bodegraven-Reeuwijk en Kaag en Braassem kampen als gevolg daarvan met hoge kosten voor onder andere riolering en wegenbeheer. Met ingang van 2007 worden gemeenten hier echter beter voor gecompenseerd via de algemene uitkering uit het gemeentefonds, zodat dit eigenlijk niet meer tot veel hogere woonlasten zou moeten leiden.

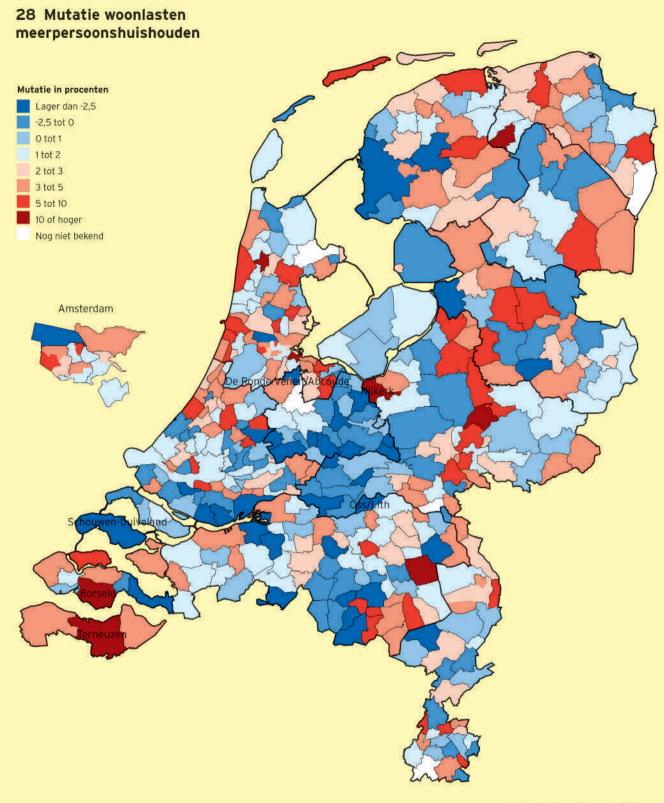
Verdeling

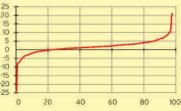
Het grote verschil tussen de woonlasten in de goedkoopste en de duurste gemeente (685 euro) is enigszins misleidend. De frequentieverdeling van de gemeentelijke woonlasten is namelijk zeer vlak. Dat blijkt uit de figuur onder kaart 27. In 73 procent van de gemeenten liggen de woonlasten tussen de 550 euro en de 750 euro. Aan de onderkant en de bovenkant van de verdeling zit een beperkt aantal uitschieters. Hoewel het maximum op 1.165 euro ligt komen maar 9 gemeenten boven de 900 euro uit.

Tabel 2 Gemeentelijke woonlasten, meerpersoonshuishouden in woning met gemiddelde waarde in de betreffende gemeente (euro's per jaar)°

	Laagste	tien	2:	Hoogste tien	
	Zevenaar	480	1	Blaricum	1.165
2	Bunschoten	492	2	Wassenaar	1,10
3	Hellevoetsluis	522	3	Bodegraven-Reeuwijk/	
				Reeuwijk	1.079
1	Heusden	523	4	Bloemendaal/Bloemendaal	1.01
5	Alkmaar	526	5	Bloemendaal/Bennebroek	982
5	Beesel	527	6	Muiden	938
9	Ameland	531	7	Bodegraven-Reeuwijk/	
				Bodegraven	919
3	Veenendaal	531	8	Bergen NH	917
9	Ermelo	537	9	Laren	91
0	Tilburg	538	10	Kaag en Braassem	895

^a Ozb, rioolheffing en reinigingsheffing, verminderd met een eventuele heffingskorting

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

De Ronde Venen/Abcou	de -24%
Oss/Lith	-23%
Schouwen-Duiveland	-13%
Terneuzen	20%
Nijkerk	20%
Borsele	21%

(1931) dol. Germand Open Tills 50; Algis-Modeling Color-Septim, School Studieled spot Occident (Third Republication 2015, 122 MR Vecessor B.) Therefore 50; Studies 50; Studie

28 Mutatie woonlasten meerpersoonshuishouden

Gemiddelde stijging

De gemiddelde woonlasten voor meerpersoonshuishoudens stijgen dit jaar met 1,6 procent. Tot 2005 stegen de woonlasten jaarlijks steeds meer dan vijf procent, daarna is deze stijging afgevlakt (zie deel I van deze atlas). Dat komt met name doordat de tarieven van de reinigingsheffing en de ozb sinds die tijd minder worden verhoogd. De woonlastenstijging komt sindsdien voornamelijk op het conto van de rioolheffing.

Grootste stijgers

In Borsele stijgen de lasten met 21 procent het sterkst. In 2010 keerde de gemeente nog een heffingskorting uit. Deze is vanaf 2011 afgeschaft. Ook wordt als bezuinigingsmaatregel de kostendekkendheid van de de reinigingsheffing en rioolheffing vergroot.⁴³

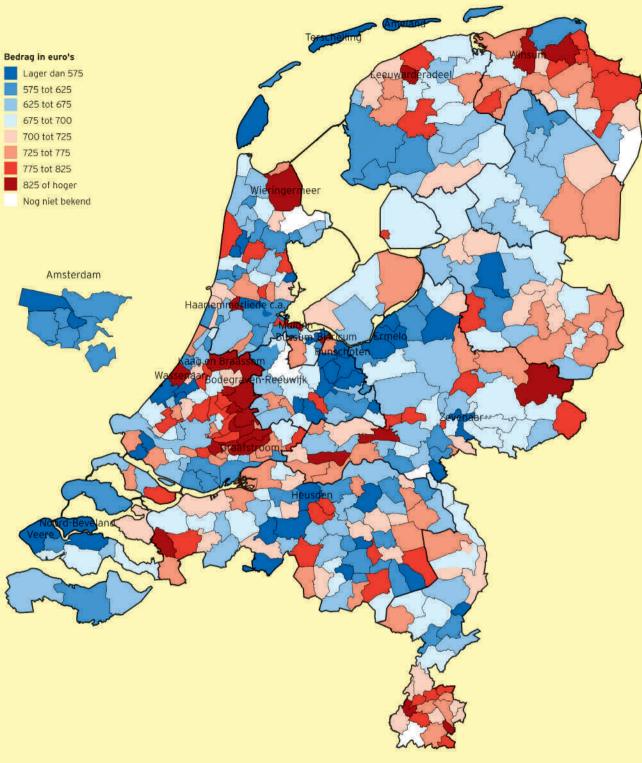
Op de tweede plaats staat Nijkerk (20 procent), waar de lasten stijgen ondanks een lagere reinigingsheffing en een lagere rioolheffing. Dat komt doordat de ozb voor woningen zodanig wordt verhoogd dat de daling van de riool- en de reinigingsheffing wordt tenietgedaan, en doordat daarnaast de heffingskorting, die vorig jaar nog werd uitgekeerd (100 euro), is afgeschaft.

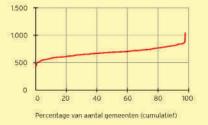
Grootste dalers

Dit jaar verlagen 98 gemeenten de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens. Inwoners van De Ronde Venen/Abcoude gaan er het meest op vooruit (24 procent). Hier worden de tarieven deels gelijkgetrokken met die van fusiepartner De Ronde Venen.

De woonlasten in herindelingsgemeente Oss/Lith dalen met 23 procent. Inwoners van Lith betaalden vorig jaar gemiddeld meer dan inwoners van fusiepartner Oss, terwijl nu in de hele gemeente dezelfde tarieven gelden.

29 Netto woonlasten

Ameland	442
Terschelling	444
Zevenaar	489
Blaricum	876
Bodegraven-Reeuwijk/	
Bodegraven	880
Bodegraven-Reeuwijk/	
Reeuwijk	1.040
Gemiddelde	671

Naphadaine 2 smeakhear 11, ann an Anna Baylandan Old Call (1971 Vecesor 12.1 Mariation 2 85), a special and second and an Anna and Anna an

29 Netto woonlasten

Hogere woningwaarde, lagere uitkering uit het gemeentefonds

De kaarten 26 en 27 laten zien dat hoge woonlasten vaak samengaan met hoge woningwaarden (vergelijk kaart 4). Dat is een gevolg van de manier waarop de algemene uitkering uit het gemeentefonds tussen gemeenten wordt verdeeld. De algemene uitkering is de belangrijkste bron van vrij besteedbare middelen van de gemeenten – veel belangrijker dan de ozb. Gemeenten met binnen hun grenzen veel hoog gewaardeerd onroerend goed ontvangen een relatief lage uitkering. Zij hebben dus hogere woonlasten, of minder bestedingsruimte.⁴⁴

Netto woonlasten

Kaart 27 geeft aan hoe hoog de woonlasten zijn die de burger betaalt. Kaart 29 laat zien wat hiervan bij de gemeente zelf terechtkomt. Deze netto woonlasten zijn gedefinieerd als de woonlasten die er zouden zijn als de belastingcapaciteit niet zou worden verevend. De extra ozb-opbrengst die gemeenten met dure woningen nu nodig hebben om de lagere algemene uitkering te compenseren is van de woonlasten afgetrokken. Bij gemeenten met lage woningwaarden is het profijt van de verevening bij de woonlasten opgeteld. Van gemeenten met hoge netto woonlasten mogen in principe ook hoge

voorzieningen worden verwacht. Hierbij passen overigens wel enkele kanttekeningen. Zie hiervoor deel I ("Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?").

Vergelijking netto en ongecorrigeerde woonlasten

Tabel 3 geeft naast de rangnummers van de netto woonlasten ook die van de ongecorrigeerde woonlasten. Van de gemeenten die het meest aan de woonlasten overhouden staan er 6 ook in de top-tien van woonlasten. Gemeenten als Bodegraven-Reeuwijk en Kaag en Braassem hebben een slappe bodem, hetgeen tot hogere kosten kan leiden voor de riolering en het wegenbeheer. Van de gemeenten die weinig aan de woonlasten overhouden hebben de meeste ook lage woonlasten. Bussum is een duidelijke uitzondering.

Van de gemeenten met hoge netto woonlasten zou verwacht mogen worden dat zij een bovengemiddeld voorzieningenniveau hebben. Lage netto woonlasten hoeven echter niet samen te gaan met spartaanse voorzieningen. Sommige gemeenten beschikken over andere inkomstenbronnen, bijvoorbeeld een toeristenbelasting, aandelen of grondbezit. Gemeenten hebben soms zulke hoge inkomsten uit eigen vermogen dat zij met lage belastingen toekunnen. In feite is dit een verkapte belasting, aangezien dit vermogen eigenlijk de inwoners toebehoort.⁴⁵

Tabel 3 Netto woonlasten meerpersoonshuishouden, euro's per jaar

of anyther solution	out at the second
Laagste	e fier

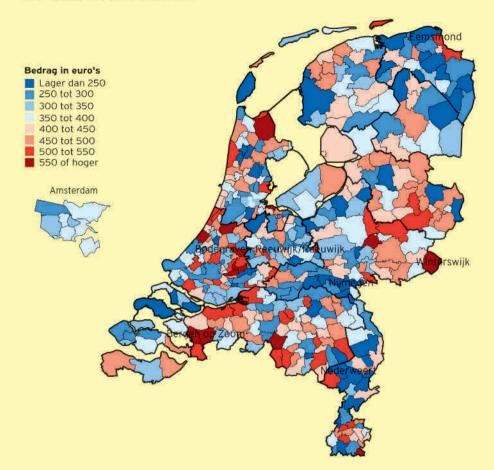
Hoogste	ti	e
1009510		-

Rangnummer woonlasten	Rangnummer woonlasten	Gemeente	Bedrag	Rangnummer netto woonlasten	Rangnummer woonlasten	Gemeente	Bedrag	netto
1	7	Ameland	442	1	3	Bodegraven-Re	euwijk/	
						Reeuwijk		1.040
2	14	Terschelling	444	2	7	Bodegraven-Re	euwijk/	
						Bodegraven		880
3	1	Zevenaar	489	3	1	Blaricum		876
4	25	Veere	492	4	2	Wassenaar		859
5	4	Heusden	499	5	52	Leeuwarderade	eel	859
6	2	Bunschoten	500	6	45	Wieringermeer		855
7	12	Amsterdam Bir	nenstad/	 				
		Westpoort	505	7	10	Kaag en Braass	sem	85
8	22	Noord-Bevelan	d 507	8	6	Muiden		846
9	9	Ermelo	509	9	12	Haarlemmerlie	de c.a.	846
10	114	Bussum	510	10	61	Winsum		846

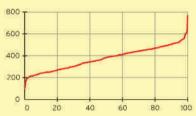
63

Gemeenten

30 Woonlasten huurder

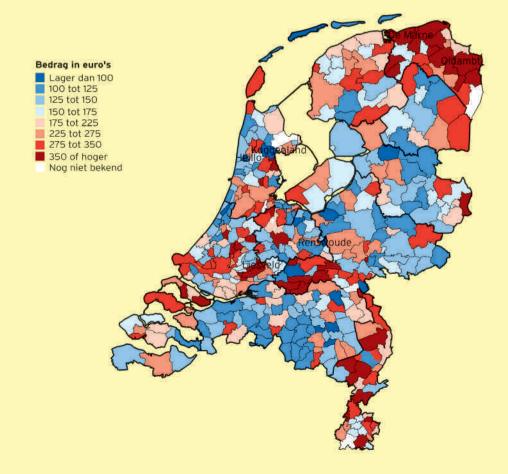

Nijmegen	108
Eemsmond	143
Nederweert	168
Winterswijk	613
Bergen op Zoom	643
Bodegraven-Reeuwijk/	
Reeuwijk	765
Gemiddelde	360
Mediaan	384
	- 170

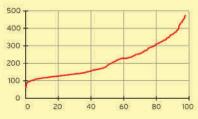

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

31 Woonlasten verhuurder

Koggenland	61
Renswoude	75
Heiloo	84
Liesveld	467
De Marne	472
Oldambt	473
Gemiddelde	219
Mediaan	178

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

30 en 31 Woonlasten huurder en verhuurder

Uitgangspunten

Tot nu toe zijn alleen de woonlasten van eigenaarbewoners behandeld. Kaart 30 laat zien hoeveel een huurder betaalt. Kaart 31 toont de lasten voor verhuurders. We gaan hier uit van een huurwoning met een woz-waarde van 143.000, ofwel 60% van de gemiddelde woningwaarde in Nederland.

Overigens zullen verhuurders vaak proberen de door hen betaalde belastingen zoveel mogelijk door te berekenen aan hun huurders, door een hogere huur te vragen. Omdat huren niet ongelimiteerd kunnen worden verhoogd is dit echter niet altijd mogelijk.

Woonlasten huurder

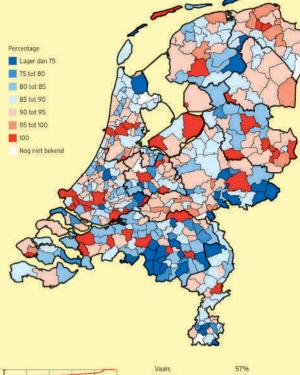
Huurders betalen in alle gemeenten een reinigingsheffing, en in veel gemeenten ook een rioolheffing (zie kaart 20). In enkele gemeenten komen zij in aanmerking voor een heffingskorting. Huurders hebben de laagste woonlasten (108 euro) in Nijmegen, en de hoogste (765 euro) in Bodegraven-Reeuwijk/Reeuwijk. Gemiddeld bedragen de lasten voor huurders 360 euro.

Woonlasten verhuurder

Verhuurders betalen in alle gemeenten ozb, en in veel gemeenten ook een rioolheffing (zie kaart 19). De woonlasten voor de verhuurder bedragen gemiddeld 219 euro. Ze zijn het hoogst in Oldambt (473 euro) en het laagst in Koggenland (61 euro).

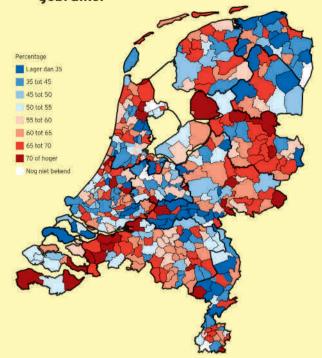
Kaart 31 laat duidelijk zien dat de lasten voor verhuurders in de provincie Groningen vaak hoog zijn vergeleken met de rest van het land. Dat is opmerkelijk, omdat de woningwaarden in die provincie naar verhouding laag zijn. De hoge lasten voor verhuurders worden veroorzaakt doordat de rioolheffing in Groningen vaak grotendeels of geheel bij de verhuurder wordt neergelegd. Huurders betalen in Groningen juist relatief weinig (kaart 30).

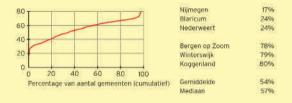
32 Verhouding woonlasten één- en meerpersoonshuishouden

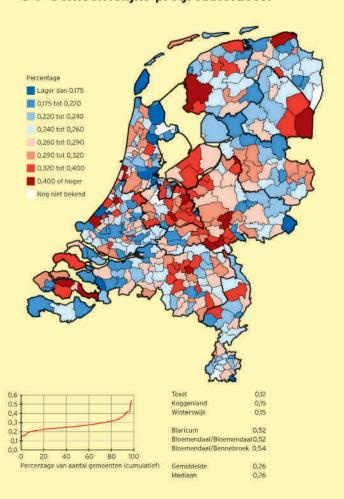

33 Percentage woonlasten voor rekening gebruiker

34 Gemeentelijke progressiefactor

No. 2015 de la composición del la composición de la composición del la composición de la composición de la composición del la composición de la composición del l

32, 33 en 34 Wie betaalt de woonlasten?

Drie manieren om de lasten te verdelen

Behalve de hoogte van de woonlasten verschilt ook de verdeling ervan. Gemeenten kunnen de woonlasten op drie manieren over verschillende sociaal-economische groepen verdelen: tussen éénpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens, tussen gebruikers en eigenaren van woningen, en tussen bewoners van goedkope en van dure huizen.

Eénpersoons- en meerpersoonshuishoudens

Kaart 32 laat de woonlasten voor éénpersoonshuishoudens zien als percentage van de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens. In de 43 (delen van) gemeenten die wat betreft hun riool- en reinigingstarieven geen onderscheid maken tussen één- en meerpersoonshuishoudens ligt dit percentage op 100. Alleenstaanden zijn naar verhouding het best af in Vaals, waar zij 57 procent betalen van de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens. Gemiddeld betalen éénpersoonshuishoudens 90 procent van het bedrag dat meerpersoonshuishoudens betalen. Zij worden daarmee relatief zwaar belast.

Eigenaren en gebruikers van woningen

Bij de rioolheffing heeft de gemeente de mogelijkheid de lastenverdeling tussen gebruikers en eigenaren te beïnvloeden. Zo is het mogelijk op bescheiden wijze aan inkomenspolitiek te doen, door eigenaren meer te laten betalen dan gebruikers. Dit heeft echter alleen het beoogde effect als huiseigenaren de gemeentelijke lasten niet volledig aan hun huurders doorberekenen. Anders kan een nadruk op eigenarenheffingen zelfs een averechtse uitwerking hebben, doordat gebruikers geen kwijtschelding van eigenarenheffingen kunnen aanvragen. Zoals kaart 33 laat zien betaalt de gebruiker in Nijmegen het kleinste deel van de woonlasten: 17 procent. Koggenland zit met 80 procent het hoogst. Het gewogen gemiddelde ligt op

54 procent.

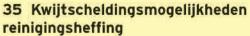
Goedkope en dure woningen

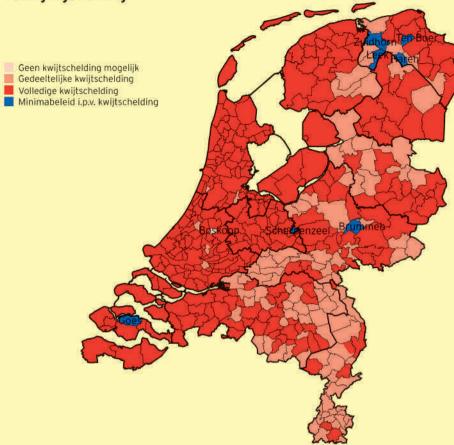
Sommige gemeenten proberen aan inkomensbeleid te doen door de kostendekkendheid van riool- en reinigingsheffing laag te houden, en een groot deel van de woonlasten via de ozb binnen te halen.⁴⁸ Zo kunnen de lasten voor een groter deel op de schouders van de eigenaren van dure huizen worden gelegd. Ook kan het tarief van de rioolheffing aan de woz-waarde worden gekoppeld.

De gemeentelijke progressiefactor geeft een indicatie van de toename van de woonlasten bij verhuizing naar een twee keer zo dure woning in dezelfde gemeente (kaart 34).⁴⁹ Gemiddeld ligt de progressiefactor op 0,26: wie verhuist naar een twee keer zo dure woning betaalt 26 procent meer aan woonlasten. De verschillen tussen gemeenten zijn groot. De woonlasten zijn het meest progressief in Bloemendaal/Bennebroek (0,54). In Koggenland bedraagt de progressiefactor 0,12. Hier bestaan de woonlasten voornamelijk uit de rioolen de reinigingsheffing, waarbij de hoogte van de rioolheffing niet is gebaseerd op de woz-waarde.

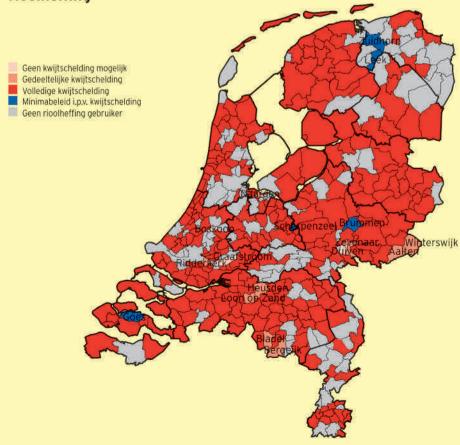
67

Gemeenten

36 Kwijtscheldingsmogelijkheden rioolheffing

physical according to the control of the control of

35 en 36 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Kwijtscheldingsbeleid

De voorwaarden waarbinnen gemeenten kwijtschelding mogen verlenen van belastingen en heffingen zijn door het Rijk nauw omschreven.50 De gemeenteraad heeft slechts de vrijheid te besluiten minder kwijt te schelden dan de rijksregels toestaan (bij afzonderlijk besluit), of zelfs in het geheel geen kwijtschelding te verlenen. Gemeenten kunnen zelf bepalen welke gemeentelijke belastingen onder het kwijtscheldingsbeleid vallen. Aan kwijtschelding zijn hoge uitvoeringskosten verbonden. Deze kosten zullen het kwijtgescholden bedrag in veel gevallen benaderen of zelfs overstijgen. Sommige gemeenten kennen geen kwijtschelding, maar wel een soortgelijke regeling onder de vlag van het armoedebeleid. Op die manier is het mogelijk te ontkomen aan de strenge (rijks)voorwaarden, vooral wat betreft de individuele toetsing en de vermogensnorm.

Reinigingsheffing

In slechts 1 gemeente is kwijtschelding van de reinigingsheffing onmogelijk (Boskoop, zie kaart 35). Daarnaast kennen 7 gemeenten een op kwijtschelding gelijkende regeling die onder de noemer van het armoedebeleid valt. Verreweg de meeste gemeenten staan in principe volledige kwijtschelding toe, mits aan alle voorwaarden op het gebied van inkomen en vermogen wordt voldaan.

25 procent van de gemeenten stelt een plafond aan het kwijt te schelden bedrag. Dit kan een vast bedrag zijn, of een deel van de aanslag. Dit komt vooral voor bij gemeenten die het tarief hebben gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden afval (diftar). Door bijvoorbeeld alleen kwijtschelding te verlenen van het vastrechtgedeelte blijft de prikkel behouden om de afvalstroom te beperken. Ook wordt zo voorkomen dat mensen uit de straat hun afval gratis in de container kunnen gooien van iemand waarvan de aanslag toch wordt kwijtgescholden.

Groningen scheldt ten hoogste 57 procent van het aanslagbedrag kwijt. Met ingang van 2007 krijgen mensen die vijf jaar of langer op het sociale minimum zitten wel volledige kwijtschelding van de afvalstoffenheffing.

Rioolheffing

Op 3 gemeenten na (Boskoop, Graafstroom en Duiven) is in alle gemeenten met een rioolheffing voor de gebruiker kwijtschelding mogelijk (kaart 36). Sommige gemeenten (dit jaar 5) verlenen geen kwijtschelding, maar kennen wel een soortgelijke tegemoetkoming in het kader van het armoedebeleid.

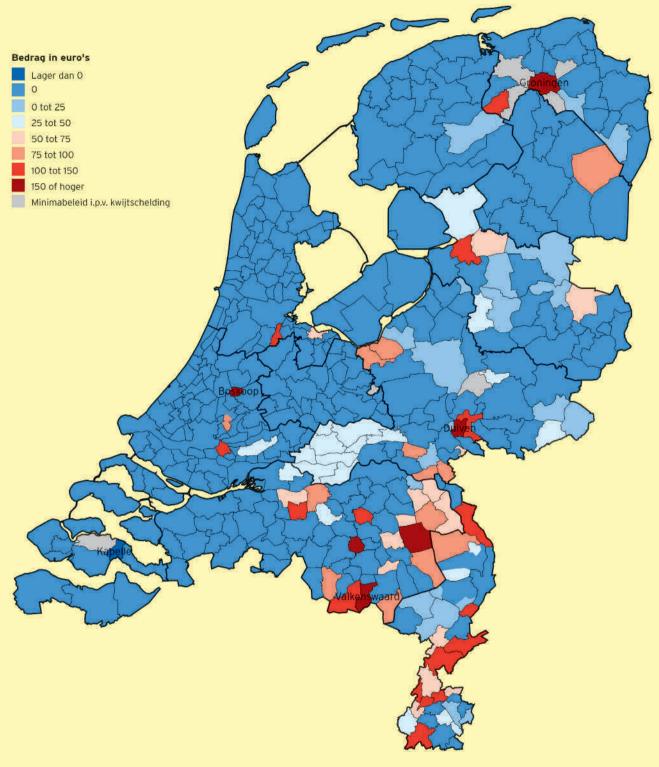
In 9 gemeenten kan hooguit een gedeelte van de aanslag worden kwijtgescholden. Men moet dan bijvoorbeeld altijd de helft betalen, of men krijgt slechts het vastrecht kwijtgescholden en niet het bedrag dat aan het waterverbruik is gekoppeld. De rioolheffing voor de eigenaar wordt zelden kwijtgescholden. Huiseigenaren bezitten doorgaans vermogen, en voldoen daarom niet aan de voorwaarden voor kwijtschelding. Om dezelfde reden komt kwijtschelding van de ozb vrijwel niet voor.

Kwijtscheldingsnorm

Alle gemeenten die kwijtschelding verlenen hanteren de maximale kwijtscheldingsnorm van 100 procent. In de praktijk betekent dit dat huishoudens met een minimuminkomen voor kwijtschelding in aanmerking komen, mits zij de vermogenstoets doorstaan.

siremed Oas 111r 201, Milk-Reseing, Kolbe-Seph, s.d-Dré similated god 1015,102 XXV Version 1.1 Herisian D SEE, Rippes on Micheeley, Vermi 19, 35

37 Woonlasten na kwijtschelding

Kapelle	-101	
Valkenswaard	161	
Duiven	189	
Boskoop	511	
Gemiddelde	311	
Mediaan	0	

(185) del discondi de la material de

37 Woonlasten na kwijtschelding

kwijtgescholden en bedragen de woonlasten nul euro.

Uitgangspunten

De mate waarin het kwijtscheldingsbeleid de woonlasten van een bepaald huishouden verlaagt hangt af van de hoogte van de kwijtscheldingsnorm, van de belastingen waarvoor kwijtschelding mogelijk is, en van het deel van de aanslagen waarvoor in principe kwijtschelding kan worden verleend (kaarten 35 en 36).

Kaart 37 hiernaast laat zien hoe hoog de woonlasten zijn van een meerpersoonshuishouden met een netto besteedbaar inkomen ter hoogte van de bijstandsnorm voor (echt)paren, in een huurwoning met een waarde van 143.000 euro (60% van de landelijke gemiddelde woningwaarde). Verondersteld wordt dat geen vermogen aanwezig is, en dat kwijtschelding wordt aangevraagd. Een eventuele heffingskorting is in de woonlasten verrekend.

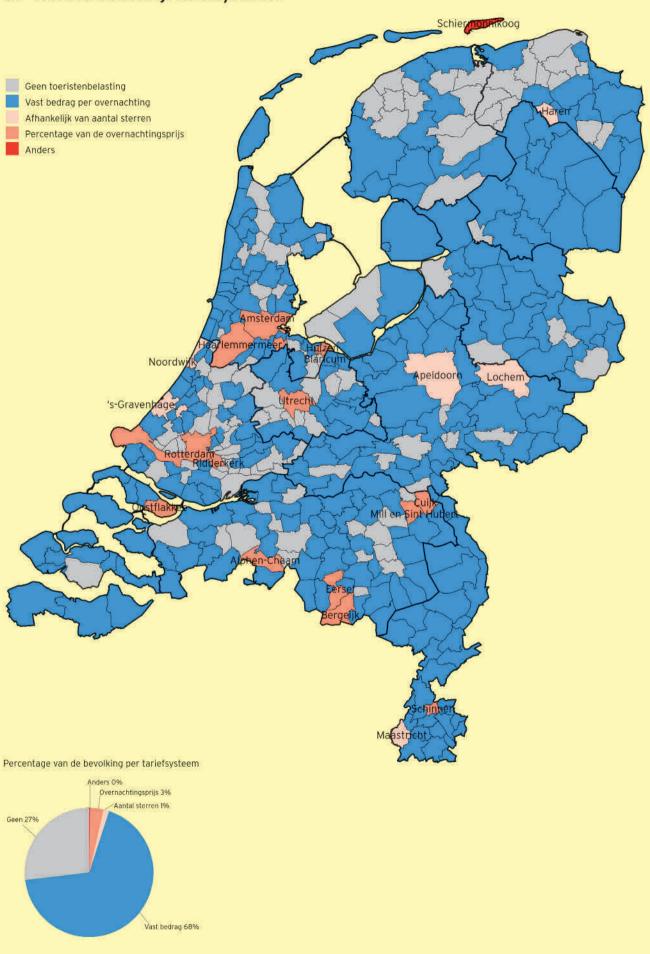
Woonlasten voor minima

In verreweg de meeste gemeenten worden de woonlasten in deze situatie geheel kwijtgescholden. Waar niet het gehele bedrag aan woonlasten wordt kwijtgescholden is meestal gedeeltelijke kwijtschelding mogelijk (alleen rioolheffing of alleen reinigingsheffing, of van een deel van de aanslag), of wordt geen kwijtschelding verleend maar kent het minimabeleid een soortgelijke regeling.

Laten we deze laatste groep buiten beschouwing, dan bedragen de woonlasten voor minima in slechts 23 gemeenten meer dan 100 euro. In 347 gemeenten gaat het om nul euro omdat het volledige bedrag wordt kwijtgescholden. Het hoogst zit de gemeente Boskoop (511 euro), het laagst Kapelle (-101; bij volledige kwijtschelding wordt de heffingskorting uitbetaald). Gemiddeld betalen minima in Nederland 11 euro aan woonlasten.

Voor Groningen is uitgegaan van een huishouden dat niet langdurig een minimuminkomen heeft. Als het inkomen vijf jaar of langer op of onder het sociaal minimum zit, wordt de afvalstoffenheffing geheel

38 Toeristenbelasting: tariefsystemen

1800) bo datarened use tile 50s, signi-Receding, Color-Beps, 5:6-07-8 findsted spot Colors (TRAP AD110) Bealing the vertices 2015,187 (Services III) Revision 0-851, Rippe on Sonday, Nece 14, 801 178315, 29

38 Toeristenbelasting: tariefsystemen

Algemeen

Dit jaar kent 73 procent van de gemeenten een toeristenbelasting. De tariefstructuur van de toeristenbelasting kan buitengewoon ingewikkeld zijn, met aparte tarieven voor campings, bungalows, diverse soorten hotels, enzovoort. Wij hebben primair gekeken naar hotelovernachtingen. Waar geen hotel is kan de belasting betrekking hebben op een overnachting in een pension of op een camping.

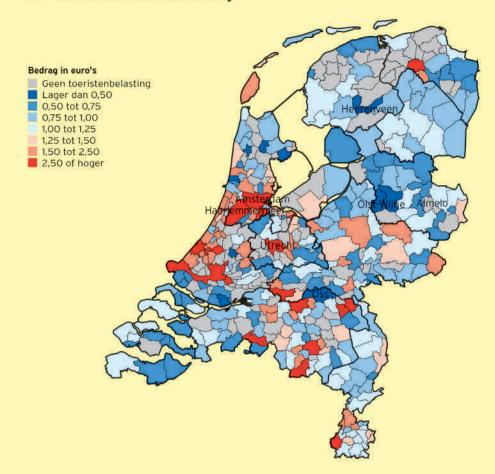
Tariefsystemen

De meeste gemeenten (68 procent) hanteren een vast bedrag per overnachting (zie de figuur onder de kaart). Soms wordt wel reductie gegeven voor scholen of andere groepen. Ook komt het voor dat het te betalen bedrag afhangt van de overnachtingsprijs (in 3,4 procent van de gemeenten) of het aantal sterren van het hotel (1,4 procent). Dit komt met name voor bij de grote steden. Op Schiermonnikoog is de eerste overnachting duurder dan latere overnachtingen bij een meerdaags verblijf.

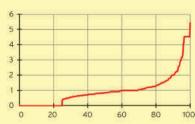
Forfaitaire bedragen

Veel gemeenten maken gebruik van forfaitaire bedragen. Een hotel of camping wordt dan bijvoorbeeld aangeslagen voor een van tevoren vastgesteld aantal overnachtingen. Is het werkelijke aantal lager, dan kan de eigenaar verzoeken conform het feitelijke overnachtingstarief te worden aangeslagen.

39 Tarief toeristenbelasting

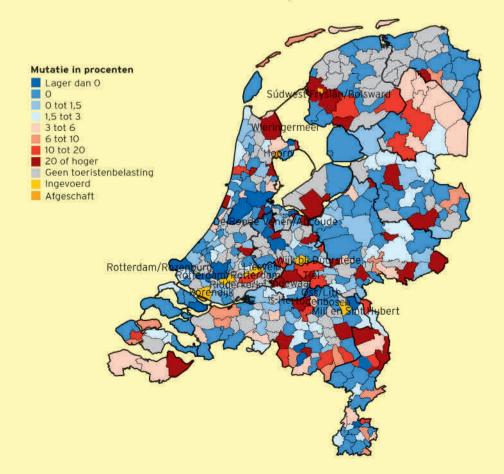

Heerenveen	0,35
Olst-Wijhe	0,40
Oss	0,41
Amsterdam	4,52
Utrecht	4,52
Haarlemmermeer	5,43
Gemiddelde	1,34
Mediaan	0,85

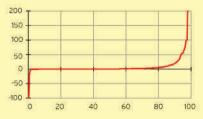
Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

40 Mutatie tarief toeristenbelasting

Oss/Lith	-74%
Rotterdam/Rotterdam	-18%
De Ronde Venen/Abcoud	e -15%

Tiel	100%
's-Hertogenbosch	194%
Lingewaal	200%

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

National and activities and sold of the second seco

39 en 40 Toeristenbelasting: tarief en mutatie

Tarieven

Door de veelvormigheid van de toeristenbelasting is het moeilijk in één kaart aan te geven hoe de tarieven variëren. Kaart 39 geeft in principe het bedrag voor een hotelovernachting. Waar het tarief afhangt van de overnachtingsprijs of het aantal sterren is uitgegaan van enkele veronderstellingen (zie de verantwoording achterin deze atlas).

In de meeste gemeenten die een toeristenbelasting kennen ligt het tarief tussen vijftig cent en anderhalve euro per nacht. Het goedkoopst is Heerenveen (0,35 euro), het duurst Haarlemmermeer (5,43 euro). De grote steden zijn duidelijk duurder dan gemiddeld. Voor alle gemeenten (met en zonder toeristenbelasting) bedraagt het gewogen gemiddelde 1,34 euro per nacht. Dat is 0,05 euro (3,6 procent) hoger dan vorig jaar. Deze stijging komt voor een deel doordat er dit jaar meer gemeenten zijn die toeristenbelasting heffen: 9 (delen van) gemeenten voeren een toeristenbelasting in, terwijl 1 gemeente de toeristenbelasting afschafte. Almelo introduceert mogelijk later dit jaar een toeristenbelasting.

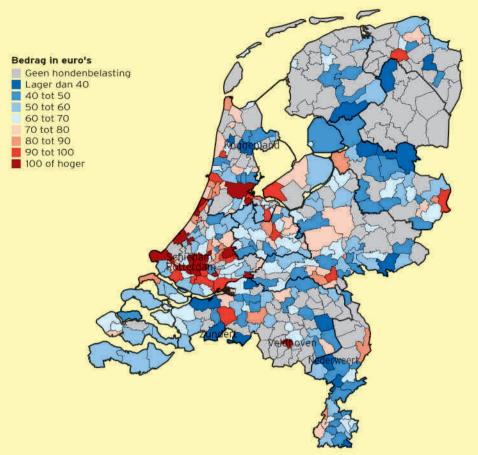
Bij gemeenten die zowel dit jaar als vorig jaar toeristenbelasting hieven ligt het gemiddelde tarief 2,1 procent hoger dan vorig jaar. Het gewogen gemiddelde bij alleen gemeenten met toeristenbelasting bedraagt 1,80 euro.

Mutatie

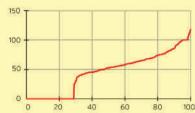
Het tarief is dit jaar in 36 procent van de heffende gemeenten niet veranderd. Tarieven worden dikwijls enkele jaren ongemoeid gelaten en dan verhoogd. Doordat het om kleine bedragen gaat zijn stijgingen in procenten gemeten soms aanzienlijk, zeker als tarieven een paar jaar niet zijn aangepast. Dit levert soms alarmerende krantenkoppen op, terwijl het doorgaans hooguit om dubbeltjes gaat.⁵¹

De grootste tariefverhogingen vinden plaats in Lingewaal (200 procent) en 's-Hertogenbosch (194 procent). In Lingewaal gaat het tarief naar 1,50 euro, in 's-Hertogenbosch naar 3 euro per overnachting. Oss/Lith verlaagt het tarief het sterkst (-74 procent) doordat de tarieven van de fusiepartners gelijk worden getrokken.

41 Tarief hondenbelasting

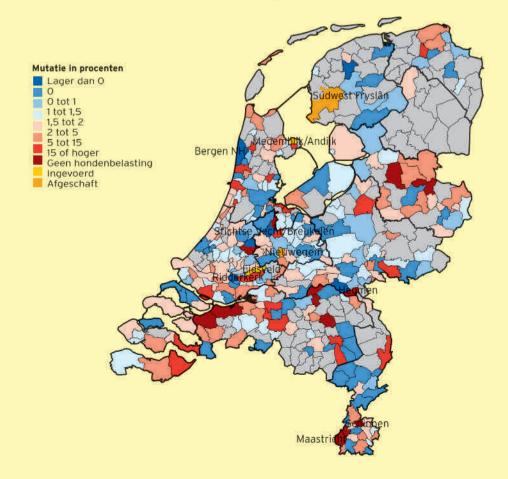

Nederweert	25
Koggenland	25
Zundert	26
Schiedam	112
Veldhoven	116
Rotterdam/Rotterdam	118
Gemiddelde	58
Mediaan	53

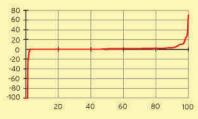

Percentage van aantal gemeenten (cumulatiet)

42 Mutatie tarief hondenbelasting

Bergen NH	-23%
Ridderkerk	-22%
Stichtse Vecht/	
Breukelen	-15%
Heumen	40%
Maastricht	57%
Schinnen	70%

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

41 en 42 Hondenbelasting: tarief en mutatie

Algemeen

De hondenbelasting is een van de oudste van de thans bestaande belastingen van ons land. Het tarief kan voor elke hond gelijk zijn, maar vaak loopt het tarief op met het aantal honden. Veel gemeenten kennen een apart tarief voor kennels.

Anders dan vaak wordt gedacht behoort de opbrengst van de hondenbelasting tot de algemene middelen. De opbrengst hoeft dus *niet* te worden besteed aan het opruimen van hondenpoep. Gemeenten mogen de hondenbelasting echter het karakter van een bestemmingsheffing geven. Op die manier kunnen bijvoorbeeld honden buiten de bebouwde kom worden vrijgesteld. Als de gemeente de opbrengst bestemt voor het bestrijden van hondenoverlast binnen de bebouwde kom, is geen sprake van ongeoorloofde discriminatie.⁵²

Tarief

Van de 418 gemeenten kennen 296 gemeenten een hondenbelasting. Er zijn dit jaar twee plaatsen die een hondenbelasting invoeren (Liesveld en Medemblik/Andijk); 2 gemeenten schaffen hun hondenbelasting af (Nieuwegein en de delen van herindelingsgemeente Súdwest Fryslân die een hondenbelasting kenden).

Kaart 41 laat het tarief zien voor één hond. Het goedkoopst is Nederweert (25 euro), het duurst Rotterdam/Rotterdam (118 euro). Gemiddeld betaalt de eigenaar van één hond in Nederland 58,01 euro per jaar (een stijging van 0,91 euro ofwel 1,6 procent ten opzichte van vorig jaar). Laten we gemeenten zonder hondenbelasting buiten beschouwing, dan ligt het gemiddelde op 72,07 euro (1,46 euro ofwel 2,1 procent meer dan vorig jaar).

Mutatie

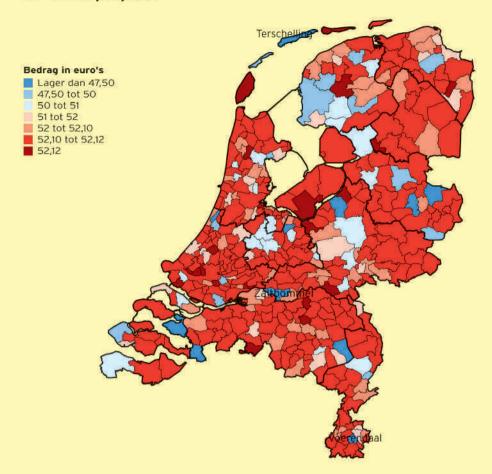
Het tarief blijft in 54 gemeenten ongewijzigd. De grootste tariefverhoging vindt plaats in Schinnen (70 procent). Die gemeente verhoogt zowel de hondenbelasting als de ozb naar een niveau dat dichter ligt bij dat van omliggende gemeenten.

De grootste tariefverlaging zien we in Bergen NH (-23 procent). Dit is het gevolg van een verzoek daartoe van de gemeenteraad, die meent dat hondenbezit mensen goed doet. Het nieuwe tarief ligt dichter bij het landelijke gemiddelde.

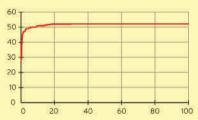
77

Gemeenten

43 Tarief paspoort

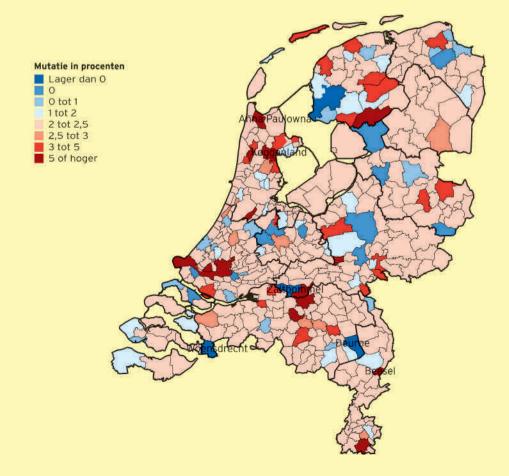

Voerendaal	28.65
Terschelling	38.00
Zaltbommel	41.50
Gemiddelde	51.75
Mediaan	52.10

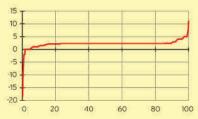

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

44 Mutatie tarief paspoort

Zaltbommel	-18%
Woensdrecht	-10%
Deurne	-8%
Anna Paulowna	7%
Beesel	7%
Kongenland	110%

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

Imposance a concentration of the contract of t

43 en 44 Paspoort: tarief en mutatie

4 gemeenten verlagen het tarief, 12 laten het onveranderd.

Algemeen

Om naar het buitenland te kunnen reizen is een geldig paspoort of een geldige identiteitskaart nodig. Beide zijn vijf jaar geldig. Een identiteitskaart is iets goedkoper, maar wordt niet door alle landen geaccepteerd. Een paspoort wel. Beide reisdocumenten zijn verkrijgbaar bij de gemeente waar men staat ingeschreven.

Met ingang van 2005 geldt in Nederland een algemene identificatieplicht. Iedereen van veertien jaar en ouder is verplicht een politieagent of een toezichthouder desgevraagd een identiteitskaart te tonen. Behalve een paspoort of identiteitskaart mag dat ook een rijbewijs zijn.

Tarief

Het bedrag dat een gemeente ten hoogste voor een paspoort mag vragen bedraagt in 2011 52,12 (vorig jaar 50,90 euro).⁵³ Hiervan is 23,45 euro voor het Rijk en 28,67 voor de gemeente.⁵⁴

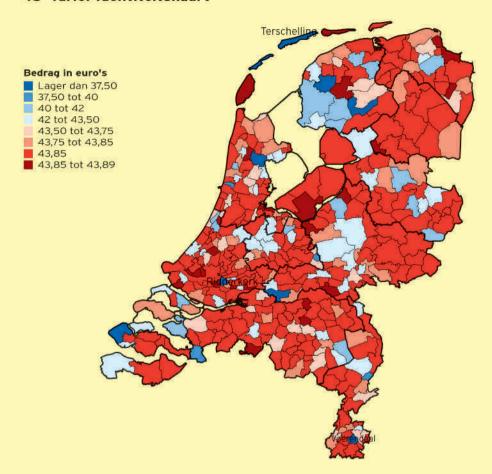
Kaart 43 laat zien hoeveel een paspoort in elke gemeente kost. Sommige gemeenten geven in bepaalde perioden kortingen om te voorkomen dat er in piekperioden grote drukte ontstaat bij de loketten. Hiermee is in de kaart geen rekening gehouden.

Het goedkoopste paspoort wordt verstrekt in de gemeente Voerendaal (28,65 euro), het duurste zijn de 21 gemeenten die het maximumtarief hanteren (52,12 euro). Een afgeronde versie daarvan, 52,10, komt het meest voor (in 270 gemeenten). De gemiddelde prijs bedraagt 51,75 euro. Dat is 1,15 euro (2,3 procent) meer dan vorig jaar.

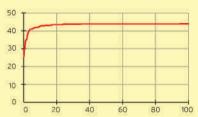
Mutatie

Kaart 44 laat zien hoe sterk de tarieven zijn verhoogd. De tariefveranderingen variëren van -18 procent in Zaltbommel (nieuw tarief: 41,50) tot 11 procent in Koggenland (dat nu 50 euro vraagt).

45 Tarief Identiteitskaart

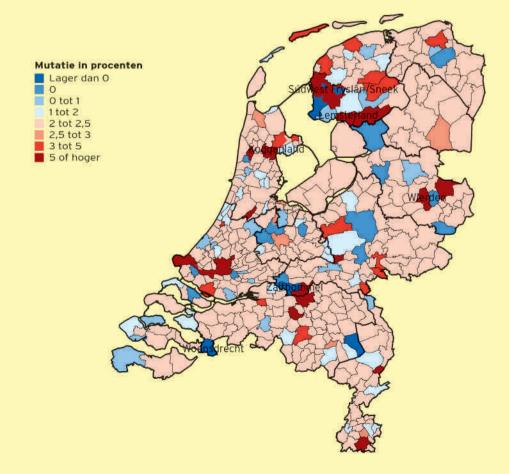

Voerendaal	25.70
Ridderkerk	30.00
Terschelling	30.00
Gemiddelde	43.45
Mediaan	43.85

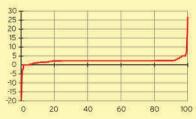

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

46 Mutatie tarief identiteitskaart

Zaltbommel	-19%
Woensdrecht	-10%
Súdwest Fryslân/Sneek	-4%
Wierden	15%
Koggenland	17%
Lemsterland	270%

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

Applications 3 according the integrated of \$11.276 - i.e. of the latter by the integral of the

45 en 46 Identiteitskaart: tarief en mutatie

Tarief

Gemeenten mogen voor een identiteitskaart maximaal 43,89 euro vragen, en 25 gemeenten doen dit ook. De meeste gemeenten (248) vragen 43,85 euro. Gemiddeld kost een identiteitskaart 43,45 euro. Dat is 2,3 procent (0,96 euro) meer dan vorig jaar. Een identiteitskaart is het goedkoopst in de gemeente Voerendaal (25,70).

Mutatie

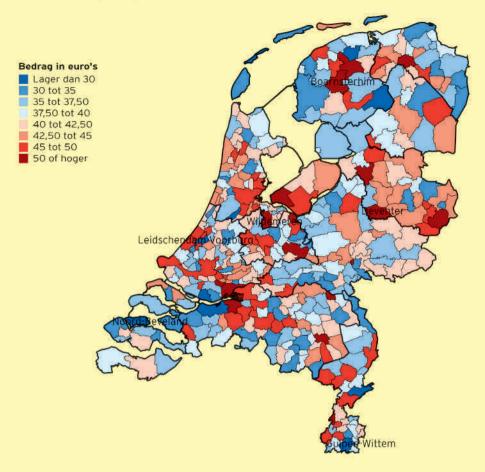
Het tarief voor een identiteitskaart is het meest verlaagd in Zaltbommel (-19 procent, tot 34,90). Zaltbommel heeft de kostprijs van zijn diensten opnieuw berekend, en kwam lager uit dan voorheen. Lemsterland verhoogt het tarief het meest (met 27 procent, tot 40 euro). Lemsterland bereidt zich hiermee voor op een fusie met twee gemeenten die hogere tarieven hanteren.

Leges onrechtmatig?

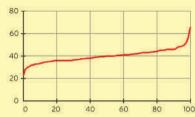
Er bestaat onduidelijkheid over de rechtmatigheid van het in rekening brengen van kosten voor het verstrekken van een identiteitskaart. Het gerechtshof in Den Bosch besloot onlangs dat dit niet mag, omdat de identiteitskaart geen individueel, maar een publiek belang dient. De achterliggende gedacht is dat mensen er zelf geen baat bij hebben dat hun identiteit kan worden gecontroleerd. Het hof gaat hiermee in tegen een eerdere uitspraak van de rechtbank Roermond.

De zaak ligt nu bij de Hoge Raad. Zolang die de uitspraak van het hof niet bevestigt kunnen gemeenten een prijs blijven vragen voor het verstrekken van een identiteitskaart. Burgers kunnen daar wel bezwaar tegen maken. Wanneer de Hoge Raad de uitspraak van het gerechtshof in Den Bosch bevestigt krijgen zij hun geld terug. Voor gemeenten vormt dit een aanzienlijk financieel risico.

47 Tarief rijbewijs

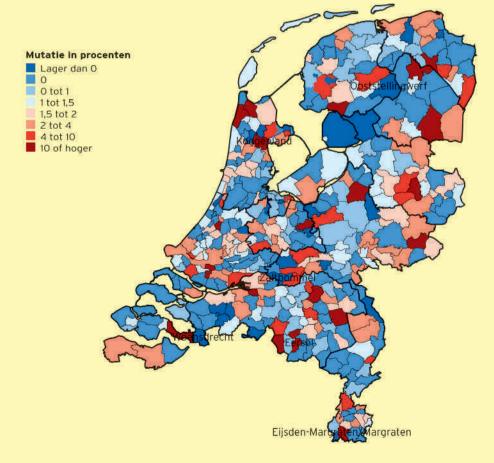

23,35
25,00
25,00
62,60
64,85
65,50
42,31
39,90

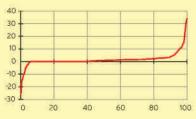

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

48 Mutatie tarief rijbewijs

Coststellingwein	2370
Zaltbommel	-18%
Woensdrecht	-16%
Eijsden-Margraten/	
Margraten	32%
Koggenland	33%
Eersel	34%

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

| Supplement 2 mesons with the Company of the Compa

47 en 48 Rijbewijs: tarief en mutatie

Algemeen

ledereen die in Nederland woont en met een motorrijtuig (personenauto, bedrijfswagen, bus, motorfiets of brommer) de weg op wil, moet een geldig rijbewijs bij zich hebben. Rijbewijzen worden afgegeven door de gemeente waar men staat ingeschreven. Een rijbewijs is normaal gesproken tien jaar geldig, en moet daarna worden vervangen. De kosten voor een rijbewijs bestaan uit een rijkskostencomponent van 9,50 euro en uit door de gemeente in rekening gebrachte kosten.

Tarief

Wat een rijbewijs kost is te zien op kaart 47. Het goedkoopst is Leidschendam-Voorburg met 23,35 euro, het duurst Wijdemeren met 65,50 euro. Het gemiddelde bedraagt 42,31 euro (een stijging van 0,53 euro, 1,3 procent).

Mutatie

De prijs voor een rijbewijs daalt het meest in Ooststellingwerf (-25 procent). Daarmee komt het tarief (29,05 euro) ruim onder het landelijke gemiddelde. De prijs van een rijbewijs stijgt het sterkst in Eersel (34 procent), dat daarmee eveneens onder het gemiddelde uitkomt (39,50). 142 gemeenten veranderen hun tarief niet; 21 gemeenten verlagen het.

Maximering

In de zomer van 2007 heeft toenmalig minister Eurlings verklaard dat hij de verschillen in de prijzen voor een rijbewijs te groot vindt. 55 Dit naar aanleiding van pressie door de ANWB. Hij kondigde aan de prijzen openbaar te maken 56 en heeft de duurste gemeenten gevraagd hun tarieven te verlagen. Anders zou maximering van de tarieven dreigen, zoals dat bij paspoorten al bestaat. 57 Omdat dit dreigement niet het gewenste resultaat heeft gehad is besloten de leges voor rijbewijzen inderdaad te maximeren.

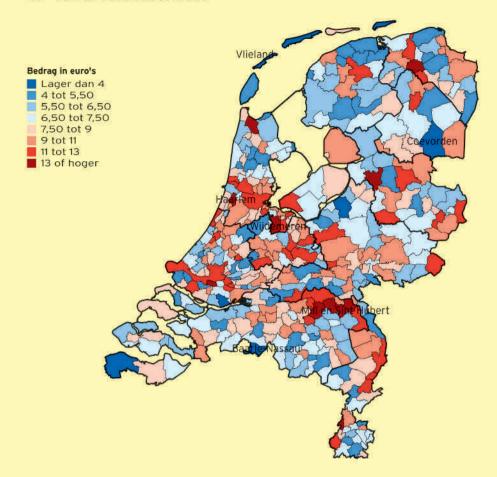
Als reden hiervoor is genoemd dat de rijbewijstarieven zo ver uit elkaar liggen en het voor de burger onduidelijk is waardoor die verschillen ontstaan, hetgeen tot de nodige irritatie leidt.⁵⁸ Dat is opmerkelijk, omdat de variatie in rijbewijstarieven niet groot is vergeleken met de variatie in andere gemeentelijke tarieven (zie blz. 13)

Inmiddels is het onderzoek afgesloten naar de gewenste hoogte van het maximumtarief. Dat komt uit op 36,06 (prijspeil 2009).⁵⁹ De invoering van een maximumtarief op dat niveau (aangepast aan de inflatie) wordt medio 2011 verwacht. Kaart 47 laat zien dat veruit de meeste gemeenten hun tarief dan aanzienlijk zullen moeten verlagen.

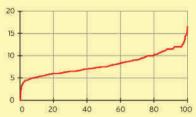
Effect maximering

Ook voor bouwvergunningen willen sommigen maxima invoeren. 60 Wie hier wat mee opschiet is onduidelijk. De gemeenten met de hoogste tarieven maken niet per se de hoogste kosten. Vermoedelijk rekenen andere gemeenten minder kosten toe aan de rijbewijsverstrekking of de verstrekking van bouwvergunningen, of hanteren ze een lagere kostendekking. Dat betekent niet dat de kosten niet worden gemaakt. Gemeenten zullen de kosten ergens moeten verhalen. Goedkopere rijbewijzen leiden daarom vermoedelijk tot hogere lasten elders.

49 Tarief uittreksel GBA

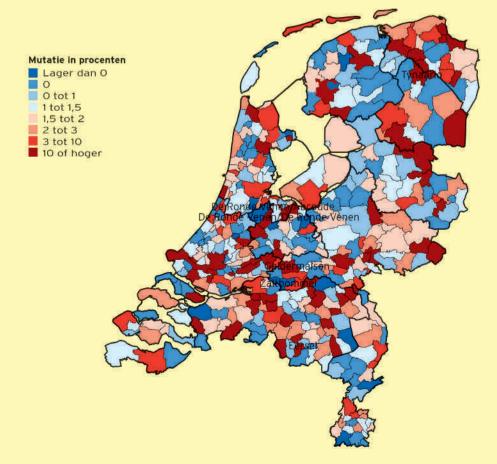

Vlieland	0,00
Baarle-Nassau	2,27
Coevorden	2,27
Wijdemeren	14,70
Haarlem	14,75
Mill en Sint Hubert	16,50
Gemiddelde	8,75
Mediaan	7,50

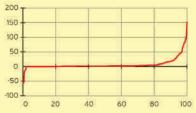

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

50 Mutatie tarief uittreksel GBA

Zaltbommel	-58%
De Ronde Venen/De Ronde Venen	-57%
De Ronde Venen/Abcoude	-48%
Geldermalsen	95%
Eersel	115%
Tynaarlo	151%

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

Namespersone for the Down 2715-2-as old, artinutes Dash 2715-almaned Stanford Market Book of Control (1960) dof dataments Dash 2715-2 almaned State Control (1960) dof datament Dash 1115-262 Aldre December State Control (1960) dof datament Dash 1115-262 Aldre Dash 262-2 almaned State Control (1960) dof datament Dash 262-2 almaned State Dash 262-

49 en 50 Uittreksel GBA: tarief en mutatie

GBA

In sommige gevallen is het nodig om te bewijzen dat opgegeven persoonsgegevens juist zijn (zoals bij de eerste aanvraag van een rijbewijs, of een aanmelding bij een opleidingsinstituut). Er wordt dan gevraagd een "gewaarmerkt afschrift GBA" te overleggen, in de volksmond ook wel "uittreksel uit het bevolkingsregister". Dit is een officiële verklaring waaruit de naam-, adres-, en woonplaatsgegevens van een persoon blijken en de juiste schrijfwijze van de namen.

De gemeentelijke basisadministratie (GBA), die sinds 1 oktober 1994 bestaat, bevat de persoonsgegevens van elk lid van de Nederlandse bevolking. Binnen het GBA-systeem worden alle gegevens volledig geautomatiseerd opgeslagen en uitgewisseld. Voordat de GBA bestond werden ieders persoonsgegevens bijgehouden op persoonskaarten. Van elke Nederlander wordt in de GBA een elektronische persoonslijst aangelegd. Gebeurtenissen als geboorte, verhuizing, huwelijk, echtscheiding, vertrek naar het buitenland en overlijden worden hierin geadministreerd nadat aangifte is gedaan bij het gemeentelijk loket.

Tarief

Kaart 49 laat zien wat de kosten zijn van een gewaarmerkt afschrift GBA. Dit varieert van 0,00 euro op Vlieland tot 16,50 euro in Mill en Sint Hubert. In 73 procent van de gemeenten ligt het tarief tussen vijf en tien euro. De gemiddelde prijs bedraagt 8,75 euro, 0,54 euro (6,6 procent) meer dan vorig jaar.

Mutatie

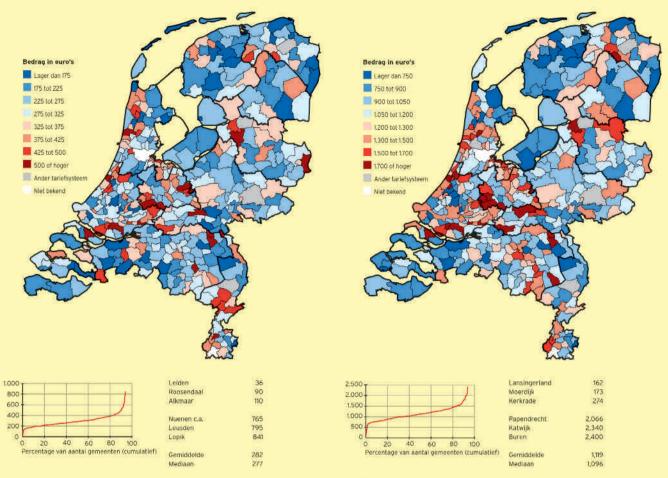
In 75 gemeenten verandert het tarief voor een gewaarmerkt afschrift GBA dit jaar niet. 12 gemeenten verlagen het tarief (kaart 50); Zaltbommel het meest (-58 procent). Zaltbommel heeft de kostprijs van zijn diensten opnieuw berekend, en komt nu lager uit dan voorheen (5,00 euro). De grootste tariefstijging is te vinden in Tynaarlo (151 procent, tot 9,05). Vorig jaar had Tynaarlo een laag tarief in vergelijking met andere gemeenten, nu ligt het tarief iets boven het gemiddelde.

85

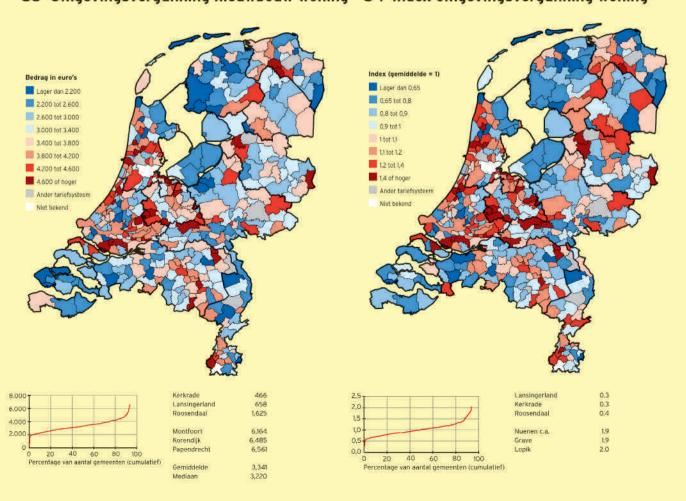
Gemeenten

51 Omgevingsvergunning dakkapel woning

52 Omgevingsvergunning uitbouw woning

53 Omgevingsvergunning nieuwbouw woning 54 Index omgevingsvergunning woning

20) dol (arrened Ose, Pile 50; Aigh-besching, Colse-Sept), scores Studdes Sec Coler | This Abid Version 2015.02 Agr Version 1.7 Heriston 2 851, Ripped in Medicaday, Martin 59, 2011 (1311) in Sec. 2011

51, 52, 53 en 54 Omgevingsvergunningen

Omgevingsvergunning

Wie wil bouwen moest voorheen vaak verschillende vergunningen aanvragen. Naast een bouwvergunning was vaak ook een milieuvergunning nodig, een sloopvergunning of een monumentenvergunning. Sinds 1 oktober 2010 zijn dergelijke vergunningen voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu allemaal gebundeld in de omgevingsvergunning. Dit moet aanvragers tijd en geld schelen.

Bouwvergunningen

Bouwvergunningen trekken van deze vergunningen de meeste aandacht. Er is kritiek op de verschillen in de tarieven die gemeenten hiervoor rekenen, en op de onduidelijkheid over de achtergronden van deze verschillen. Gemeenten mogen niet verdienen aan de kosten die ze in rekening brengen. De ene gemeente maakt echter hogere kosten dan de andere, en, belangrijker nog, hanteert een andere methode om deze kosten over de aanvragers te verdelen. Het is moeilijk om objectief vast te stellen hoe hoog de kosten zijn van een aanvraag voor een dakkapel in verhouding tot die van een nieuwbouwwoning. Een gemeente waar de ene soort aanvraag relatief duur is kan voor een andere aanvraag juist goedkoop zijn (bijvoorbeeld Woensdrecht; Mook en Middelaar). Daar komt bij dat de aantallen aanvragen op voorhand niet bekend zijn, en per jaar sterk kunnen variëren.

De kaarten hiernaast geven de bedragen per gemeente voor drie verschillende bouwprojecten. In de meeste gevallen zijn de kosten van een vergunning gekoppeld aan de bouwkosten. Waar dat niet het geval is, is de desbetreffende gemeente grijs gelaten.

Dakkapel

Niet elke dakkapel is vergunningsplichtig. Dat hangt onder meer af van de omvang en de ligging. Kaart 51 gaat uit van een dakkapel waarvoor wel een vergunning moet worden aangevraagd, en van bouwkosten te hoogte van 10.000 euro exclusief btw. Een vergunning voor een dergelijke dakkapel is het goedkoopst in Leiden: 36 euro. Lopik is met 841 euro het duurst. De gemiddelde kosten bedragen 282 euro. In 71 procent van de gemeenten liggen de kosten tussen 200 en 400 euro.

Uitbouw

De kosten voor een vergunningsplichtige uitbouw van een woning met bouwkosten van 45.000 euro exclusief btw bedragen gemiddeld 1.119 euro. In Lansingerland zijn deze kosten het laagst (162 euro; kaart 52). Buren is met 2.400 euro het duurst. In 88 procent van de gemeenten liggen de kosten tussen 500 en 1.500 euro.

Nieuwbouw

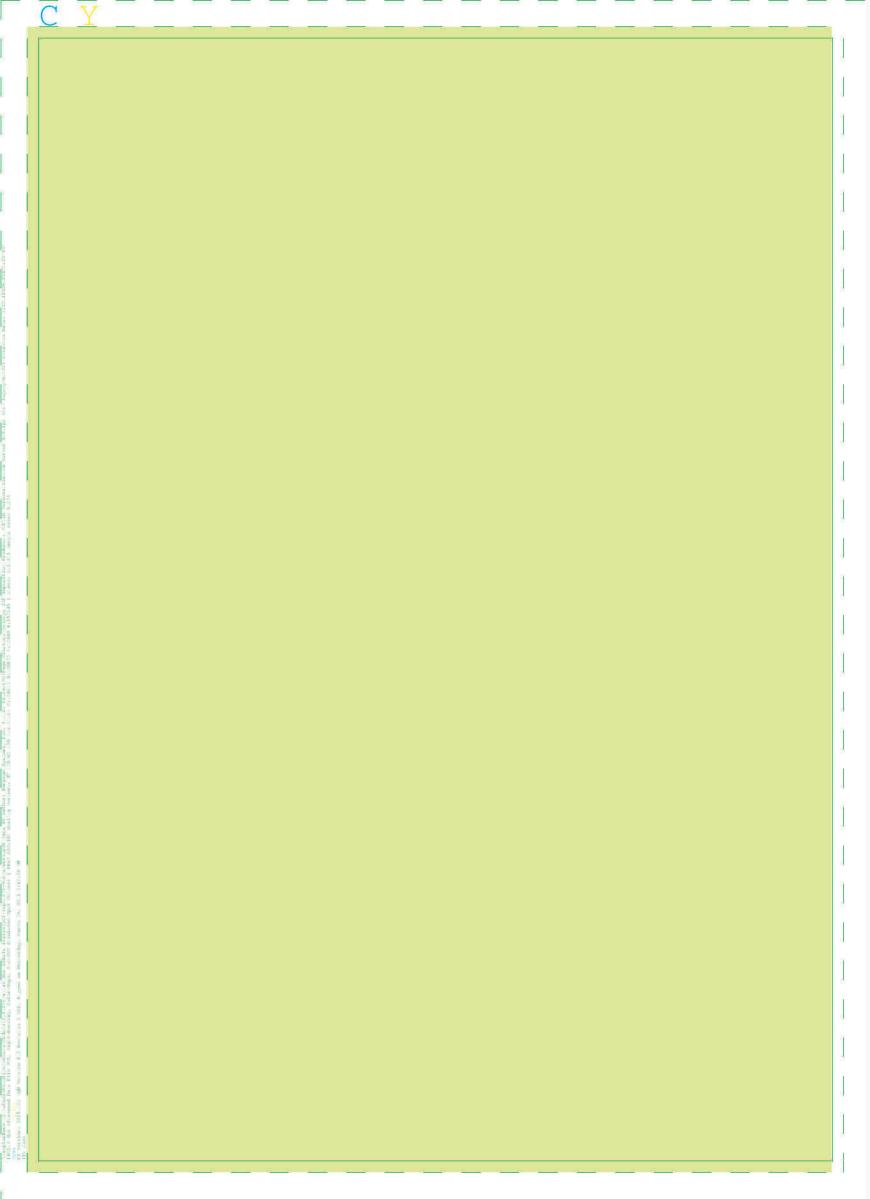
Een vergunning voor de bouw van een woning met bouwkosten van 140.000 euro exclusief btw kost gemiddeld 3.341 euro. De kosten variëren van 466 euro in Kerkrade tot 6.561 euro in Papendrecht (kaart 53). In de meeste gevallen (73 procent) liggen de kosten tussen 2.500 en 4.500 euro.

Totaalbeeld

Zoals gezegd kan een gemeente een laag tarief hanteren voor een dakkapel en tegelijkertijd een hoog tarief voor bijvoorbeeld een uitbouw. Om een totaalbeeld te geven maken we een index die aangeeft in hoeverre de kosten die zijn verbonden aan bovenstaande drie soorten aanvragen afwijken van het gemiddelde. Deze index heeft als gemiddelde waarde één. Een waarde van 1,2 duidt op een kostenniveau van 20 procent boven het gemiddelde; een waarde van 0,5 betekent dat de kosten op de helft van het gemiddelde liggen. Kaart 54 laat zien dat de index varieert van 0,27 in Lansingerland tot 2,03 in Lopik. In 66 procent van de gevallen ligt de waarde tussen 0,75 en 1,25.

87

Gemeenten

Het provinciale Belastinggebied

Provinciale belastingen

De enige echte belastingen die provincies heffen zijn de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. De hoogte van de motorrijtuigenbelasting is onder andere afhankelijk van het soort voertuig (bijvoorbeeld auto of motor), het gewicht van het voertuig en het soort brandstof dat het voertuig gebruikt.

Bovenop het bedrag aan motorrijtuigenbelasting komen de opcenten. Dit is een percentage van de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting, zoals die gold per 1 april 1995. Als het Rijk de motorrijtuigenbelasting verhoogt verandert de provinciale belastingopbrengst dus niet. De opcenten worden elk jaar per 1 april aangepast. Opcenten worden opgelegd aan in de provincie gevestigde houders van personenauto's en motorrijwielen. Voor bestelauto's, vrachtauto's en bussen zijn geen opcenten verschuldigd.

Het door de provincie te heffen aantal opcenten mag voor de periode 1 april 2011 tot en met 31 maart 2012 ten hoogste 119,4 procent bedragen (van 1 april 2010 tot en met 31 maart 2011 was dit ten hoogste 116,7)⁶² De opcenten variëren dit jaar (vanaf 1 april) van 67,9 tot 95,0 procent. Geen enkele provincie vraagt dus het maximum. Er is nog een vrije zoom van enkele honderden miljoenen euro's.

Opbrengstgroei

De totale opbrengst uit de opcenten op de motorrijtuigenbelasting neemt al jaren sneller toe dan het aantal opcenten zelf. Dat komt niet alleen doordat er steeds meer voertuigen komen. Auto's worden gemiddeld ook steeds zwaarder, en hebben vaker dan vroeger een dieselmotor. Dergelijke auto's worden zwaarder belast.

In tegenstelling tot gemeenten (die hun ozbtarieven neerwaarts bijstellen aan de hand van de waardestijging van onroerende zaken) lijken provincies hun tarieven niet te corrigeren voor de groei van de belastinggrondslag. De Raad voor de financiële verhoudingen constateerde in 2009 dat de provincies mede om deze reden aanzienlijk meer inkomsten hadden dan nodig om hun taken uit te voeren. Volgens de Raad hebben zij deze extra inkomsten gebruikt om activiteiten te ontwikkelen die eigenlijk niet op hun terrein liggen.⁶³

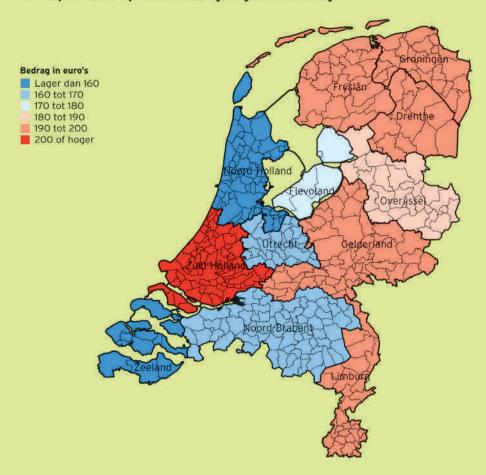
Toekomst onzeker

De invoering van rekeningrijden is voorlopig van de baan. Mocht het er toch nog een keer van komen, dan zal de motorrijtuigenbelasting vermoedelijk verdwijnen. Daarmee vervalt dan ook de grondslag van de provinciale opcenten. In opdracht van het Interprovinciaal Overleg onderzocht de commissie-Boorsma alternatieven voor de bestaande opcenten op de motorrijtuigenbelasting.⁶⁴ Van de onderzochte alternatieven lijkt de invoering van een ingezetenenbelasting – een vast bedrag per huishouden of per volwassen ingezetene – het meest kansrijk te zijn.

Belasting is belangrijk

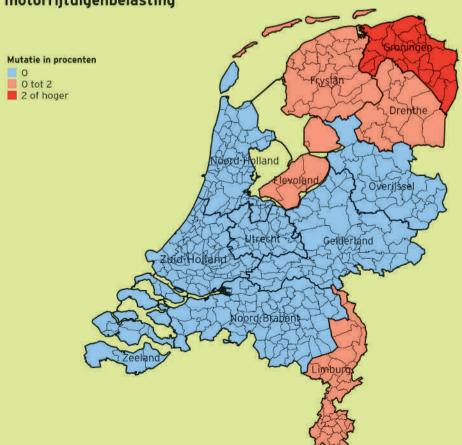
Het is belangrijk dat provincies naast de algemene uitkering uit het provinciefonds een eigen belasting hebben. Die belasting zou alleen wel zichtbaarder moeten zijn dan de bestaande opcenten. Een zichtbare belasting, zoals bijvoorbeeld een ingezetenenbelasting, zet een rem op ongebreidelde uitgavengroei. Wanneer nieuw beleid moet worden bekostigd door de belasting te verhogen zullen bestuurders scherper moeten afwegen of de baten van dat beleid de kosten wel overtreffen.65 Bij geld dat vrijwel ongemerkt binnenstroomt is dat minder het geval, zoals de Raad voor de financiële verhoudingen al constateerde. Ook kunnen met behulp van het eigen belastinggebied onvolkomenheden in de verdeelsystematiek van het provinciefonds worden opgevangen.

55 Opcenten op de motorrijtuigenbelasting

Noord-Holland	156
Zeeland	159
Noord-Brabant	165
Drenthe	192
Limburg	196
Zuid-Holland	218
Gemiddelde	184
Mediaan	185

56 Mutatie opcenten op de motorrijtuigenbelasting

riesland	1,6%
imburg.	1,8%
Froningen	4.9%

Nucleoper personant mental and anticological and a state of the programment of the control and a state of the control and a state

55 en 56 Opcenten op de motorrijtuigenbelasting

Uitgangspunten

Bij het maken van kaart 55 en 56 zijn we uitgegaan van een personenauto van circa 1.150 kilo (bijvoorbeeld een Volkswagen Golf) die rijdt op benzine. In voorgaande jaren gingen we nog uit van 1000 kilo, maar de gemiddelde auto wordt steeds zwaarder.

Opcenten

Het gemiddelde bedrag aan opcenten voor onze standaardauto bedraagt vanaf 1 april 2011 184 euro. Dit gemiddelde is bijna gelijk aan vorig jaar, de stijging bedraagt 0,4 procent (80 cent). Doordat het aantal auto's toeneemt, stijgt de opbrengst van de opcenten sterker (1,9 procent).⁶⁶

Noord-Holland is, net als vorig jaar, het goedkoopst voor de autobezitter (156 euro). In Zuid-Holland betaalt de automobilist het meest: 218 euro (zie tabel 4).

Stijging

De grootste stijging van het bedrag aan opcenten vindt plaats in Groningen (4,9 procent; bijna 9 euro). De verhoging is volgens de provincie nodig omdat

Tabel 4 Opcenten

Provincie	Opcenten	Bedrag
Groningen	83,0	191
Fryslân	83,0	191
Drenthe	83,6	192
Overijssel	78,5	181
Gelderland	82,7	190
Utrecht	72,6	167
Noord-Holland	67,9	156
Zuid-Holland	95,0	218
Zeeland	69,3	159
Noord-Brabant	71,6	165
Limburg	85,1	196
Flevoland	76,6	176

de opbrengst uit de opcenten in de toekomst zal dalen doordat autorijders schonere auto's aan zullen schaffen en daardoor minder motorrijtuigenbelasting hoeven te betalen.⁶⁷ Zeven provincies veranderen het aantal opcenten niet.

Waterschappen

Inleiding

De waterschappen (ook wel wetterskip en hoogheemraadschap) vormen een afzonderlijke bestuurslaag. Hun grenzen vallen lang niet altijd samen met gemeente- of provinciegrenzen, doordat ze samenhangen met waterstaatkundige eenheden. Waterschappen zorgen voor het keren van zee-, en rivierwater, regelen de waterhoeveelheid, zorgen voor de kwaliteit van het oppervlaktewater en zijn belast met afvalwaterzuivering. Enkele waterschappen beheren daarnaast een deel van het (vaar)wegennet.

Tot 2005 nam het aantal waterschappen ieder jaar gestaag af tot 26 in 2005. Tussen 2006 en 2010 blijft het aantal waterschappen gelijk. In 2011 fuseren de waterschappen De Zeeuwse Eilanden en Zeeuws-Vlaanderen tot waterschap Scheldestromen, waardoor er in 2011 25 waterschappen zijn. Het lijkt er op dat het aantal waterschappen in de toekomst verder af zal nemen. De waterschappen verwachten dat verdergaande opschaling van de waterschappen leidt tot kwaliteitsverbetering en kostenbesparing.⁶⁸

Om hun taken te bekostigen kennen de waterschappen verschillende soorten heffingen. Met de watersysteemheffing worden de waterkering (het dijkonderhoud), de waterbeheersing (de waterhoeveelheid in sloten en plassen), het waterkwaliteitsbeheer (kwaliteit van oppervlaktewateren) en bij sommige waterschappen het wegen- en vaarwegenbeheer bekostigd. Enkele waterschappen bekostigen het wegenonderhoud via een afzonderlijke wegenheffing. Met de zuiveringsheffing wordt de afvalwaterzuivering bekostigd. Al deze belastingen worden opgelegd op basis van de Waterschapswet.

Op basis van de Waterwet (artikel 7.2) kunnen waterschappen een verontreinigingsheffing opleggen aan 'directe lozers', woningen of bedrijven die hun afvalwater rechtstreeks lozen op het oppervlaktewater. Het tarief en tariefsysteem is gelijk aan de zuiveringsheffing. Omdat slechts een klein deel van de huishoudens een verontreinigingsheffing betaalt blijft deze verder buiten beschouwing.

Watersysteemheffing

De tarieven van de watersysteemheffing en de wegenheffing komen tot stand door de kosten die waterschappen maken voor het watersysteem (onder meer regelen van het waterpeil, dijkonderhoud, en kwaliteit van het oppervlaktewater) en voor het wegenonderhoud om te slaan over belanghebbenden. Dit zijn huishoudens ("ingezetenen"), eigenaren van cultuurgrond ("ongebouwd"), eigenaren van natuurterreinen ("natuur") en eigenaren van gebouwen ("gebouwd"). De kosten worden omgeslagen op basis van het uitgangspunt dat de mate van belang bepalend is voor het aandeel in de kosten van een groep. Tegelijkertijd geldt in theorie dat wie een groter belang heeft, meer te zeggen krijgt in het waterschapsbestuur. Dit uitgangspunt staat bekend

Figuur 6 Belangencategorieën in de trits belang, betaling, zeggenschap

	Betaling			
Belangencategorieën	Ingezetenen (huishoudens)	Gebouwd (eigenaren gebouwen)	Ongebouwd (agrariërs)	Natuur (eigenaren natuurterreinen)
	Zeggenschap			
Belangencategorieën	Ingezetenen (huishoudens)	Bedrijven	Ongebouwd (agrariërs)	Natuur (eigenaren natuurterreinen)

92

Waterschappen

(1902) dpi Kartemaci (ba.: Pille 25) Afgit-Resolin), Kolbrisqui, Sairde Stiniated spo Es Version 2015-10 SQC Version II.) Herizin 5 St. Rippe en Medicaday, Martin 59, Pro-Sancian 2015-10 SQC Version II.) Herizin 5 St.

als de trits "belang, betaling, zeggenschap".

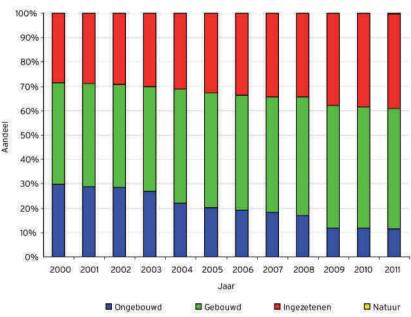
Het is echter in de praktijk niet zo dat wie meer betaalt ook meer te zeggen krijgt. Dit komt doordat er in de huidige Waterschapswet andere belangencategorieën worden onderscheiden voor betaling dan voor zeggenschap (zie figuur 6). Voor betaling zijn dit ingezetenen, gebouwd, ongebouwd en natuur. Voor zeggenschap zijn dit ingezetenen, bedrijven, ongebouwd en natuur. Huiseigenaren hebben dus geen afzonderlijke vertegenwoordiging in het waterschapsbestuur. De wetgever is er van uit gegaan dat hun belangen worden behartigd door de vertegenwoordigers van de ingezetenen. Toch betalen huiseigenaren wel het grootste aandeel in de kosten.

Hoe moet worden bepaald wie precies welk belang heeft is vastgelegd in de Waterschapswet. Het aandeel dat ingezetenen betalen wordt bepaald op basis van de bevolkingsdichtheid in het waterschapsgebied. Het aandeel van de overige categorieën wordt vervolgens vastgesteld op basis van hun aandeel in de economische waarde van gebouwen (woz-waarde) en grond. De berekende percentages worden vastgelegd in een kostentoedelingsverordening.

Opbrengst waterschapsbelasting

In figuur 7 is weergegeven welk aandeel van de opbrengst wordt betaald door huishoudens (ingezetenen), eigenaren van gebouwen (gebouwd), en eigenaren van grond (ongebouwd; tot 2009 inclusief natuur). In 2000 bedroeg de opbrengst uit de heffing voor eigenaren van grond nog 30 procent van het totaal, de opbrengst uit de heffing voor eigenaren van gebouwen was 42 procent van het totaal en van ingezetenen 28 procent. In 2011 bedraagt de opbrengst uit de heffing voor grondeigenaren nog maar 11 procent van de totale opbrengst. Dat is een daling van 18 procentpunt. De opbrengst uit de heffing voor huishoudens is gestegen tot 39 procent en voor eigenaren van gebouwen tot 49 procent. Bijna de helft van de opbrengst van de watersysteemheffing is dus afkomstig van eigenaren van gebouwen.

^a De opbrengst uit de categorie natuur is gering (2 miljoen euro) en het aandeel van natuur in de totale opbrengst is daardoor niet te zien in de figuur.

De lastenverschuiving vóór 2009 komt volgens de waterschapsbesturen doordat waterschappen meer werk zijn gaan doen dat in het belang is van huiseigenaren en inwoners in het algemeen en minder voor grondeigenaren. Van 2008 op 2009 is er een relatief grote verschuiving in de opbrengstverdeling. Dit komt omdat in 2009 de wet modernisering Waterschapsbestel van kracht is geworden. Sindsdien worden de kosten in veel waterschappen op een andere wijze verdeeld dan voorheen. Over het algemeen geldt dat eigenaren van grond een kleiner deel van de kosten zijn gaan betalen en eigenaren van gebouwen een groter deel.⁶⁹

Bezuinigingen en waterschappen

De Unie van Waterschappen heeft in november 2009 via een brief aan de staatssecretaris bekend gemaakt op welke wijze waterschappen de Rijksbegroting kunnen ontlasten. De Unie stelt voor dat waterschappen de muskus- en beverrattenbestrijding volledig overnemen van provincies en dat zij een deel van de bekostiging van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) voor hun rekening gaan nemen. Dit levert de staat jaarlijks 100 miljoen euro op. De lastenstijging voor waterschappen zou beperkt kunnen blijven omdat waterschappen verwachten op andere fronten te kunnen besparen, met name door intensievere samenwerking met gemeenten, de rijksoverheid en andere waterschappen. Daarnaast kunnen waterschappen de bijdrage aan het HWBP op de balans zetten, waardoor zij de bijdrage over meerdere jaren af kunnen schrijven. Dit is echter een keuze van de waterschappen, zij kunnen ook besluiten de bijdrage wel in een keer te voldoen. Dit leidt weliswaar tot een stijging van de tarieven, maar betekent ook dat er geen rente hoeft te worden betaald.70

Op 23 november 2010 heeft de Tweede Kamer een spoedwet aangenomen waarin de bijdrage van waterschappen aan het HWBP en de verantwoordelijkheid voor het bestrijden van muskus- en beverratten is geregeld. De wet is aangenomen op het moment dat waterschappen de tarieven begroting voor 2011 al hadden vastgesteld. In enkele waterschappen leidt de nieuwe wet dit jaar tot een tariefverhoging. Andere waterschappen

hebben de bijdrage nog niet opgenomen in de begroting of zullen deze gaan afschrijven. De wet is op het moment van schrijven nog in behandeling bij de Eerste Kamer.

Waterschappen in deze atlas

In deze atlas geven we de tarieven weer voor de zuiveringsheffing, en het bedrag dat ingezetenen en huiseigenaren betalen voor de watersysteemheffing en de wegenheffing tezamen. In waterschappen waar op verschillende plaatsen verschillende tarieven worden gehanteerd wordt het gewogen gemiddelde gehanteerd, gewogen naar aantal ingezetenen (ingezetenenheffing) of de totale waarde van het onroerend goed (heffing gebouwd). Op de kaarten zijn, om de oriëntatie te vergemakkelijken, ook de gemeentegrenzen ingetekend (dunne zwarte lijnen).

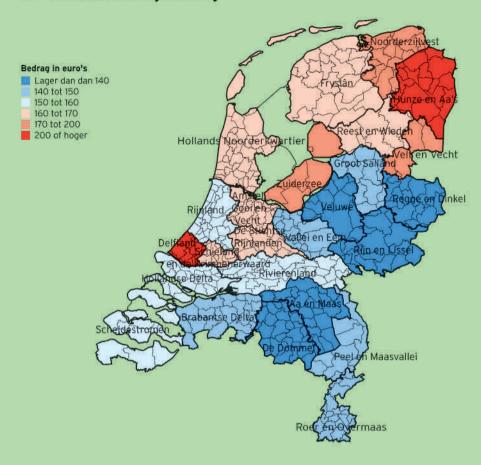

95

Waterschappen

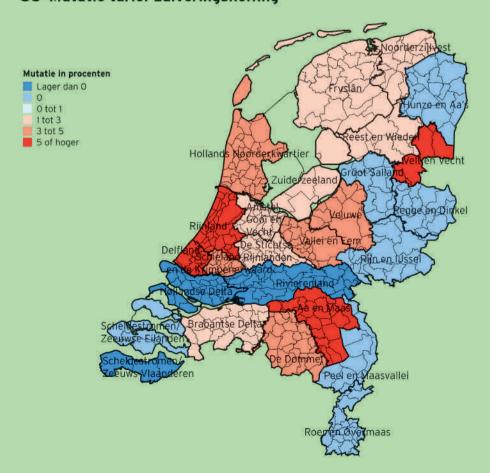

57 Tarief zuiveringsheffing

Rijn en IJssel	122
Aa en Maas	124
Veluwe	132
Velt en Vecht	199
Hunze en Aa's	205
Delfland	235
Gemiddelde	158
Mediaan	157

58 Mutatie tarief zuiveringsheffing

Scheldestromen/Zeeuws-Vlaanderen	-4,8%
Rivierenland	-1,8%
Hollandse Delta	-1,4%
Rijnland	7,0%
Aa en Maas	7,2%
Delfland	9,1%

[60] O del Garcemed Oss, Pills 708, Algis-Recolling, Color-Regin, S.G-Ove Simulated Spet Colors | Tithe Mon. Phys. Phys. B 50, 52, 202 (No. Second L.) Revision 5 851, Ripped on Medical May Married 59, 2021 Life(17) 98. Proceedings of the Color of the Married State of the Color of the Col

57 en 58 Zuiveringsheffing

Algemeen

Het zuiveren van het Nederlandse afvalwater dat op de riolering wordt geloosd is met ingang van 2000 de exclusieve verantwoordelijkheid van de waterschappen. Er zijn in 2011 25 waterschappen die zich bezig houden met zuiveren. Deze waterschappen beheren in totaal circa 350 zuiveringsinstallaties.⁷¹

Tarieven

Waterschappen bekostigen de afvalwaterzuivering via een zuiveringsheffing die wordt opgebracht door huishoudens en bedrijven binnen hun beheersgebied. Deze heffing vindt plaats op basis van de Waterschapswet. De grondslag wordt gevormd door het aantal vervuilingseenheden. Meerpersoonshuishoudens betalen drie keer zo veel als alleenwonenden. Voor meerpersoonshuishoudens varieert het tarief van 122 euro (Rijn en IJssel) tot 235 euro (Delfland). Het gewogen gemiddelde bedraagt 158 euro.⁷² Dit is 2,6 procent (3,95 euro) hoger dan vorig jaar.

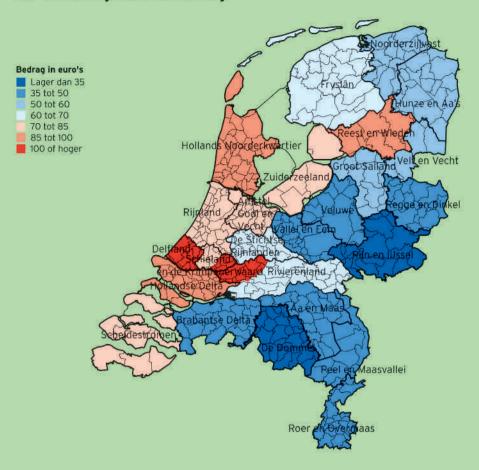
Mutatie

De zuiveringsheffing is het sterkst gestegen in Delfland, namelijk met 9,1 procent (19,59 euro). Delfland heeft de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de rioolwaterzuivering. De kosten zijn hierdoor opgelopen. Het tarief zal daarom een aantal jaar relatief sterk stijgen. De heffing daalt in 6 waterschappen. De daling is het sterkst in het voormalige waterschap Zeeuws-Vlaanderen dat vanaf 2011 deel uitmaakt van Scheldestromen. Het bedrag in dit deel van Scheldestromen is 4,8 procent (7,92 euro) lager dan wat men in 2010 betaalde.

Kwijtschelding

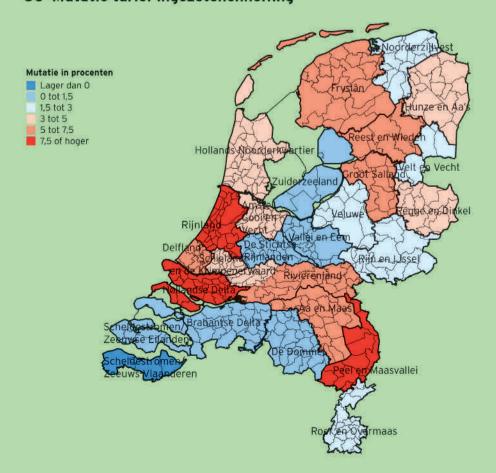
In alle waterschappen is het mogelijk kwijtschelding aan te vragen voor zowel de zuiveringsheffing als de ingezetenenheffing. Hierbij gelden dezelfde voorwaarden als bij kwijtschelding van gemeentelijke belastingen (zie de tekst bij kaart 35 en 36). Van de huidige 25 waterschappen hanteren 23 een kwijtscheldingsnorm van 100 procent. Een van deze waterschappen, Veluwe, hanteerde tot en met 2010 een kwijtscheldingsnorm van 90 procent. De Dommel en Regge en Dinkel kennen in 2011 als enige een kwijtscheldingnorm van 95 procent.

59 Tarief ingezetenenheffing

De Dommel	29
Rijn en IJssel	34
Roer en Overmaas	36
Delfland	106
Rivierenland/Alblasserwaard en	
Vijfheerenlanden	109
Schieland en de Krimpenerwaard/	
Krimpenerwaard	114
Gemiddelde	66
Mediaan	66

60 Mutatie tarief ingezetenenheffing

Scheldestromen/	
Zeeuws-Vlaanderen	-12%
Scheldestromen/	
Zeeuwse Eilanden	0%
De Stichtse Rijnlanden	0%
Peel en Maasvallei	10%
Hollandse Delta	11%
Rijnland	14%

59 en 60 Ingezetenenheffing

Algemeen

De ingezetenenheffing is een vast bedrag per huishouden. In de meeste waterschappen is dit één bedrag, de watersysteemheffing. Vier waterschappen (Hollandse Delta, Hollands Noorderkwartier, Rivierenland en Schieland en de Krimpenerwaard) hanteren daarnaast een wegenheffing. Hiermee worden de kosten gedekt van het wegenonderhoud dat wordt uitgevoerd door het waterschap.73 Waterschappen onderhouden vaak maar in een klein deel van het waterschapsgebied wegen. Alleen de inwoners van deze gebieden betalen voor het onderhoud van wegen. Daardoor is het mogelijk dat binnen één waterschap verschillende tarieven gelden. Waar deze grenzen bekend zijn (Rivierenland en Schieland en de Krimpenerwaard) wordt het tarief per deelgebied weergegeven. Bij de andere twee waterschappen (Hollandse Delta en Hollands Noorderkwartier) wordt een (naar het aantal ingezetenen) gewogen gemiddelde gehanteerd.

Tarieven

De ingezetenenheffing is het hoogst in het gebied van het voormalige hoogheemraadschap van de Krimpenerwaard, sinds 2005 onderdeel van hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (114 euro). Inwoners van de Krimpenerwaard betalen meer dan de inwoners van het voormalige hoogheemraadschap van Schieland omdat zij ook voor wegenbeheer betalen (41 euro extra). Waterschap De Dommel heeft de laagste ingezetenenheffing (29 euro). Het gewogen gemiddelde tarief bedraagt 66 euro. Dat is 4,9 procent (3,10 euro) hoger dan vorig jaar.

Achtergronden

Tariefverschillen tussen waterschappen kunnen verschillende achtergronden hebben. In de waterschappen in Noord- en Zuid-Holland en Zeeland, waar een deel van de ingezetenenheffing wordt gebruikt om het beheer van wegen te bekostigen, mag verwacht worden dat de gemeenten juist lagere kosten hebben omdat ze minder wegen hoeven te onderhouden. Waterschappen zonder

kustlijn of grote rivieren, en op hooggelegen gebieden, hebben doorgaans lagere kosten.

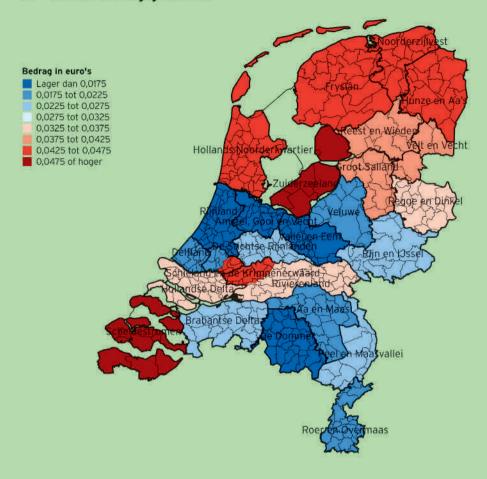
Verder rekent het ene waterschap een groter deel van de totale kosten toe aan ingezetenen dan het andere. Dit hangt af van de bevolkingsdichtheid: hoe groter de bevolkingsdichtheid, hoe groter het aandeel van de kosten dat ingezetenen betalen. Tegelijkertijd geldt echter dat wanneer er meer mensen in een waterschapsgebied wonen, de kosten door een groter aantal ingezetenen worden betaald.

Mutatie

Het tarief stijgt het sterkst in Rijnland (14 procent; 9,25 euro). De stijging komt onder meer doordat het waterschap een nieuwe kostentoedelingsverordening heeft vastgesteld. Hier in is bepaald dat ingezetenen een groter deel van de kosten opbrengen dan voorheen.

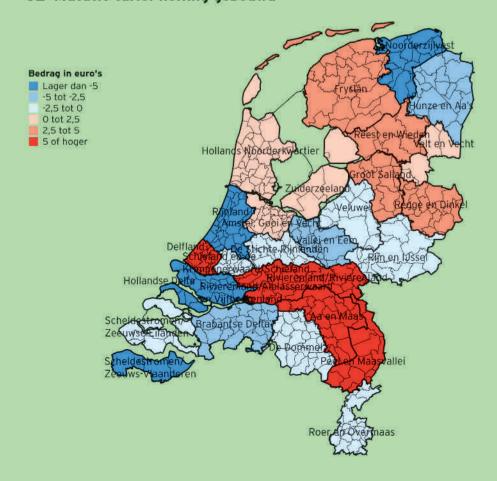
Het tarief daalt in het voormalige waterschap Zeeuws-Vlaanderen (daling van 12 procent ofwel 11,21 euro). Dit waterschap gaat in 2011 op in Scheldestromen en de tarieven in het nieuwe waterschap zijn lager dan in het voormalige waterschap.

61 Tarief heffing gebouwd

De Dommel	0,0125
Vallei en Eem	0,0128
Amstel, Gooi en Vecht	0,0136
Rivierenland/	
Alblasserwaard en Vijfheerenlanden	0,0473
Scheldestromen/Zeeuwse Eilanden	0,0516
Zuiderzeeland	0,0556
Gemiddelde	0,0269
Modiaan	0.0345

62 Mutatie tarief heffing gebouwd

Scheidestromen/	
Zeeuws-Vlaanderen	-35%
Rijnland	-8%
Noorderzijlvest	-6%
Rivierenland/	
Alblasserwaard en Vijfheerenlanden	7%
Peel en Maasvallei	7%
Rivierenland/Rivierenland	8%

[850] Bol. Garmond Once The Str. Applementation of the Strategies of the Strategi

61 en 62 Heffing gebouwd

Algemeen

De heffing gebouwd wordt geheven van eigenaren van gebouwde onroerende zaken (vooral huiseigenaren). De waterschappen gebruiken de wozwaarde als grondslag voor deze heffing. De tarieven worden, net als bij gemeenten, uitgedrukt als percentage van de woz-waarde van de onroerende zaken. Waterschappen kunnen gebieden aanwijzen waar eigenaren een lager of juist hoger bedrag betalen dan in de rest van het waterschapsgebied. In de Waterschapswet is vastgelegd wanneer dit is toegestaan.

Tarieven

Waterschap Zuiderzeeland heeft het hoogste tarief (0,0556 procent van de woz-waarde). De Dommel heeft het laagste tarief (0,0125 procent). Het (naar grondslag) gewogen gemiddelde tarief is 0,0269 procent. Dat is, gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarden als gevolg van hertaxatie, 0,1 procent hoger dan vorig jaar. Een huiseigenaar betaalt nu gemiddeld 65 euro voor de heffing gebouwd. Dat is gelijk aan 2010.

Achtergronden

Tariefverschillen worden, behalve door verschillen in toerekening aan groepen belanghebbenden en kostenverschillen, veroorzaakt door de grote verschillen in woz-waarde tussen waterschappen. Anders dan bij gemeenten vindt tussen waterschappen geen verevening van belastingcapaciteit plaats. Bij lage woningwaarden is dan een hoger tarief nodig om een bepaalde opbrengst te behalen.

Hertaxatie

De taxatiewaarde van onroerende zaken is dit jaar opnieuw geactualiseerd (zie kaart 2 en 3). We hebben de tariefmutaties gecorrigeerd voor deze waardeontwikkeling.⁷⁴ De door ons gehanteerde waardestijgingen zijn actueler dan de waardestijgingen die waterschappen hebben gehanteerd bij het vaststellen van de tarieven.

De meeste waterschappen hebben het tarief van de heffing gebouwd in december vastgesteld, op basis van de toen bekende gegevens rond de taxatiewaarden.

Mutatie

De procentuele stijging van de heffing gebouwd is het sterkst in het deel van Rivierenland waar de belastingbetaler geen wegenheffing betaalt (8,0 procent, ofwel 0,0026 procentpunt van de wozwaarde). De stijging komt volgens het waterschap doordat er maatregelen moeten worden genomen om te voldoen aan het Nationaal Bestuursakkoord Water en de Europese Kaderrichtlijn Water. Daarnaast is een verhoging nodig omdat waterschappen de muskusratbestrijding overnemen van provincies en een bijdrage gaan leveren aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma.

Het voor de woz-ontwikkeling gecorrigeerde tarief daalt in 15 waterschappen. De daling is het grootst in het voormalige waterschap Zeeuws-Vlaanderen, dat sinds 2011 is opgegaan in het nieuwe waterschap Scheldestromen (35 procent; 0,0276 procentpunt van de woz-waarde). De verlaging is een gevolg van de fusie met waterschap Zeeuwse Eilanden. Het nieuwe waterschap verwacht door de fusie minder kosten te maken waardoor belastingtarieven laag kunnen blijven.

of decrement loss. His 25, Agric Hooding, Calabology, asked as expensional transfer agel covincil [1] on 2015.02 on 2015.02 on 2015.03 on 2015.

Verantwoording

Bronnen

De gemeentekaarten in deze atlas zijn gebaseerd op opgaven van de afzonderlijke gemeenten. De gegevens zijn in de periode van november 2010 tot februari 2011 door COELO verzameld. In eerste instantie is daarbij gebruik gemaakt van een elektronisch vragenformulier, waarin diverse controles zitten ingebouwd. Enkele gemeenten hebben een papieren vragenlijst ingevuld. Van een groot aantal gemeenten is aanvullende informatie per e-mail, telefoon of post verkregen. De gegevens zijn waar mogelijk vergeleken met die van vorig jaar, en bij grote veranderingen is navraag gedaan. Ook de provincie- en waterschapskaarten zijn gebaseeerd opgaven door afzonderlijke provincies en waterschappen. Voor de waterschapsgegevens is samengwerkt met het CBS en de Unie van Waterschappen, die de inzameling coördineerde.

Waarde onroerende zaken

De gemiddelde waarde van woningen per gemeente is berekend door de gemiddelde waarde in 2010 (bron: CBS) te verhogen met de waardestijging van woningen. De waardestijging is de stijging van de totale waarde van woningen, exclusief areaaluitbreiding (verandering van de hoeveelheid woningen). Die waardestijging is bij de gemeenten opgevraagd. In enkele gevallen konden gemeenten alleen de waardestijging inclusief areaal leveren. Dan is dit cijfer gecorrigeerd aan de hand van de mutatie van het aantal woningen. Sommige gemeenten konden helemaal geen waardeontwikkeling leveren. In die gevallen is waar mogelijk gebruik gemaakt van voorlopige waardegegevens van de Waarderingskamer. Dit is ook bij niet-woningen soms gebeurd. Voor welke gemeenten dit geldt is te zien op kaart 2 respectievelijk kaart 3 (witomlijnde gemeenten).

Gemiddelden

Waar in deze atlas sprake is van gemiddelden gaat het, tenzij anders vermeld, om naar inwonertal gewogen gemiddelden. Waar nultarieven voorkomen, zoals bij de rioolheffing, zijn de "nullen" in de berekening van de gemiddelden meegenomen, tenzij anders vermeld.

Inflatie

De cijfers in de Atlas zijn niet gecorrigeerd voor inflatie tenzij dit in de tekst wordt vermeld.

Tarieven heffingskortingen

Na de afschaffing van de zalmsnip in 2005 zijn sommige gemeenten op eigen kosten een heffingskorting gaan verlenen. Deze kan gekoppeld zijn aan een specifieke belasting, of het karakter hebben van een korting op de gehele aanslag. Als de heffingskorting is gekoppeld aan een bepaalde heffing is het desbetreffende bedrag door ons simpelweg afgetrokken van het tarief. Alleen in de overige gevallen spreken wij in deze atlas nog van een heffingskorting.

Meerpersoonshuishoudens

In veel gemeenten is het tarief van de reinigingsheffing of de rioolheffing afhankelijk van de grootte van het huishouden. De meeste gemeenten maken hierbij alleen onderscheid tussen éénpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens. Enkele gemeenten passen een verdere differentiatie toe. In de Atlas wordt in deze gevallen het tarief vermeld dat geldt voor een driepersoonshuishouden.

Uitgangspunten waterverbruik en afvalaanbod

Daar waar tarieven aan waterverbruik (rioolheffing) of afvalaanbod (reinigingsheffing) zijn gerelateerd hebben wij veronderstellingen gemaakt om te komen tot jaarbedragen per huishouden. Hiervoor is in eerste instantie altijd aangesloten bij landelijke gemiddelden. Huishoudens in gemeenten waar voor de afvalinzameling per kilo, vuilniszak of lediging wordt betaald (diftar) bieden over het algemeen echter minder afval aan dan huishoudens in andere plaatsen. Uit wetenschappelijk onderzoek zijn vuistregels af te leiden over het afvalaanbodverminderende effect van de verschillende diftarsystemen.⁷⁵ Dit effect bleek onlangs wat minder groot dan gedacht.⁷⁶ Uitgaande

van het jaarlijkse huishoudelijke afvalaanbod, uitgesplitst naar restafval en gft-afval per persoon, gecombineerd met aannames omtrent het soortelijk gewicht van afval⁷⁷ is voor de diverse tariefsystemen berekend van hoeveel zakken, ledigingen of kilo's moet worden uitgegaan om bedragen per huishouden te berekenen.⁷⁸ Waar huishoudens de keus hebben tussen verschillende soorten bakken of zakken wordt steeds uitgegaan van de goedkoopste mogelijkheid.

Diftar heeft bij de rioolheffing veel minder invloed dan bij de reinigingsheffing (zie de tekst bij kaart 19 en 20). Wij houden er daarom geen rekening mee. Waar van toepassing is voor een éénpersoonshuishouden uitgegaan van een waterverbruik van afgerond 47 m³. Voor een meerpersoonshuishouden gaan we uit van drie personen of een waterverbruik van 141 m³. Dit op basis van onderzoek van Vewin. Waar tot een verbruik van 250 m³ hetzelfde tarief van toepassing is, spreken we van een vastrecht.

Ozb

Bij het afsluiten van deze atlas hadden verschillende gemeenten nog niet de uiteindelijke ozb-tarieven vastgesteld. Van twee gemeenten (Beesel en Bodegraven-Reeuwijk) zijn voorlopige tarieven opgenomen, omdat vrijwel vaststond dat dit de definitieve tarieven zouden worden. De ozb-tarieven van Eijsden-Margraten, Heumen, Medemblik, Stichtse Vecht en Vlagtwedde konden helaas niet worden opgenomen zonder de publicatie van deze atlas nog langer uit te stellen.

De ozb-aanslag per huishouden is berekend door uit te gaan van de in de betreffende gemeente gevonden gemiddelde woz-waarde. Deze waarde wordt vermenigvuldigd met het relevante tarief.

De opbrengst van de ozb is gelijk aan het tarief maal de grondslag. Gemeenten waar de belastinggrondslag - de waarde van de onroerende zaken binnen de gemeentegrenzen - relatief laag is, moeten dus hogere ozb-tarieven vaststellen dan gemeenten waar deze hoog is om een zelfde belastingopbrengst te verkrijgen. Het verdeelstelsel van de algemene uitkering uit het gemeentefonds houdt hier rekening mee: gemeenten met een hoge

belastingcapaciteit ontvangen een lagere algemene uitkering.

Gestandaardisserd ozb-tarief

Op bladzijde 18 van deze atlas staat uitgelegd dat ozb-tarieven van verschillende gemeenten niet zonder meer kunnen worden vergeleken. Doordat verschillen in belastingcapaciteit via het verdeelsysteem van de algemene uitkering niet volledig wordt verevend, kunnen gemeenten met bovengemiddelde waarden van onroerende zaken bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan gemeenten waar onroerende zaken minder waard zijn. Gemeenten met lage waarden van onroerende zaken kennen dan ook relatief hoge ozb-tarieven.

Om de hoogte van de ozb-tarieven toch te kunnen vergelijken berekenen wij gestandaardiseerde tarieven. Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou worden verevend). Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo (dus rekening houdend met de eigeninkomstenmaatstaf) dezelfde ozb-opbrengst per inwoner.

De algemene uitkering aan een individuele gemeente wordt verlaagd met een bedrag dat is gerelateerd aan de ozb-opbrengst bij hantering van het rekentarief (belastinggrondslag keer rekentarief). Het rekentarief is afgeleid van het gemiddelde ozb-tarief. Het totaal van deze "kortingen" vloeit overigens weer in het gemeentefonds. De eigeninkomstenmaatstaf beïnvloedt uitsluitend de verdeling van het gemeentefonds, niet de omvang ervan.

Bij een volledige verevening van de belastinggrondslag zou een gemeente geen direct financieel belang meer hebben bij uitbreiding van de lokale belastinggrondslag. De extra belastingopbrengst wordt dan (bij hantering van het rekentarief) immers precies tenietgedaan door de verlaging van de algemene uitkering. De gemeentelijke belastingcapaciteit wordt daarom slechts *gedeeltelijk* gecompenseerd. De

eigeninkomstenmaatstaf wordt berekend op basis van 70 procent van de waarde van niet-woningen en 80 procent van de waarde van woningen.⁷⁹ Doordat niet volledig wordt verevend kunnen gemeenten met bovengemiddelde waarden van onroerende zaken bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan gemeenten waar onroerende zaken minder waard zijn. Gemeenten met lage waarden van onroerende zaken kennen dan ook relatief hoge ozb-tarieven.

Om de hoogte van de ozb-tarieven toch te kunnen vergelijken zijn gestandaardiseerde tarieven berekend. Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou worden verevend). Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo (dus rekening houdend met de eigeninkomstenmaatstaf) dezelfde ozb-opbrengst per inwoner.⁸⁰

Om de berekening inzichtelijk te maken geven we hier een rekenvoorbeeld. We vergelijken de gemeente met de laagste woningwaarde per inwoner (Pekela, 61.359 euro) met de gemiddelde gemeente, waar de woningwaarde per inwoner 103.879 euro bedraagt. Uitgangspunt is dat de eigeninkomstenmaatstaf voor een gemeente met een gemiddelde belastingcapaciteit per saldo geen effect heeft: het af te dragen bedrag is gelijk aan het bedrag dat via de algemene uitkering weer terugkomt. Pekela ontvangt als gevolg van de eigeninkomstenmaatstaf een algemene uitkering die per inwoner 31,81 euro hoger ligt dan die voor een gemeente met een gemiddelde belastingcapaciteit.81 Bij een verevening van honderd procent zou Pekela niet 31,81 euro maar 39,76 euro per inwoner extra aan algemene uitkering ontvangen.82 Door de onvolledige verevening komt Pekela dus 7,95 euro per inwoner tekort. Om per saldo evenveel te besteden te hebben als een gemeente met gemiddelde woningwaarde moet Pekela een ozbtarief hanteren dat 0,0130 procentpunt hoger ligt.83 Het gestandaardiseerde tarief voor woningen is voor Pekela dus gelijk aan het feitelijke tarief min 0,0130 procentpunt. Het gestandaardiseerde tarief voor niet-woningen wordt op soortgelijke wijze berekend.

Toeristenbelasting

Waar het tarief afhangt van de overnachtingsprijs is uitgegaan van een bedrag dat jaarlijks wordt verhoogd op basis van de consumentenprijsindex voor accommodaties (CBS). Voor 2010 is dit 90,77 euro en voor 2011 90,47 euro.

Waar het tarief afhangt van het aantal sterren is uitgegaan van drie sterren. Den Haag maakt binnen de categorie driesterrenhotels nog weer onderscheid tussen hotels met meer of met minder dan 30 kamers. Wij hebben voor de eerste groep gekozen.

105

Algemeen

1 (Streemed Once File FOS, Aight-Reading, Color-Seps, Science Strukture Spot Colors | FRAS ASOLIO, Sealing Sec For 2015, U.S. Werecom B.J. Hwaland Sell, Russom on Medicaday, Marris 59, 2011 FIGHES 99

Tabel 5 Woonlasten per gemeente^a

(Ozb, rioolheffing en reinigingsheffing; woning met gemiddelde waarde; na aftrek van eventuele heffingskorting; euro per jaar per huishouden)

			Rang		Rang
	Woonlasten	Woonlasten	nummer ^d		nummer ^d
	éénpersoons-	meerpersoons-	meerpersoons-	Netto	netto
	huishouden	huishouden ^b	huishouden	woonlasten ^e	woonlasten
Groningen ^e	617	683	2 	725	
Appingedam	718	743	332	789	388
Bedum	661	661	168	711	279
Bellingwedde	617	680	212	720	302
De Marne	667	729	313	774	372
Delfzijl	673	738	324	805	406
Eemsmond	548	560	21	620	97
Groningen	649	731	315	762	357
Grootegast	604	685	223	733	321
Haren	678	755	349	702	266
Hoogezand-Sappemeer	558	627	91	682	212
Leek	509	701	267	734	322
Loppersum	732	780	373	841	429
Marum	706	787	383	816	414
Menterwolde	689	709	280	764	359
Oldambt	703	763	358	820	419
Pekela	645	727	311	802	402
Slochteren	665	687	228	731	317
Stadskanaal	502	569	29	626	111
Ten Boer	721	721	297	777	373
Veendam	572	632	107	691	231
Vlagtwedde	Tarieve	en nog niet bekend			
Winsum	766	789	384	846	435
Zuidhorn	585	646	140	695	248
Fryslân	574	647		679	
Achtkarspelen	612	693	245	743	341
Ameland	441	531	7	442	1
Boarnsterhim	734	771	365	787	385
Dantumadiel	570	620	76	668	177
Dongeradeel	608	639	128	692	232
Ferwerderadiel	639	711	284	777	375
Franekeradeel	622	668	185	719	295
Gaasterlân-Sleat	489	591	41	589	53
Harlingen	549	591	40	633	118
Heerenveen	538	640	129	655	159
Het Bildt	551	655	154	722	305
Kollumerland c.a.	552	637	124	686	221
Leeuwarden	545	632	108	678	201

3.) 8 dol Varreened Obs. Pile 205, Algús-Resculng, Color-Begni, S.G-Dv? Birnlatck spot Co. Percental Obs. Proceedings of Proceedings of Conference 2015, U.S. 2017, U.S. 2017, M. M. Obs.

	(Rang		Rang
	Woonlasten	Woonlasten	nummer		nummer
	éénpersoons-	meerpersoons-	meerpersoons-	Netto	netto
	huishouden	huishouden⁵	huishouden	woonlasten	woonlasten
Leeuwarderadeel	696	801	393	859	440
Lemsterland	535	638	126	640	123
Littenseradiel	656	711	285	760	354
Menameradiel	575	689	233	741	339
Ooststellingwerf	486	670	191	700	262
Opsterland	518	642	132	666	170
Schiermonnikoog	533	751	344	599	68
Skarsterlân	610	610	63	617	92
Smallingerland	621	658	165	690	226
Súdwest Fryslân/Bolsward	559	599	50	621	100
Súdwest Fryslân/Nijefurd	559	599	50	621	102
Súdwest Fryslân/Sneek	559	599	50	621	100
Súdwest Fryslân/Wûnseradiel	559	599	50	624	109
Súdwest Fryslân/Wymbritseradiel	559	599	50	621	103
Terschelling	549	549	14	444	2
Tytsjerksteradiel	579	663	171	691	227
Vlieland	511	709	282	586	49
Weststellingwerf	579	675	202	704	272
Drenthe	622	675		698	
Aa en Hunze	602	665	175	656	160
Assen	560	630	97	670	184
Borger-Odoorn	640	694	253	720	298
Coevorden	689	738	323	768	364
De Wolden	613	681	215	669	181
Emmen	689	723	304	771	368
Hoogeveen	570	641	131	682	211
Meppel	636	636	113	658	162
Midden-Drenthe	610	655	157	675	193
Noordenveld	609	655	155	651	145
Tynaarlo	544	633	110	619	95
Westerveld	648	723	303	682	210
A 2010221	201	670		204	
Overijssel	621	670	101	694	200
Almelo	667	667	181	712	280
Borne	714	714	289	727	312
Dalfsen	487	584	36	569	39
Deventer	669	669	189	692	234
Dinkelland	706	766	361	770	365
Enschede	675	709	281	755	349
Haaksbergen	579	628	93	647	138
Hardenberg	543	648	143	691	228
Hellendoorn	652	697	262	701	265

Objection of Actionated Object Filter Post, Algain-Passoine, Color-Papis, SpérOvé Birmiettes spot Colored Object Filter Files Filter Personne D.J. Revision 5 851, Rupper on Medicaday, Marris 59, 801, 1421 - Personne Solds Colored Objects Filter Fi

			Rang		Rang
	Woonlasten	Woonlasten	nummer		nummer
	éénpersoons-	meerpersoons-	meerpersoons-	Netto	netto
	huishouden	huishouden ^b	huishouden	woonlasten	woonlasten
Hengelo	670	670	190	699	256
Hof van Twente	683	735	321	736	326
Kampen	548	620	75	653	152
Losser	703	703	271	732	319
Oldenzaal	586	688	229	700	260
Olst-Wijhe	658	763	359	782	379
Ommen	652	652	146	640	122
Raalte	504	596	46	605	77
	577		109	649	142
Rijssen-Holten		632			
Staphorst	571	675	204	706	273
Steenwijkerland	580	685	224	696	249
Tubbergen	624	667	183	684	216
Twenterand	577	681	219	720	301
Wierden	669	723	302	728	313
Zwartewaterland	532	674	198	722	306
Zwolle	566	618	72	631	114
Gelderland	585	668		667	
Aalten	421	612	65	633	119
Apeldoorn	584	673	196	666	174
Arnhem	606	656	158	682	208
Barneveld	576	694	251	678	199
Berkelland	663	822	405	840	427
Beuningen	645	710	283	699	258
Bronckhorst	712	712	286	696	252
Brummen	540	829	412	807	408
Buren	713	753	345	719	296
Culemborg	692	732	317	738	330
Doesburg	455	678	210	693	239
Doetinchem	600	674	201	681	206
Druten	556	647	142	650	143
Duiven	490	691	238	693	241
Ede	627	671	193	669	180
Elburg	524	596	49	604	75
Epe	534	601	60	556	29
Ermelo	483	537	9	509	9
Geldermalsen	650	690	235	654	155
Groesbeek	386	566	26	537	15
Harderwijk	511	558	19	560	32
Hattem	577	681	220	660	164
Heerde	647	751	343	712	281
Heumen		en nog niet bekend	3,13	136	201
Lingewaal	693	733	319	717	290
Lingewaar	693	(33	319	700	290

108

Bijlagen

			Rang		Rang
	Woonlasten	Woonlasten	nummer		nummer
	éénpersoons-	meerpersoons-	meerpersoons-	Netto	netto
	huishouden	huishouden⁵	huishouden	woonlasten	woonlasten
Lingewaard	567	623	81	622	104
Lochem	701	767	363	729	314
Maasdriel	721	761	355	743	342
Millingen aan de Rijn	638	723	305	751	345
Montferland	506	693	246	691	229
Neder-Betuwe	776	816	402	841	432
Neerijnen	801	841	418	835	424
Nijkerk	563	618	71	591	55
Nijmegen	588	627	90	640	124
Nunspeet	532	594	43	577	45
Oldebroek	625	688	230	687	223
Oost Gelre	433	653	151	678	200
Oude IJsselstreek	596	689	231	698	255
Overbetuwe	586	651	145	653	153
Putten	487	540	-11	511	11
Renkum	665	826	410	787	384
Rheden	601	644	136	640	125
Rijnwaarden	500	695	257	718	292
Rozendaal	843	870	429	665	169
Scherpenzeel	585	625	84	621	99
Tiel	561	640	130	666	171
Ubbergen	627	652	147	624	108
Voorst	730	783	376	758	352
Wageningen	619	783	379	810	409
West Maas en Waal	687	742	328	736	327
Westervoort	674	753	346	785	381
Wijchen	604	622	78	609	88
Winterswijk	480	773	368	798	397
Zaltbommel	690	730	314	730	316
Zevenaar	390	480	1	489	3
Zutphen	517	663	170	674	192
Utrecht	562	618		592	
Amersfoort	521	573	32	565	36
Baarn	622	622	79	543	20
Bunník	794	865	426	787	383
Bunschoten	468	492	2	500	6
De Bilt	628	805	395	688	225
De Ronde Venen/Abcoude	701	754	347	692	235
De Ronde Venen/De Ronde Venen	615	676	206	613	91
Eemnes	600	780	374	726	311
Houten	476	601	58	572	41
IJsselstein	453	744	335	740	333

(5)) dp. (Arrienned Date File FOS, Algal-Resolung, Color-Repu, Sci-OVE Birnlette Spot Oxcome Prendent Spot Oxcome Date For National Color-Repuis on Verticeday, Natural 29, 2011 Biological Color Spot Oxformation (No. 1972) (2011) Prendent Prend

109

Bijlagen

	<u> </u>				
			Rang		Rang
	Woonlasten	Woonlasten	nummer⁴		nummer ^d
	éénpersoons-	meerpersoons-	meerpersoons-	Netto	netto
	huishouden	huishouden⁵	huishouden	woonlasten	woonlasten
Leusden	547	589	38	548	22
Lopik	525	654	152	654	156
Montfoort	661	758	354	736	328
Nieuwegein	454	556	17	567	38
Oudewater	600	708	279	666	172
Renswoude	627	690	236	665	168
Rhenen	590	698	264	677	198
Soest	545	575	33	517	12
Stichtse Vecht	Tariev	en nog niet bekend			
Utrecht	705	705	276	693	242
Utrechtse Heuvelrug	598	674	199	594	57
Veenendaal	464	531	8	541	18
Vianen	616	681	218	683	213
Wijk bij Duurstede	665	665	178	646	135
Woerden	614	656	160	638	120
Woudenberg	611	665	176	643	131
Zeist	551	632	103	548	21
Noord-Holland	586	658		629	
Aalsmeer	668	790	386	745	343
Alkmaar	438	526	5	540	17
Amstelveen	646	677	207	613	89
Amsterdam Centrum	514	590	39	552	24
Amsterdam Westpoort	479	543	12	505	7
Amsterdam West	549	637	118	598	64
Amsterdam Nieuw-West	546	632	104	594	58
Amsterdam Zuid	556	645	138	607	85
Amsterdam Noord	554	643	134	605	78
Amsterdam Oost	549	636	115	598	62
Amsterdam Zuid-oost	591	643	134	605	78
Anna Paulowna	533	619	74	646	134
Beemster	627	691	237	648	139
Bergen NH	847	917	437	781	378
Beverwijk	567	653	150	668	179
Blaricum	1025	1165	444	876	442
Bloemendaal/Bennebroek	928	982	440	674	191
Bloemendaal/Bloemendaal	916	1011	441	701	263
Bussum	543	636	114	510	10
Castricum	651	722	301	681	207
Den Helder	565	657	161	696	250
Diemen	769	822	406	813	412
Drechterland	556	638	125	641	129
Edam-Volendam	522	587	37	556	30

O.D. doj (arremed 00.0 Pile 705, Aight-Reaching Color-Seps, Spirovy Simulated Spot Co.M. Persions 1015, U.S. 707 Version 1015, U.S. 707 Version 10.1 Revision 2 SET, Ripped on Konday, Nator 16, 2011, 105 September 2015, U.S. 707 Version 10.1 Persion 2.0 SET, Ripped on Konday, Nator 16, 2011, 105 SET, 2018, 2019

	====				
			Rang		Rang
	Woonlasten	Woonlasten	nummer		nummer⁴
	éénpersoons-	meerpersoons-	meerpersoons-	Netto	netto
	huishouden	huishouden⁵	huishouden	woonlasten	woonlasten
Enkhuizen	559	655	156	679	202
Graft-De Rijp	600	670	192	648	141
Haarlem	543	665	174	640	126
Haarlemmerliede c.a.	854	884	433	846	436
Haarlemmermeer	604	664	173	647	137
Harenkarspel	575	645	137	640	127
Heemskerk	566	624	82	623	106
Heemstede	698	750	341	599	70
Heerhugowaard	557	599	55	613	90
Heiloo	504	615	69	543	19
Hilversum	606	721	298	677	197
Hoorn	527	601	59	624	110
Huizen	549	618	73	567	37
Koggenland	514	583	35	576	43
Landsmeer	719	793	387	735	325
Langedijk	558	669	188	652	150
Laren	759	911	436	624	107
Medemblik	Tarieven nog niet bekend				
Muiden	794	938	439	846	437
Naarden	670	832	413	684	215
Niedorp	624	695	256	695	247
Oostzaan	741	825	409	788	387
Opmeer	628	719	294	722	308
Ouder-Amstel	654	721	300	641	128
Purmerend	659	659	166	675	194
Schagen	502	601	57	607	82
Schermer	746	803	394	800	399
Stede Broec	546	626	86	653	151
Texel	538	631	100	564	35
Uitgeest	554	637	122	622	105
Uithoorn	653	653	148	641	130
Velsen	721	721	299	713	283
Waterland	598	743	334	701	264
Weesp	563	628	92	604	76
Wieringen	642	713	287	735	324
Wieringermeer	599	811	400	855	439
Wijdemeren	757	834	414	737	329
Wormerland	702	702	269	699	257
Zaanstad	717	717	293	740	334
Zandvoort	610	679	211	599	69
Zeevang	766	837	415	803	403
Zijpe	606	676	205	652	149

	<u> </u>				E to testino
	10/	Maria Cara	Rang		Rang
	Woonlasten	Woonlasten	nummer⁴	ATRAFR	nummerd
	éénpersoons- huishouden	meerpersoons- huishouden ^b	meerpersoons- huishouden	Netto woonlasten	netto woonlasten
				woomasten	woomasten
Zuid-Holland	615	677		683	
Alblasserdam	685	745	337	770	367
Albrandswaard	662	784	380	765	361
Alphen a/d Rijn	612	704	272	710	278
Barendrecht	503	789	385	781	377
Bergambacht	767	862	424	828	421
Bernisse	625	765	360	760	353
Binnenmaas	512	595	45	587	50
Bodegraven-Reeuwijk/Bodegraven	858	919	438	880	443
Bodegraven-Reeuwijk/Reeuwijk	943	1079	442	1040	444
Boskoop	648	824	408	835	423
Brielle	596	596	47	573	42
Capelle aan den IJssel	644	716	292	740	336
Cromstrijen	517	621	77	608	87
Delft	603	720	295	735	323
Dirksland	707	756	352	774	370
Dordrecht	570	570	30	606	81
Giessenlanden	625	794	388	761	356
Goedereede	582	732	316	654	154
Gorinchem	526	609	62	619	96
Gouda	751	816	403	843	433
Graafstroom	752	851	423	841	431
Hardinxveld-Giessendam	743	743	333	756	351
Hellevoetsluis	522	522	3	529	14
Hendrik-Ido-Ambacht	626	735	320	764	360
Hillegom	675	701	268	684	214
Kaag en Braassem	791	895	435	853	438
Katwijk	515	612	64	603	74
Korendijk	632	668	184	671	186
Krimpen aan den IJssel	720	796	390	802	400
Lansingerland	767	839	416	810	411
Leerdam	779	779	370	797	395
Leiden	558	720	296	719	294
Leiderdorp	628	800	391	777	374
Leidschendam-Voorburg	561	613	67	572	40
Liesveld	776	829	411	829	422
Lisse	550	638	127	601	71
Maassluis	653	696	261	716	286
Middelharnis	476	631	102	648	140
Midden-Delfland	768	840	417	803	404
Nederlek	729	818	404	819	417
Nieuwkoop	784	867	428	837	425
Nieuw-Lekkerland	735	755	351	806	407

30) dol (Striemed Obs. Pile 205, Algib-Resching, Color-Septi, S.G-UVZ Simulating Spot Colored President 2015, U.C. 2017 Version 2015, U.C. 2017 Version 1015, U.C. 2017 Ver

	<u> </u>				
			Rang		Rang
	Woonlasten	Woonlasten	nummer		nummerd
	éénpersoons-	meerpersoons-	meerpersoons-	Netto	netto
	huishouden	huishouden⁵	huishouden	woonlasten	woonlasten
Noordwijk	754	875	431	773	369
Noordwijkerhout	621	715	290	667	175
Oegstgeest	734	772	366	672	188
Oostflakkee	685	757	353	785	382
Oud-Beijerland	548	630	96	632	117
Ouderkerk	650	805	397	810	410
Papendrecht	658	658	162	680	203
Pijnacker-Nootdorp	665	740	326	721	303
Ridderkerk	721	815	401	840	428
Rijnwoude	463	692	241	681	205
Rijswijk	582	654	153	651	146
Rotterdam/Rotterdam	625	625	85	662	165
Rotterdam/Rozenburg	547	547	13	584	48
Schiedam	590	636	112	674	190
Schoonhoven	611	749	340	755	348
s-Gravenhage	508	551	15	553	26
Sliedrecht	527	600	56	644	132
Spijkenisse	643	643	133	685	220
Strijen	580	616	70	619	94
Teylingen	636	705	275	658	161
Vlaardingen	599	668	186	693	238
Vlist	734	867	427	841	430
Voorschoten	721	783	377	717	289
Waddinxveen	739	805	396	817	416
Wassenaar	896	1101	443	859	441
Westland	625	705	277	692	236
Westvoorne	749	847	422	763	358
Zederik	485	694	254	694	245
Zoetermeer	639	680	213	700	261
Zoeterwoude	768	847	421	816	415
Zuidplas/Moordrecht	697	800	392	797	394
Zuidplas/Nieuwerkerk aan den IJssel	639	696	258	693	240
Zuidplas/Zevenhuizen-Moerkapelle	675	808	398	805	405
Zwijndrecht	593	716	291	739	332
Zwijndrecht	593	710	291	139	332
Zeeland	551	614		628	
Borsele	558	677	208	696	251
Goes	501	558	20	564	33
Hulst	536	635	111	668	178
Kapelle	493	615	68	630	113
Middelburg	544	568	27	589	52
Noord-Beveland	502	561	22	507	8
Reimerswaal	529	681	216	729	315
		100mm/1961	100mm A 200		

(60) do Garreened Os.a File PCS, Might-Resching, Color-Sepu, Sci-OVS Simulated Spot Occupanty Permitter Spot Occupants on Wednesday, Narria 39, 2011 8, 2015. U.Z. XXII Version B.J. Hayasian S. Str., Ruppei on Wednesday, Narria 39, 2011 8, 2010.

Properties		<u> </u>				
Kénpersoons' huishouden' huishouden' huishouden' huishouden' huishouden' woonlasten' woonla				Rang		Rang
Kobin Mulishouden Mulishouden Mulishouden woonlasten woonlasten Schouwen-Duiveland 556 613 66 583 47 Sluis 590 665 177 655 158 Terneuzen 528 571 33 620 98 Tholen 545 669 187 715 284 Veere 520 565 25 492 4 Vilsisingen 658 658 164 682 209 Noord-Brabart 590 671 557 48 209 Noord-Brabart 590 671 557 48 209 209 250 688 228 209 205 48 209 251 48 209 251 48 209 251 43 434 434 434 434 434 434 434 434 434 434 434 434 434 434 434 434 <td< th=""><th></th><th>Woonlasten</th><th>Woonlasten</th><th>nummer</th><th></th><th>nummer⁴</th></td<>		Woonlasten	Woonlasten	nummer		nummer⁴
Schauwen-Duiveland 556 613 66 583 47 Sluis 590 665 177 655 158 Terneuzen 528 571 31 620 98 Tholen 545 669 187 715 224 Vere 520 565 25 492 4 Vlissingen 658 658 164 682 209 Noord-Brabant 590 671 657 Aalburg 676 724 307 723 309 Alphen-Chaam 626 745 336 708 277 Asten 477 592 34 550 23 Baarle-Nassau 404 568 28 538 16 Bergen op Zoom 822 822 407 843 434 Bergen op Zoom 822 822 407 843 434 Bergen op Zoom 822 822 407 843 650 31 Bergen op Zoom 822 822 407 843 644 Bergelik 539 699 265 639 121 Bernheze 506 595 44 560 31 Best 626 626 87 591 54 Badel 499 755 350 719 297 Boekel 680 724 308 717 288 Boxmeer 563 663 222 669 182 Boxmeer 563 663 222 669 182 Boxmeer 563 663 222 669 182 Boxmer 563 663 222 669 182 Boxneer 563 663 322 669 182 Cranendonck 580 708 278 692 233 Cranendonck 580 708 278 692 233 Dongen 587 693 248 693 243 Errsel 553 739 325 677 196 Eindhoven 506 596 48 587 51 Eindhoven 506 596 48 587 51 Eindhoven 506 596 48 587 51 Eindhoven 506 596 68 86 602 73 Britten-Leur 666 666 696 88 602 73 Britten-Leur 666 666 696 696 88 602 73 Britten-Leur 666 666 876 699 696 48 697 230 Dongen 697 697 263 703 270 Hausren 441 523 44 499 55 Helwond 441 523 44 499 55		éénpersoons-	meerpersoons-	meerpersoons-	Netto	netto
Stuis 590 665 177 655 158 Terneuzen 528 571 31 620 98 Tholan 545 669 187 715 284 Vere 520 565 25 492 4 Vissingen 658 658 164 662 209 Noord-Brabart 590 671 557 723 309 Aalburg 676 724 307 723 309 Asten 477 582 34 550 23 Barde-Nassau 404 568 28 538 16 Bergen op Zoom 822 822 407 843 434 Bergen op Zoom 822 822 407 843 434 Bergen op Zoom 859 699 265 639 121 Bernel op Zoom 656 595 44 560 31 Bersel jille of Coole 697 59		huishouden	huishouden ^b	huishouden	woonlasten	woonlasten
Temeuzem 528 571 31 620 98 71 715 284 284 285 29	Schouwen-Duiveland	556	613	66	583	47
Tholen	Sluis	590	665	177	655	158
Verer 520 565 25 492 492 Visisingen 658 658 658 269 492 492 Noord-Brabant 590 671 557 557 Aalburg 676 724 307 723 309 Alphen-Chaam 626 745 336 708 277 Asten 477 582 34 550 23 Barden op Zoom 822 822 407 843 434 Bergeljik 539 699 265 393 166 Bergeljik 539 699 265 393 169 Berdel 626 626 87 591 54 Bladel 459 755 350 719 297 Boxled 680 724 308 717 288 Boxner 553 683 222 669 182 Boxled 680 724 308	Terneuzen	528	571	31	620	98
Visisingen 658 658 668 164 682 209 Noord-Brabant 590 671 557 309 309 Alpher-Chaam 626 745 336 708 277 Asten 477 582 34 550 237 Asten 477 582 34 550 238 36	Tholen	545	669	187	715	284
Noord-Brabant S90 671 S57 309 Allburq 676 724 307 723 309 Allburq 676 724 307 723 309 Allburq 676 745 336 708 277 Asten 477 582 34 550 23 Baarle-Nassau 404 568 28 538 16 68 68 68 58 538 16 68 68 68 639 121 68 68 68 68 68 68 68 6	Veere	520	565	25	492	4
Aalburg 676 724 307 723 309 Alphen-Cham 626 745 336 708 277 Asten 477 582 34 555 238 Bearle-Nassau 404 568 28 538 16 Bergen op Zoom 822 822 407 843 434 Bergelik 539 699 265 639 121 Bernheze 506 595 44 560 31 Best 626 626 87 591 297 Bokel 459 755 350 719 297 Boxele 680 724 308 717 288 Boxmer 563 683 222 669 182 Boxtel 625 672 194 655 157 Breda 640 694 249 677 195 Cranendonck 580 708 278	Vlissingen	658	658	164	682	209
Alphen-Chaam 626 745 336 708 277 Asten 477 582 34 550 23 Baarle-Nassu 404 568 28 538 16 Bergen op Zoom 822 822 407 843 434 Bergelijk 539 699 265 639 121 Bernheze 506 595 44 560 31 Best 626 626 87 591 54 Bladel 459 755 350 719 297 Boxkel 680 724 308 717 288 Boxtel 680 724 308 717 288 Boxtel 625 672 194 655 152 179 Boxtel 626 626 629 182 222 669 182 Boxtel 627 679 248 677 195 624 677 <td< td=""><td>Noord-Brabant</td><td>590</td><td>671</td><td></td><td>657</td><td></td></td<>	Noord-Brabant	590	671		657	
Asten 477 582 34 550 23 Baarle-Nassau 404 568 28 538 16 Bergen op Zoom 822 822 407 643 434 Bergeljk 539 699 265 699 121 Berdel 506 595 44 560 31 Best 626 626 87 591 54 Bladel 459 755 350 719 297 Bockel 680 724 308 717 288 Boxmer 563 683 222 669 182 Boxtel 625 672 194 655 157 Breda 640 694 249 677 195 Cranendork 580 708 278 692 233 Crain 587 693 248 693 243 Drimmel 587 693 248 693	Aalburg	676	724	307	723	309
Barrie-Nassau 404 568 28 538 16 Bergen op Zoom 822 822 407 843 434 Bergelijk 539 699 265 636 312 Bernheze 506 595 44 560 31 Best 626 626 87 591 54 Bladel 459 755 350 719 297 Boekel 680 724 308 717 288 Boxmer 563 683 222 4655 157 Breda 640 694 249 677 195 Breda 640 694 249 677 195 Cranedonck 580 708 278 692 233 Cuijk 520 565 24 697 797 44 Deurne 587 809 399 783 380 Drimmelen 606 743 <	Alphen-Chaam	626	745	336	708	277
Bergen op Zoom 822 822 407 843 434 Bergelijk 539 699 265 639 121 Bernheze 506 595 44 560 31 Best 626 626 87 591 54 Bladel 459 755 350 719 297 Boekel 680 724 308 717 288 Boxtel 625 663 683 222 669 182 Boxtel 625 672 194 655 157 Breda 640 694 249 677 195 Breda 640 694 249 677 195 Cranendonck 580 708 278 692 233 Cuijk 520 565 24 577 44 Deurne 587 809 399 783 380 Dorigen 587 693 248<	Asten	477	582	34	550	23
Bergelijk 539 699 265 639 121 Bernheze 506 595 44 560 31 Best 626 626 87 591 54 Bladel 459 755 350 719 297 Boekel 680 724 308 717 288 Boxmeer 563 683 222 669 182 Boxtel 625 672 194 655 157 Breda 640 694 249 677 195 Cranendonck 580 708 278 692 233 Cuijk 520 565 24 577 44 Deurne 587 809 399 783 380 Dongen 587 693 248 693 243 Drimmelen 606 743 330 740 337 Eersel 553 739 325 677	Baarle-Nassau	404	568	28	538	16
Bernheze 506 595 44 560 31 Best 626 626 87 591 54 Bladel 459 755 350 719 297 Boekel 680 724 308 717 288 Boxmer 563 683 222 669 182 Boxtel 625 672 194 655 157 Breda 640 694 249 677 195 Cranendonck 580 708 278 692 233 Cuijk 520 565 24 577 44 Deurne 587 693 248 692 233 Deurne 587 693 248 693 243 Drimmelen 606 743 330 740 337 Eersel 553 739 325 677 196 Eitch-Leur 656 656 159 48	Bergen op Zoom	822	822	407	843	434
Best 626 626 87 591 54 Bladel 459 755 350 719 297 Boekel 680 724 308 717 288 Boxmeer 563 683 222 669 182 Boxtel 625 672 194 655 157 Breda 640 694 249 677 195 Cranendonck 580 708 278 692 233 Cuijk 520 565 24 577 44 Deurne 587 809 399 783 380 Dongen 587 693 248 693 243 Drimmelen 606 743 330 740 337 Eersel 553 739 325 677 196 Eindhoven 506 596 48 587 51 Etten-Leur 656 656 159 662 <td>Bergeijk</td> <td>539</td> <td>699</td> <td>265</td> <td>639</td> <td>121</td>	Bergeijk	539	699	265	639	121
Bladel 459 755 350 719 297 Boekel 680 724 308 717 288 Boxmeer 563 683 222 669 182 Boxtel 625 672 194 655 157 Breda 640 694 249 677 195 Cranendonck 580 708 278 692 233 Cuijk 520 565 24 577 44 Deurne 587 809 399 783 380 Dongen 587 693 248 693 243 Drimmelen 606 743 330 740 337 Eersel 553 739 325 677 196 Eindhoven 506 596 48 587 51 Etter-Leur 656 656 159 662 166 Gedrirup-Mierlo 496 626 88	Bernheze	506	595	44	560	31
Boekel 680 724 308 717 288 Boxmeer 563 683 222 669 182 Boxtel 625 672 194 655 157 Breda 640 694 249 677 195 Cranendonck 580 708 278 692 233 Cuijk 520 565 24 577 44 Deurne 587 809 399 783 380 Dongen 587 693 248 693 243 Drimmelen 606 743 330 740 337 Eersel 553 739 325 677 196 Eindhoven 506 596 48 587 51 Etten-Leur 656 656 159 662 166 Geldrop-Mierlo 496 626 88 602 73 33 Geldrop-Mierlo 491 563	Best	626	626	87	591	54
Boxneer 563 683 222 669 182 Boxtel 625 672 194 655 157 Breda 640 694 249 677 195 Cranendonck 580 708 278 692 233 Cuijk 520 565 24 577 44 Deurne 587 809 399 783 380 Dongen 587 693 248 693 243 Drimmelen 606 743 330 740 337 Eersel 587 693 248 693 243 Erindhoven 506 596 48 587 51 Etten-Leur 656 656 159 662 166 Geertruidenberg 588 689 232 691 230 Geldrop-Mierlo 496 626 88 602 73 Gemert-Bakel 628 749 3	Bladel	459	755	350	719	297
Boxtel 625 672 194 655 157 Breda 640 694 249 677 195 Cranendonck 580 708 278 692 233 Cuijk 520 565 24 577 44 Deurne 587 809 399 783 380 Dongen 587 693 248 693 243 Drimmelen 606 743 330 740 337 Eersel 553 739 325 677 196 Eindhoven 506 596 48 587 51 Eithen-Leur 656 656 159 662 166 Geertruidenberg 588 689 232 691 230 Geldrop-Mierlo 496 626 88 602 73 Gemert-Bakel 628 749 339 732 318 Gilze en Rijen 491 563	Boekel	680	724	308	717	288
Breda 640 694 249 677 195 Cranendonck 580 708 278 692 233 Cuijk 520 565 24 577 44 Deurne 587 809 399 783 380 Dongen 587 693 248 693 243 Drimmelen 606 743 330 740 337 Eersel 553 739 325 677 196 Eindhoven 506 596 48 587 51 Etten-Leur 656 656 159 662 166 Gedrop-Mierlo 496 626 88 602 73 Gemert-Bakel 497 563 23 553 25 Gilze en Rijen 491 563 23 553 25 Goirle 587 694 250 670 183 Grave 647 700 266	Boxmeer	563	683	222	669	182
Cranendonck 580 708 278 692 233 Cuijk 520 565 24 577 44 Deurne 587 809 399 783 380 Dongen 587 693 248 693 243 Drimmelen 606 743 330 740 337 Eersel 553 739 325 677 196 Eindhoven 506 596 48 587 51 Etten-Leur 656 656 159 662 166 Geertruidenberg 588 689 232 691 230 Geldrop-Mierlo 496 626 88 602 73 Gemert-Bakel 628 749 339 732 318 Gilze en Rijen 491 563 23 553 25 Goirle 587 694 250 670 183 Grave 647 700 <	Boxtel	625	672	194	655	157
Cuijk 520 565 24 577 44 Deurne 587 809 399 783 380 Dongen 587 693 248 693 243 Drimmelen 606 743 330 740 337 Eersel 553 739 325 677 196 Eindhoven 506 596 48 587 51 Etten-Leur 656 656 159 662 166 Geertruidenberg 588 689 232 691 230 Geldrop-Mierlo 496 626 88 602 73 Gemert-Bakel 628 749 339 732 318 Gilze en Rijen 491 563 23 553 25 Goirle 587 694 250 670 183 Grave 647 700 266 717 291 Haaren 729 885 43	Breda	640	694	249	677	195
Deurne 587 809 399 783 380 Dongen 587 693 248 693 243 Drimmelen 606 743 330 740 337 Eersel 553 739 325 677 196 Eindhoven 506 596 48 587 51 Etten-Leur 656 656 159 662 166 Geertruidenberg 588 689 232 691 230 Geldrop-Mierlo 496 626 88 602 73 Gemert-Bakel 628 749 339 732 318 Gilze en Rijen 491 563 23 553 25 Goirle 587 694 250 670 183 Grave 647 700 266 717 291 Haaren 729 885 434 819 418 Heleze-Leende 646 876	Cranendonck	580	708	278	692	233
Dongen 587 693 248 693 243 Drimmelen 606 743 330 740 337 Eersel 553 739 325 677 196 Eindhoven 506 596 48 587 51 Etten-Leur 656 656 159 662 166 Geertruidenberg 588 689 232 691 230 Geldrop-Mierlo 496 626 88 602 73 Gemert-Bakel 628 749 339 732 318 Gilze en Rijen 491 563 23 553 25 Goirle 587 694 250 670 183 Grave 647 700 266 717 291 Haaren 729 885 434 819 418 Helze-Leende 646 876 432 797 393 Helmond 697 697	Cuijk	520	565	24	577	44
Drimmelen 606 743 330 740 337 Eersel 553 739 325 677 196 Eindhoven 506 596 48 587 51 Etten-Leur 656 656 159 662 166 Geertruidenberg 588 689 232 691 230 Geldrop-Mierlo 496 626 88 602 73 Gemert-Bakel 628 749 339 732 318 Gilze en Rijen 491 563 23 553 25 Goirle 587 694 250 670 183 Grave 647 700 266 717 291 Haaren 729 885 434 819 418 Helze-Leende 646 876 432 797 393 Helmond 697 697 263 703 270 Heusden 441 523	Deurne	587	809	399	783	380
Eersel 553 739 325 677 196 Eindhoven 506 596 48 587 51 Etten-Leur 656 656 159 662 166 Geertruidenberg 588 689 232 691 230 Geldrop-Mierlo 496 626 88 602 73 Gemert-Bakel 628 749 339 732 318 Gilze en Rijen 491 563 23 553 25 Goirle 587 694 250 670 183 Grave 647 700 266 717 291 Haaren 729 885 434 819 418 Heleze-Leende 646 876 432 797 393 Helmond 697 697 263 703 270 Heusden 441 523 4 499 5 Hilvarenbeek 532 845	Dongen	587	693	248	693	243
Eindhoven 506 596 48 587 51 Etten-Leur 656 656 159 662 166 Geertruidenberg 588 689 232 691 230 Geldrop-Mierlo 496 626 88 602 73 Gemert-Bakel 628 749 339 732 318 Gilze en Rijen 491 563 23 553 25 Goirle 587 694 250 670 183 Grave 647 700 266 717 291 Haaren 729 885 434 819 418 Halderberge 562 693 244 695 246 Heeze-Leende 646 876 432 797 393 Helmond 697 697 263 703 270 Heusden 441 523 4 499 5 Hilvarenbeek 532 845	Drimmelen	606	743	330	740	337
Etten-Leur 656 656 159 662 166 Geertruidenberg 588 689 232 691 230 Geldrop-Mierlo 496 626 88 602 73 Gemert-Bakel 628 749 339 732 318 Gilze en Rijen 491 563 23 553 25 Goirle 587 694 250 670 183 Grave 647 700 266 717 291 Haaren 729 885 434 819 418 Helderberge 562 693 244 695 246 Heeze-Leende 646 876 432 797 393 Helmond 697 697 263 703 270 Heusden 441 523 4 499 5 Hilvarenbeek 532 845 420 802 401 Laarbeek 503 626 <td>Eersel</td> <td>553</td> <td>739</td> <td>325</td> <td>677</td> <td>196</td>	Eersel	553	739	325	677	196
Geertruidenberg 588 689 232 691 230 Geldrop-Mierlo 496 626 88 602 73 Gemert-Bakel 628 749 339 732 318 Gilze en Rijen 491 563 23 553 25 Goirle 587 694 250 670 183 Grave 647 700 266 717 291 Haaren 729 885 434 819 418 Halderberge 562 693 244 695 246 Heeze-Leende 646 876 432 797 393 Helmond 697 697 263 703 270 Heusden 441 523 4 499 5 Hilvarenbeek 532 845 420 802 401 Laarbeek 503 626 89 598 598	Eindhoven	506	596	48	587	51
Geldrop-Mierlo 496 626 88 602 73 Gemert-Bakel 628 749 339 732 318 Gilze en Rijen 491 563 23 553 25 Goirle 587 694 250 670 183 Grave 647 700 266 717 291 Haaren 729 885 434 819 418 Halderberge 562 693 244 695 246 Heeze-Leende 646 876 432 797 393 Helmond 697 697 263 703 270 Heusden 441 523 4 499 5 Hillvarenbeek 532 845 420 802 401 Laarbeek 503 626 89 598 69	Etten-Leur	656	656	159	662	166
Gemert-Bakel 628 749 339 732 318 Gilze en Rijen 491 563 23 553 25 Goirle 587 694 250 670 183 Grave 647 700 266 717 291 Haaren 729 885 434 819 418 Halderberge 562 693 244 695 246 Heeze-Leende 646 876 432 797 393 Helmond 697 697 263 703 270 Heusden 441 523 4 499 5 Hillvarenbeek 532 845 420 802 401 Laarbeek 503 626 89 598 69	Geertruidenberg	588	689	232	691	230
Gilze en Rijen 491 563 23 553 25 Goirle 587 694 250 670 183 Grave 647 700 266 717 291 Haaren 729 885 434 819 418 Halderberge 562 693 244 695 246 Heeze-Leende 646 876 432 797 393 Helmond 697 697 263 703 270 Heusden 441 523 4 499 5 Hillvarenbeek 532 845 420 802 401 Laarbeek 503 626 89 598 61	Geldrop-Mierlo	496	626	88	602	73
Goirle 587 694 250 670 183 Grave 647 700 266 717 291 Haaren 729 885 434 819 418 Halderberge 562 693 244 695 246 Heeze-Leende 646 876 432 797 393 Helmond 697 697 263 703 270 Heusden 441 523 4 499 5 Hillvarenbeek 532 845 420 802 401 Laarbeek 503 626 89 598 61	Gemert-Bakel	628	749	339	732	318
Grave 647 700 266 717 291 Haaren 729 885 434 819 418 Halderberge 562 693 244 695 246 Heeze-Leende 646 876 432 797 393 Helmond 697 697 263 703 270 Heusden 441 523 4 499 5 Hilvarenbeek 532 845 420 802 401 Laarbeek 503 626 89 598 61	Gilze en Rijen	491	563	23	553	25
Haaren 729 885 434 819 418 Halderberge 562 693 244 695 246 Heeze-Leende 646 876 432 797 393 Helmond 697 697 263 703 270 Heusden 441 523 4 499 5 Hilvarenbeek 532 845 420 802 401 Laarbeek 503 626 89 598 61	Goirle	587	694	250	670	183
Halderberge 562 693 244 695 246 Heeze-Leende 646 876 432 797 393 Helmond 697 697 263 703 270 Heusden 441 523 4 499 5 Hilvarenbeek 532 845 420 802 401 Laarbeek 503 626 89 598 61	Grave	647	700	266	717	291
Heeze-Leende 646 876 432 797 393 Helmond 697 697 263 703 270 Heusden 441 523 4 499 5 Hilvarenbeek 532 845 420 802 401 Laarbeek 503 626 89 598 61	Haaren	729	885	434	819	418
Helmond 697 697 263 703 270 Heusden 441 523 4 499 5 Hilvarenbeek 532 845 420 802 401 Laarbeek 503 626 89 598 61	Halderberge	562	693	244	695	246
Heusden 441 523 4 499 5 Hilvarenbeek 532 845 420 802 401 Laarbeek 503 626 89 598 61	Heeze-Leende	646	876	432	797	393
Hilvarenbeek 532 845 420 802 401 Laarbeek 503 626 89 598 61	Helmond	697	697	263	703	270
Laarbeek 503 626 89 598 61	Heusden	441	523	4	499	5
	Hilvarenbeek	532	845	420	802	401
Landerd 520 665 179 617 93	Laarbeek	503	626	89	598	61
	Landerd	520	665	179	617	93

opol (decembed dos. Pile POS, Algi-Pesceing, Color-Beps, SciOVF Sindlated Spot Color-Per (december 2015, 2017 Version B.) Herielson 3 881, Rigges on Medicadaly, Yarrin 39, 2011 Br Per (december 2015, 2017 Version B.) Herielson 3 881, Rigges on Medicadaly, Yarrin 39, 2011 Br

	(Rang		Rang
	Woonlasten	Woonlasten	nummer		nummerd
	éénpersoons-	meerpersoons-	meerpersoons-	Netto	netto
	huishouden	huishouden⁵	huishouden	woonlasten	woonlasten
Loon op Zand	613	727	312	706	274
Maasdonk	552	783	378	742	340
Mill en Sint Hubert	617	786	382	767	363
Moerdijk	566	692	242	704	271
Nuenen c.a.	605	871	430	788	386
Oirschot	502	681	217	627	112
Oisterwijk	548	755	348	665	167
Oosterhout	674	674	200	667	176
Oss	631	631	98	632	115
Reusel- De Mierden	523	782	375	761	355
Roosendaal	715	780	372	794	392
Rucphen	660	724	306	715	285
Schijndel	543	682	221	659	163
's-Hertogenbosch	558	623	80	601	72
Sint-Anthonis	591	743	331	738	331
Sint-Michielsgestel	603	702	270	651	144
Sint-Oedenrode	546	763	357	716	287
Someren	520	624	83	605	80
Son en Breugel	581	631	101	564	34
Steenbergen	680	680	214	694	244
Tilburg	538	538	10	554	27
Uden	618	666	180	646	136
Valkenswaard	645	771	364	741	338
Veghel	641	742	329	718	293
Veldhoven	479	555	16	524	13
Vught	704	865	425	780	376
Waalre	614	686	225	607	84
Waalwijk	500	604	61	593	56
Werkendam	643	761	356	767	362
Woensdrecht	619	749	338	752	346
Woudrichem	596	696	260	693	237
Zundert	594	695	255	652	147
Limburg	580	669		695	
			267		200
Beek	691	772	367	799	398
Beesel	460	527	6	555	28
Bergen L	564	659	167	685	218
Brunssum	668	727	310	774	371
Echt-Susteren	594	663	169	687	222
Eijsden-Margraten		en nog niet bekend		orac and acco	
Gennep	593	693	247	697	254
Gulpen-Wittem	651	735	322	740	335
Heerlen	561	704	273	756	350

3.1 dol Karremoed Ossa Pille 205, Algoit-Reacting, Color-Sepin, Spic-0078 Simulated Spot Co. Management 2015. Ld. 200 Verseon B.J. Revision 3 SST, Rupper on Sonday, Nature 14, 2011. Ld. Society.

2000 dol delterned Obse Pile 200, algit-Reacting, Color-Beps, S.G.Ovz Bindated got Colorel | 1982 Abso Persion 2015.12 Agricescon D.1 Revision 2 851, Rigges on Medicably, Maria 25, 2011 125137 39 Persion 2015.12 Agricescon D.1 Revision 2 851, Rigges on Medicably, Maria 25, 2011 125137 39

Bij delen van gemeenten wordt de huidige gemeentenaam eerst genoemd, gevolgd door een schuine streep en de oude gemeentenaam. Amsterdam is verdeeld in stadsdelen.

b Conform kaart 27. Zie de toelichting aldaar.

Conform kaart 29. Zie de toelichting aldaar.

Nummer 1 heeft de laagste woonlasten, nummer 444 de hoogste.

De vetgedrukte getallen zijn de provinciale gemiddelden gewogen naar inwoners.

117

Bijlagen

(Screened One Tile 205, Algo-Mecdalog, Cale-Seps, Scient Statistic Spet Colors) [TMS A00101 Sealing Se 1905,02 XR Vececon D.1 Hwylaton D SET, Ripped on Mechanishy, Variat St. 2011 195147 39

Gemeenten en stadsdelen in 2011 (CBS-codes)

Groningen		Gelderland		Anna Paulowna	366	Nederlek	643	Oosterhout	826
Appingedam	3	Aalten	197	Beemster	370	Nieuw Lekkerland	571	Oss	828
Bedum	5	Apeldoorn	200	Bergen NH	373	Nieuwkoop	569	Reusel De Mierden	1667
Bellingwedde	7	Arnhem	202	Beverwijk	375	Noordwijk	575	Roosendaal	1674
De Marne	1663	Barneveld	203	Blaricum	376	Noordwijkerhout	576	Rucphen	840
Delfziji Eemsmond	10 1651	Berkelland Beuningen	1859 209	Bloemendaal Bussum	377 381	Oegstgeest Oostflakkee	579 580	Schijndel 's Hertogenbosch	844 796
Groningen	14	Bronckhorst	1876	Castricum	383	Oud Beijerland	584	Sint Anthonis	1702
Grootegast	15	Brummen	213	Den Helder	400	Ouderkerk	644	Sint Michielsgestel	845
Haren	17	Buren	214	Diemen	384	Papendrecht	590	Sint Oedenrode	846
Hoogezand Sappemeer	18	Culemborg	216	Drechterland	498	Pijnacker-Nootdorp	1926	Someren	847
Leek	22	Doesburg	221	Edam Volendam	385	Ridderkerk	597	Son en Breugel	848
Loppersum	24	Doetinchem	222	Enkhuizen	388	Rijnsburg	602	Steenbergen	851
Marum	25	Druten	225	Graft De Rijp	365	Rijnwoude	1672	Tilburg	855
Menterwolde	1987	Duiven	226	Haarlem	392	Rijswijk	603	Uden	856
Oldambt	1895	Ede	228	Haarlemmerliede c.a.	393	Rotterdam	599	Valkenswaard	858
Pekela	765	Elburg	230	Haarlemmermeer	394 395	Schiedam	606	Veghel	860
Slochteren Stadskanaal	40 37	Epe Ermelo	232 233	Harenkarspel Heemskerk	395	Schoonhoven 's Gravenhage	608 518	Veldhoven Vught	861 865
Ten Boer	9	Geldermalsen	236	Heemstede	397	Sliedrecht	610	Waalre	866
Veendam	47	Groenlo	240	Heerhugowaard	398	Spijkenisse	612	Waalwijk	867
Vlagtwedde	48	Groesbeek	241	Heiloo	399	Strijen	617	Werkendam	870
Winschoten	52	Harderwijk	243	Hilversum	402	Teylingen	1525	Woensdrecht	873
Winsum	53	Hattem	244	Hoorn	405	Valkenburg ZH	619	Woudrichem	874
Zuidhorn	56	Heerde	246	Hulzen	406	Vlaardingen	622	Zundert	879
21		Heumen	252	Koggenland	1598	Vlist	623		
Fryslân		Lingewaal	733	Landsmeer	415	Voorschoten	626	Limburg	000
Achtkarspelen	59 60	Lingewaard	1705	Langedijk	416	Waddinxveen	627	Beek	888
Ameland Boarnsterhim	55	Lochem Maasdriel	262 263	Laren Medemblik	420	Wassenaar Westiand	629 1783	Beesel Bergen L	889 893
Dantumadiel	1891	Millingen aan de Rijn	265	Muiden	424	Westvoorne	614	Brunssum	899
Dongeradeel	58	Montferland	1955	Naarden	425	Zederik	707	Echt-Susteren	1711
Ferwerderadiel	1722	Neerijnen	304	Niedorp	412	Zoetermeer	637	Eijsden-Margraten	1903
Franekeradeel	70	Neder-Betuwe	258	Oostzaan	431	Zoeterwoude	638	Gennep	907
Gaasterlân Sleat	653	Nijkerk	267	Opmeer	432	Zuidplas	1892	Gulpen-Wittem	1729
Harlingen	72	Nijmegen	268	Ouder Amstel	437	Zwijndrecht	642	Heerlen	917
Heerenveen	74	Nunspeet	302	Purmerend	439			Horst a/d Maas	1507
Het Bildt	63	Oldebroek	269	Schagen	441	Zeeland		Kerkrade	928
Kollumerland c.a.	79	Oude IJsselstreek	1509	Schermer	458	Borsele	654	Landgraaf	882
Leeuwarden	80	Overbetuwe	1734	Stede Broec	532 448	Goes	664	Leudal	1640 1641
Leeuwarderadeel Lemsterland	81 82	Putten Renkum	273 274	Texel Uitgeest	448	Hulst Kapelle	677 678	Maasgouw Maastricht	935
Littenseradiel	140	Rheden	275	Uithoorn	450	Middelburg	687	Margraten	936
Menameradiel	1908	Rijnwaarden	196	Velsen	453	Noord Beveland	1695	Meerssen	938
Ooststellingwerf	85	Rozendaal	277	Venhuizen	454	Reimerswaal	703	Mook en Middelaar	944
Opsterland	86	Scherpenzeel	279	Waterland	852	Schouwen Dulveland	1676	Nederweert	946
Schiermonnikoog	88	Tiel	281	Weesp	457	Sluis	1714	Nuth	951
Skarsterlân	51	Ubbergen	282	Wieringen	462	Terneuzen	715	Onderbanken	881
Smallingerland	90	Voorst	285	Wieringermeer	463	Tholen	716	Peel en Maas	1894
Súdwest Fryslân	1900	Wageningen	289	Wijdemeren	1696	Veere	717	Roerdalen	1669
Terschelling	93	West Maas en Waal	668	Wormerland	880	Vlissingen	718	Roermond	957
Tytsjerksteradiel	737 96	Westervoort	293 296	Zaanstad	479 473	Noord-Brabant		Schinnen	962 965
Vlieland Weststellingwerf	98	Wijchen Winterswijk	296	Zandvoort Zeevang	478	Aalburg	738	Simpelveld Sittard-Geleen	1883
Weststellingwei	90	Zaltbommel	297	Zijpe	476	Alphen Chaam	1723	Stein	971
Drenthe		Zevenaar	299	Lipte	310	Asten	743	Vaals	981
Aa en Hunze	1680	Zutphen	301	Zuid-Holland		Baarle Nassau	744	Valkenburg ad Geul	994
Assen	106	(//		Alblasserdam	482	Bergen op Zoom	748	Venlo	983
Borger Odoorn	1681	Utrecht		Albrandswaard	613	Bergeijk	1724	Venray	984
Coevorden	109	Amerongen	306	Alphen a/d Rijn	484	Bernheze	1721	Voerendaal	986
De Wolden	1690	Amersfoort	307	Barendrecht	489	Best	753	Weert	988
Emmen	114	Baarn	308	Bergambacht	491	Bladel	1728	rass-contraction	
Hoogeveen	118	Bunnik Bunschoten	312 313	Bernisse	568 585	Boekel	755 756	Flevoland	-20
Meppel Midden-Drenthe	1731	De Bilt	310	Binnenmaas Bodegraven-Reeuwijk	1901	Boxmeer Boxtel	757	Almere Dronten	34 303
Noordenveld	1699	De Ronde Venen	736	Boskoop	499	Breda	758	Lelystad	995
Tynaarlo	1730	Doorn	315	Brielle	501	Cranendonck	1706	Noordoostpolder	171
Westerveld	1701	Driebergen Rilsen→b.	316	Capelle aan den IJssel	502	Cuijk	1684	Urk	184
		Eemnes	317	Cromstrijen	611	Deurne	762	Zeewolde	50
Overijssel		Houten	321	Delft	503	Dongen	766		
Almelo	141	lJsselstein	353	Dirksland	504	Drimmelen	1719	Stadsdelen Amsterdam	
Borne	147	Leersum	326	Dordrecht	505	Eersel	770	West	- 1
Dalfsen	148	Leusden	327	Giessenlanden	689	Eindhoven	772	Noord	2
Dinkelland Deventer	1774 150	Lopik	331 332	Goedereede Gorinchem	511 512	Etten Leur	777 779	Nieuw-West Zuidoost	3 4
Enschede	153	Maarn Montfoort	335	Gouda	513	Geertruidenberg Geldrop-Mierlo	1771	Zuidoost	5
Haaksbergen	158	Nieuwegein	356	Graafstroom	693	Gemert-Bakel	1652	Oost	6
Hardenberg	160	Oudewater	589	Hardinxveld Gless.	523	Gilze en Rijen	784	Centrum	7
Hellendoorn	163	Renswoude	339	Hellevoetsluis	530	Goirle	785	Westpoort	8
Hengelo	164	Rhenen	340	Hendrik Ido Ambacht	531	Grave	786	VALUE OF THE PARTY	
Hof van Twente	1735	Soest	342	Hillegom	534	Haaren	788		
Kampen	166	Stichtse Vecht	1904	Kaag en Braassem	1884	Halderberge	1655		
Losser	168	Utrecht	344	Katwijk	537	Heeze Leende	1658		
Oldenzaal Oldenzaal	173	Veenendaal	345	Korendijk	588	Helmond	794		
Olst-Wijhe Ommen	1773 175	Vianen Wijk bij Duurstede	620 352	Krimpen ad IJssel Lansingerland	542 1621	Heusden Hilvarenbeek	797 798		
Raalte	177	Wijk bij buurstede Woerden	632	Leerdam	545	Laarbeek	1659		
Rijssen-Holten	1742	Woudenberg	351	Leiden	546	Landerd	1685		
Staphorst	180	Zeist	355	Leiderdorp	547	Loon op Zand	809		
Steenwijkerland	1708		100	Leidschendam-Voorburg	1916	Maasdonk	1671		
Tubbergen	183	Noord-Holland		Liesveld	694	Mill en Sint Hubert	815		
Twenterand	1700	Aalsmeer	358	Lisse	553	Moerdijk	1709		
Wierden	189	Alkmaar	361	Maassluis	556	Nuenen c.a.	820		
Zwartewaterland	1896 193	Amstelveen	362	Middelharnis Midden Dellland	559 1842	Oirschot	823 824		
Zwolle	193	Amsterdam	363	Midden Delfland	1042	Oisterwijk	624		

(80%) do defended by: Pille 705, Algit-Reaching, Color-Seps, S.G.-072 Struletine Spot Occurs | No. 10 Sept. 10 Sept.

63 Gemeenten en stadsdelen in 2011

119

Bijlagen

dol Kartenad Osa III.e. 26s. Afgit-Recking, Colar-Sepu, Sig-Ova Bindlates spot Octors! (This Abouto alone 1908, CE 200 Vececon B.) Revision 5 SE, Rippes on Medicable, Marri 55, 2011 136(b) 34 alori 3015, CE 200 Vececon B.) Revision 5 SE, Rippes on Medicable, Marri 55, 2011 136(b) 34

Noten

- 1 Bron: CBS (Statline, 4 februari 2011) en CPB (concept kerngegevenstabel CEP 2011).
- 2 Gemeenten mogen precario heffen op onder meer ondergrondse leidingen. Sommige waterleidingbedrijven, die actief zijn in gemeenten die van deze mogelijkheid gebruik maken, maar ook in gemeenten die dat niet doen, rekenen de precario per gemeente door aan hun afnemers. Zo wordt voorkomen dat huishoudens in gemeenten zonder precario meebetalen aan de precarioheffing door andere gemeenten. Onderstaande tabel geeft aan in welke gemeenten huishoudens naast het standaardvastrecht een extra bedrag aan hun waterleidingbedrijf betalen omdat hun gemeente percario heft.

Gemeente (deel)	Bedrag exclusief btw (2011)	
Alblasserdam	38,99	
Amstelveen	0,33	
Amsterdam	0,33	
Delfzijl	22,09	
Diemen	0,33	
Heemstede	0,33	
Kaag en Braassem	13,32	
Katwijk	21,20	
Leiden	26,80	
Leiderdorp	14,31	
Leidschendam-Voorburg	4,80	
Maassluis	14,52	
Muiden	0,33	
Nieuwkoop	11,09	
Noordwijkerhout	33,30	
Oegstgeest	43,30	
Ouder-Amstel	0,33	
Rijnwoude	9,93	
Rijnwoude (kern Benthuizen)	7,80	
Rijswijk	8,40	
Rotterdam	7,23	
Rotterdam (wijk Nesselande)	15,30	
Schiedam	9,89	
s-Gravenhage	16,10	
Teylingen	25,80	
Vlaardingen	11,02	
Voorschoten	12,10	
Wassenaar	36,10	
Zeewolde	17,50	
Zoeterwoude	39,38	
Zuidplas (Zevenhuizen-Moerkapelle)	12,10	

Bron: Vewin

- 3 Zuiveringsheffing, ingezetenenheffing en heffing gebouwd. De provinciale belasting (opcenten op de motorrijtuigenbelasting) laten we er buiten, omdat dit geen woonlasten zijn.
- 4 Tweede Kamer, Vergaderjaar 2007-2008, 31 200 XIII, nr. 52.
- 5 De variatiecoëfficiënt is gedefinieerd als de standaarddeviatie gedeeld door het gemiddelde. De coëfficiënten zijn berekend op basis van de gebieden die in deze atlas worden gehanteerd (zie de bijlage, tabel 5), en dus niet op basis van gemeenten. Dit omdat tarieven binnen gemeenten soms verschillen.

dol (acriemend Dasa Pile 205, High-Recoing, Color-Bepgs, Scionzy Brindstein spet Co. 100 1015, 102 200 Verseon B.J. Hewiston D. BET, Higher on Medicaday, Marrie 39, 300 I Discontinuous Control of the Color of the Color

- 6 Gemeenten die geen toeristenbelasting hanteren zijn niet meegerekend bij het berekenen van de variatiecoëfficiënt van de tarieven van de toeristenbelasting.
- 7 Gemeenten die geen hondenbelasting hanteren zijn niet meegerekend bij het berekenen van de variatiecoëfficiënt van de tarieven van de hondenbelasting.
- 8 Bronnen: Miljoennennota 2011 (Rijk) en CBS (Statline, 4 februari 2011).
- 9 De in 2005 afgeschafte zalmsnip blijft hierbuiten. Deze werd door het Rijk bekostigd. Ook in de rest van dit hoofdstuk blijft de zalmsnip buiten beschouwing.
- 10 Zie M.A. Allers, De verdeling van het gemeentefonds: kritiek op de bestaande methode en voorstel voor alternatief, Tijdschrift voor Openbare Financiën, 2005, nr. 4, blz. 158-189.
- 11 Kostenverschillen worden wat betreft de riolering deels via de algemene uitkering geëgaliseerd, maar dat geldt niet voor de kosten van de vuilnisophaal.
- 12 M.A. Allers (2006), Decentralisatie, Verevening en de Bekostiging van Overheidsvoorzieningen. Het derde aspiratieniveau en de voorkeursvolgorde tegen het licht, in: VNG, De Financiële Verhouding onder de Loep, Den Haag: VNG.
- 13 M.A. Allers (2010), Verevening conform het derde aspiratieniveau, Groningen: COELO; M.A. Allers (2010), Gemeentefonds verevent minder dan gedacht. ESB, 95(4599), 744-745.
- 14 Zie de vorige noot.
- 15 Zie de vorige noot.
- 16 M.C. Wassenaar, Aantal artikel 12-gemeenten daalt gestaag, B&G, februari 1999, blz. 28-32.
- 17 Lelystad is formeel wel een artikel 12-gemeente, maar materieel niet. In het verleden zijn voor Lelystad gelden aan het gemeentefonds toegevoegd en via artikel 12 aan die gemeente uitgekeerd. Thans krijgt Lelystad geen artikel 12-uitkering meer, maar worden de aan het gemeentefonds toegevoegde gelden nog wel via artikel 12 uitgekeerd. Die uitkering komt dus niet meer ten laste van de collectiviteit van de gemeenten, zoals bij artikel 12-uitkeringen gebruikelijk is.
- 18 Vlagtwedde, Heumen, Stichtse Vecht, Medemblik en Eijsden-Margraten.
- 19 Beesel en Bodegraven-Reeuwijk.
- 20 Het eigenwoningforfait vormt een onderdeel van de inkomstenbelasting. Voor woningen vanaf 75.000 euro geldt dat 0,55 procent van de woz-waarde als inkomen wordt belast. Bij een modaal inkomen valt dit onder een tarief van 42%, zodat het eigenwoningforfait voor een woning met de landelijke gemiddelde waarde van 239.000 euro uitkomt op 552 euro. Dat is vergelijkbaar met een ozb-tarief van 0,2310 euro.
- 21 "ozb-maximum loslaten onverantwoord", persbericht VNO-NCW, 20 juli 2007.
- 22 De gegevens zijn afkomstig van het CBS (www.cbs.nl).
- 23 Zie M.A. Allers, C. Hoeben (2010), Effects of Unit-Based Garbage Pricing: A Differences-in-Differences Approach, Environmental and Resource Economics, 45, 405-428.
- 24 Zie M.A. Allers, C. Hoeben (2010), Effects of Unit-Based Garbage Pricing: A Differences-in-Differences Approach, Environmental and Resource Economics, 45, 405-428; of M.A. Allers, C. Hoeben, Met gedifferentieerd tarief minder afval, ESB, 16 oktober 2009, blz. 621-622.
- 25 Zie M.A. Allers, C. Hoeben (2010), Effects of Unit-Based Garbage Pricing: A Differences-in-Differences Approach, Environmental and Resource Economics, 45, 405-428; of M.A. Allers, C. Hoeben, Met gedifferentieerd tarief minder afval, ESB, 16 oktober 2009, blz. 621-622.
- 26 De gemeente Eijsden-Margraten kent op dit moment nog afzonderlijke tarieven voor de twee voormalige gemeenten maar verwacht dit in de loop van het jaar te harmoniseren.
- 27 Programmabegroting 2011 Borsele, paragraaf lokale heffingen.
- 28 AOO, Verkenning naar de kostenontwikkeling in het gemeentelijk afvalbeheer, 2004.
- 29 Dit is geregeld in het Besluit beheer verpakkingen en papier en karton, Staatsblad 2005, blz. 183.
- 30 Tweede Kamer, Vergaderjaar 2009-2010, 28 694, nr. 83.
- 31 Persbericht VNG en Nedvang, Vergoedingen gemeenten voor kunststofinzameling blijven gelijk, 25 januari 2011.
- 32 Zie VNG, Brief aan parlement, AO afval en verpakkingen, 23 februari 2011.
- 33 In april 2007 veroorzaakte de Arnhemse rechtbank beroering door de Nijmeegse rioolrechtverordening onverbindend te verklaren, omdat in die gemeente alleen eigenaren rioolrecht betaalden. Dat zou in strijd zijn met het gelijkheidsbeginsel. In september 2007 keurde het gerechtshof van Arnhem de Nijmeegse verordening in hoger beroep echter wel goed. Hiermee blijft de al jaren bestaande praktijk bestaan dat de meeste gemeenten alleen de eigenaar of de gebruiker aanslaan.

- 34 In Culemborg was vóór 2001 het rioolrecht een gebruikersheffing die deels afhankelijk was van de woz-waarde en deels van het waterverbruik. In 2001 is de gemeente overgestapt op een ander tariefsysteem.
- 35 P. Kooreman, De prijsgevoeligheid van huishoudelijk watergebruik, ESB, 24 februari 1993, blz. 181-183.
- 36 Stichting Rioned, Riolering in beeld. Benchmark rioleringszorg 2010, blz. 136.
- 37 E. Gerritsen, C. Hoeben en J.Th. van der Veer, Audit WB21: Kosten- en lastenontwikkeling ten gevolge van de NBW-opgave wateroverlast, COELO-rapport 06-3, Groningen, 2006. Zie ook E. Gerritsen en C.G.M. Sterks, Kostenontwikkeling in de waterketen 1990-2010, COELO-rapport 04-3, Groningen, 2004.
- 38 Commissie-Gast (2010), Doelmatig beheer waterketen. Eindrapport commissie feitenonderzoek, 29 maart 2010
- 39 Voor de ozb-tarieven golden in 2006 en 2007 wel wettelijke maxima, maar deze maximering is in 2008 vervallen.
- 40 Gemeentewet artikel 229b.
- 41 Respectievelijk Model kostenonderbouwing rioolheffing en Model kostenonderbouwing afvalstoffenheffing, VNG, 2010.
- 42 Zie ook de Atlas van de lokale lasten 2001, blz. 15-18.
- 43 Programmabegroting 2011 Borsele, blz. 50-51.
- 44 De gedachte hierachter is dat inwoners van die gemeenten meer belasting kunnen betalen, omdat zij rijker zijn dan inwoners van gemeenten met goedkope huizen. Op dit uitgangspunt is echter wel het een en ander af te dingen. Belasting wordt immers betaald uit het inkomen, niet uit de woningwaarde. Zie M.A. Allers, Verevening van belastingcapaciteit tussen gemeenten kan beter, Tijdschrift voor Openbare Financiën, nr. 4, 2003, blz. 146-156.
- 45 M.A. Allers, L.A. Toolsema, A.S. Zeilstra, *De financiële positie van de gemeente Harlingen en de sturingsmogelijkheden van de raad*, COELO-rapport 08-01, Groningen, 2008.
- 46 Uit onderzoek bleek in het verleden dat gebruikers in gemeenten met een rechtse raad een naar verhouding groter deel van de woonlasten betalen dan in gemeenten met een linkse raad. Zie M. Wassenaar, Lokale lastenpolitiek, ESB, 12 maart 1999, blz. 193-195
- 47 In veel gevallen zal de huurtoeslag de doorberekende eigenarenheffingen (grotendeels) compenseren. Niet iedereen ontvangt echter huurtoeslag.
- 48 Uit onderzoek bleek in het verleden dat met name "linkse" gemeenten van de mogelijkheid gebruik maken om aan inkomenspolitiek te doen. Zie M. Wassenaar, Lokale lastenpolitiek, ESB, 12 maart 1999, blz. 193-195.
- 49 De gemeentelijke progressiefactor P is als volgt gedefinieerd: P = WL4/3 / WL2/3 1. Hierin staat WL4/3 voor de woonlasten in een woning waarvan de waarde éénderde boven het in de gemeente geldende gemiddelde ligt, terwijl WL2/3 staat voor de woonlasten in een woning met een waarde van éénderde onder het gemiddelde. In een gemeente zonder ozb (en met een rioolheffing die niet is gekoppeld aan de woz-waarde) zou P op nul komen: de woonlasten zijn onafhankelijk van de waarde van de woning. Dit komt echter niet voor. Bij de berekening van de woonlasten nemen we ook eventuele heffingskortingen mee. Daardoor is het in theorie mogelijk dat P hoger is dan één. Dit is het geval als de heffingskorting meer bedraagt dan de gezamenlijke aanslag voor rioolheffing en reinigingsheffing.
- 50 Om na te gaan of iemand voor kwijtschelding in aanmerking komt, wordt eerst nagegaan of vermogen aanwezig is. Is dat zo, dan kan geen kwijtschelding worden verleend. Dit betekent dat huizenbezitters pas voor kwijtschelding in aanmerking komen nadat zij hun huis hebben "opgegeten". In de praktijk is deze vermogenstoets soms minder streng dan op papier. Vermogen is moeilijk te controleren. Is geen vermogen aanwezig, dan dient de betalingscapaciteit te worden vastgesteld. Is die ontoereikend, dan kan kwijtschelding worden verleend. Om de betalingscapaciteit vast te stellen wordt eerst het netto besteedbare inkomen berekend: dit is het netto inkomen na aftrek van een aantal vaste lasten. Van het netto inkomen worden vervolgens de kosten van bestaan (ook wel: kwijtscheldingsnorm) afgetrokken. Met ingang van 1996 is het lagere overheden toegestaan een norm te hanteren van maximaal 100 procent van de relevante bijstandsnorm (het Rijk zelf blijft het percentage van 90 hanteren, dat vroeger ook voor lagere overheden gold). Is de aldus vastgestelde betalingscapaciteit positief, dan moet (zo nodig) 80 procent hiervan voor belastingbetaling worden opgeëist. De rest kan worden kwijtgescholden. Is geen betalingscapaciteit aanwezig, dan kan de gehele belastingschuld worden kwijtgescholden.
- 51 "Toeristenbelasting teistert bedrijven", kopte De Telegraaf op 3 mei 2010 bijvoorbeeld. Tweede-kamerlid Algra zag hierin aanleiding om de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de tand te voelen (Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, Aanhangsel, 2382).
- 52 Hoge Raad, 21 juni 2000, nr. 33816.
- 53 Dit is geregeld in het Besluit paspoortgelden (artikel 6), dat jaarlijks wordt aangepast.
- 54 De legestarieven van Assen, Bodegraven-Reeuwijk, Het Bildt, en Wageningen worden mogelijk in de loop van het jaar nog

1000 doi darement bas file 755, aprileosing, caloridge, scrope armittee spc of the file of

aangepast.

- 55 Kabinetsplan aanpak administratieve lasten, Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 29 515, nr. 200.
- 56 Deze prijzen worden al enige jaren gepubliceerd in de Atlas van de lokale lasten (COELO) en waren dus al beschikbaar.
- 57 Rijk legt vaste prijs voor rijbewijs op, Binnenlands Bestuur, 20 februari 2009, blz. 13.
- 58 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Meicirculaire Gemeentefonds 2009, Den Haag, 2009.
- 59 Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 29 398, nr. 229.
- 60 Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 30 844, nr. 41.
- 61 De index is als volgt berekend. Voor elke gemeente wordt elk van de drie tarieven afzonderlijk gedeeld door het gewogen landelijke gemiddelde. Deze drie cijfers worden per gemeente opgeteld, en door drie gedeeld. Dit levert een index op waarvan het gewogen gemiddelde één is. De index gaat er impliciet van uit dat allee drie soorten vergunningsaanvragen even belangrijk zijn. Dat is natuurlijk voor discussie vatbaar.
- 62 Dit is vastgelegd in de Regeling maximum aantal provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting 2011. Bij het bepalen van het maximale aantal opcenten wordt rekening gehouden met het vierjaarlijks voortschrijdend gemiddelde van de groeivoet van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen.
- 63 Raad voor de financiële verhoudingen, *Naar een herijking van de financiële verhouding tussen Rijk en provincies*, Rfv, Den Haag, 2009.
- 64 Commissie Versterking bestuurlijke slagkracht provincies, Financiële slagkracht van de provincies, Interprovinciaal Overleg, Den Haaq, 2002.
- 65 Zie M.A. Allers, Moeten provincies belasting heffen?, Tijdschrift voor Openbare Financiën, jaargang 42, 2010, nr. 1, blz. 12-19.
- 66 Bron: www.cbs.nl.
- 67 Programmabegroting 2011, Provincie Groningen, blz. 232.
- 68 Storm Werkdocument, Uitwerking voorstellen voor een doelmatiger waterbeheer. Unie van Waterschappen 21 april 2010, blz 18
- 69 Zie C, Hoeben, Ontwikkeling waterschapslasten in de periode 1998-2012, COELO-rapport 10-3, Groningen, 2010.
- 70 Zie C.Hoeben, Lastenontwikkeling als gevolg van de bijdrage door waterschappen aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma, COELO-rapport 11-01, Groningen 2011.
- 71 CBS, www.statline.nl.
- 72 Gewogen naar het aantal vervuilingseenheden van huishoudens
- 73 Eén waterschap, Scheldestromen, dekt de kosten van het wegenbeheer uit de watersysteemheffing.
- 74 De totale waarde van onroerende zaken in 2009 per gemeente (te vinden op Statline, www.cbs.nl) is vermenigvuldigd met de waardestijgingen voor woningen en niet-woningen (zie kaart 2 en 3). Vervolgens is per waterschap berekend wat de totale waarde van de onroerende zaken was in het gebied in 2009 en 2010 en wat de waardestijging is. Waar binnen een gemeente meerdere waterschappen actief zijn, is een gewogen gemiddelde berekend.
- 75 M.A. Allers en C. Hoeben (2010), Effects of unit-based garbage pricing: a differences-in-differences approach, *Environmental and Resource Economics*, 45, 405-428.
- 76 M.A. Allers, C. Hoeben, Effect diftar is wat kleiner dan gedacht, B&G, oktober 2009, blz. 5-8.
- 77 Precieze cijfers hieromtrent zijn niet beschikbaar. Wij gaan er van uit dat één kilo afval in een zak zeven (restafval) of zes (gftafval) liter inneemt en in een bak respectievelijk zes (restafval) of vijf (gft-afval) liter. De achterliggende gedachte hierbij is dat afval in een bak verder kan worden gecomprimeerd dan in een zak, omdat een zak gemakkelijker scheurt.
- 78 We gaan er verder van uit dat zakken en bakken vol worden aangeboden, en dat een meerpersoonshuishouden bestaat uit drie personen.
- 79 Hiernaast omvat de eigeninkomstenmaatstaf nog een bedrag per woonruimte, maar dat is voor deze discussie niet zo belangrijk.
- 80 Een alternatief voor het corrigeren van het ozb-tarief voor het feit dat niet volledig wordt verevend is het berekenen van de gemiddelde ozb-aanslag gecorrigeerd voor het feit dat de belastinggrondslag überhaupt wordt verevend. Dit zou op hetzelfde neerkomen.
- 81 Dit is berekend als 0,8 keer het verschil tussen de landelijke per capita waarde van woningen en die waarde in Pekela, vermenigvuldigd met het rekentarief voor eigenaren van woningen (0,0935 in 2011).
- 82 Dit blijkt als bij de bovenstaande berekening geen 0,8 (80 procent) maar 100 procent van de woningwaarde wordt genomen.
- 83 Te berekenen als 7,95/(61.359/100).

1853, doi: Astronomo doute fulle 705, Algút-Recoing, Color-Sepu, S.G-OV? Simulated Spot Colored | T Programmer 2015.182 Xgr Version N.J Newislan 3 851, H.gope on Medicaday, Xarra 39, 2011 9115137

123

Bijlagen

Uitgave COELO, Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden | Groningen
Ontwerp Gravis Ontwerpers, Nynke Visser | Groningen
Lay-out COELO
Drukwerk Scholma | Bedum